

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і
менеджменту Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 Економіка

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Міжнародна конкурентоспроможність Нідерландів в умовах
глобальних викликів»**

здобувача Оксюта Богдана Юрійовича

Науковий керівник: к.е.н., професор Антонюк Лариса Леонтіївна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М.

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА **«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 Економіка

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної економіки

(підпис) Цимбал Л.І.
(ініціали, прізвище)
«_____» _____ 2025 р.

(підпис) Столярчук Я.М.
(ініціали, прізвище)
«_____» _____ 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти **Оксюті Богдану Юрійовичу**

денної форми навчання
на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи
на тему: «Міжнародна конкурентоспроможність Нідерландів в умовах глобальних
викликів»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «23» червня 2025р. № 837-см

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах: нормативно-правових актів та статистичних даних США, звітів СОТ і МВФ, ОЕСР та ін., низки зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень. Звітів IMD, GSCI, GII.

План кваліфікаційної магістерська роботи

Розділ 1	Теоретико-Методологічні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності країн
-----------------	---

(назва розділу)

Розділ 2	Бенчмаркінг міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів в умовах глобальних ризиків
<i>(назва розділу)</i>	
Розділ 3	Стратегічні напрямки нарощення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів
<i>(назва розділу)</i>	
Об'єкт дослідження:	процеси формування міжнародної конкурентоспроможності держав в умовах глобальних викликів.
Предмет дослідження:	економічні, інституційні та технологічні механізми забезпечення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	здійснити комплексний аналіз міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів та обґрунтувати напрями її нарощення на основі інноваційної та інституційної складових.
Конкретні завдання, які здобувач має виконати для досягнення поставленої мети:	
У розділі 1	
- дослідити концепт міжнародної конкурентоспроможності держав; - виявити принципи та фактори формування та нарощення глобальної конкурентоспроможності держав; - дослідити методологію оцінки та бенчмаркінгу міжнародної конкурентоспроможності країни;	
У розділі 2	
- виявити особливості глобальної конкурентоспроможності Нідерландів в парадигмі сталого розвитку; - дослідити конкурентні позиції країни за методикою Інституту менеджменту та розвитку; - здійснити оцінку диспозиції Нідерландів за критерієм інноваційної конкурентоспроможності в умовах глобальної економічної кризи;	
У розділі 3	
- провести оцінку інноваційного потенціалу Нідерландів за даними European Innovation Scoreboard 2025; - дослідити європейські цифрові хаби в підприємницькій екосистемі Нідерландів; - виявити перспективи та сценарії міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року.	

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)
« 23 » червня 2025 р.

проф. Антонюк Л.Л.

Завдання одержав здобувач

(підпис)
« 23 » червня 2025 р.

Оксюта Б.Ю

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 123 сторінок, 29 таблиць, 21 рисунок, перелік джерел посилання з 73 найменувань, додатки.

«Міжнародна конкурентоспроможність Нідерландів в умовах глобальних викликів»

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації міжнародної конкурентоспроможності держави з відкритою експортно-логістичною моделлю в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є сукупність економічних, інституційних і технологічних механізмів забезпечення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – обґрунтування напрямів зміцнення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів в умовах посилення глобальних викликів на основі оцінювання їх логістично-енергетичної, інноваційної та інституційної складових.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- охарактеризувати концепт міжнародної конкурентоспроможності держав;
- визначити принципи та фактори формування та нарощення глобальної конкурентоспроможності країни;
- обґрунтувати методологію оцінки та бенчмаркінгу міжнародної конкурентоспроможності країни;
- дослідити глобальну конкурентоспроможність Нідерландів в парадигмі сталого розвитку;
- оцінити конкурентні позиції країни за методикою Інституту менеджменту та розвитку;

- проаналізувати диспозицію Нідерландів за критерієм інноваційної конкурентоспроможності в умовах глобальної економічної кризи;
- дослідити ключові пріоритети міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів у доктрині Компасу конкурентоспроможності ЄС;
- розглянути європейські цифрові інноваційні хаби в підприємницькій екосистемі Нідерландів;
- дослідити перспективи та сценарії міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року.

Практична значущість полягає у можливості використання результатів для коригування державних і європейських програм цифровізації портів, декарбонізації транспорту та підтримки інноваційного експорту.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2025.

Рік захисту роботи 2025.

Описана й застосована методика аналізу міжнародної конкурентоспроможності може бути використана на практиці під час оцінювання позицій як європейських відкритих економік, так і національних господарських систем в умовах дії глобальних викликів.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, Нідерланди, глобальні виклики, портово-логістична модель, цифрова та «зелена» трансформація.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН.....	10
1.1 Концепт міжнародної конкурентоспроможності держав	10
1.2 Принципи та фактори формування та нарощення глобальної конкурентоспроможності держав	21
1.3 Методологія оцінки та бенчмаркінгу міжнародної конкурентоспроможності країни	37
РОЗДІЛ 2 БЕНЧМАРКІНГ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НІДЕРЛАНДІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ	50
2.1 Глобальна конкурентоспроможність Нідерландів в парадигмі сталого розвитку	50
2.2 Конкурентні позиції країни за методикою Інституту менеджменту та розвитку	57
2.3 Диспозиція Нідерландів за критерієм інноваційної конкурентоспроможності в умовах глобальної економічної кризи	66
РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ НАРОЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НІДЕРЛАНДІВ	75
3.1 Оцінка іноваційного потенціалу Нідерландів за даними European Innovation Scoreboard 2025	75
3.2 Європейські цифрові інноваційні хаби в підприємницькій екосистемі Нідерландів.....	88
3.3 Перспективи та сценарії міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року	99
ВИСНОВКИ	109
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	112
ДОДАТКИ.....	119

ВСТУП

Актуальність теми. У ХХІ столітті міжнародна конкурентоспроможність держав визначається не лише традиційними ринковими чинниками — відкритістю торгівлі, інноваційністю, якістю інститутів, — а й впливом глобальних викликів, які ускладнюють функціонування національних економік. Серед таких викликів ключовими є енергетичні та логістичні шоки, кліматична адаптація, фрагментація світової торгівлі, цифрова асиметрія та посилення регуляцій «зеленої» трансформації. Нідерланди як типова відкрита економіка ЄС з потужною портово-логістичною, аграрною та високотехнологічною складовими належать до країн, що найшвидше реагують на подібні зрушення. Високий рівень залученості країни до глобальних ланцюгів доданої вартості та концентрація критичної інфраструктури зумовлюють чутливість Нідерландів до подорожчання енергоресурсів, збоїв у морських перевезеннях і зростання вимог сталого розвитку. Це вимагає комплексного аналізу механізмів відтворення та зміцнення їх міжнародної конкурентоспроможності в умовах посилення глобальних викликів.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про значну увагу науковців до проблематики міжнародної конкурентоспроможності в умовах технологічних змін і кризових чинників світової економіки. Теоретичні засади міжнародної конкурентоспроможності закладені у працях М. Портера [9], який пов'язує її з рівнем продуктивності та ефективністю національних інститутів. Подальший розвиток методик оцінювання здійснюється в межах підходів Світового економічного форуму [6], IMD [13] та OECD [47], які розглядають конкурентоспроможність як багатовимірну систему економічних, інституційних та інноваційних чинників.

У працях К. Фрімена підкреслюється вплив структурних криз і технологічних зрушень на інвестиційну модель економіки та траєкторії конкурентоспроможності країн [20]. Разом із тим комплексне дослідження міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів у контексті сучасних

енергетичних, «зелених» та логістичних викликів ЄС залишається недостатньо опрацьованим, що підкреслює актуальність теми.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування напрямів зміцнення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів в умовах глобальних викликів на основі оцінювання їх логістично-енергетичної, інноваційної та інституційної складових.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

- охарактеризувати концепт міжнародної конкурентоспроможності держав;
- визначити принципи та фактори формування глобальної конкурентоспроможності;
- обґрунтувати методологію оцінки та бенчмаркінгу міжнародної конкурентоспроможності;
- дослідити глобальну конкурентоспроможність Нідерландів у парадигмі сталого розвитку;
- оцінити конкурентні позиції країни за методикою IMD;
- проаналізувати інноваційну конкурентоспроможність Нідерландів в умовах глобальної кризи;
- визначити пріоритети конкурентоспроможності країни у доктрині Компасу конкурентоспроможності ЄС;
- розглянути роль європейських цифрових інноваційних хабів у розвитку підприємницької екосистеми;
- дослідити перспективи й сценарії конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації міжнародної конкурентоспроможності держави з відкритою експортно-логістичною моделлю в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є сукупність економічних, інституційних і технологічних механізмів забезпечення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів.

У роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: системний підхід — для розгляду міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів як цілісної багаторівневої системи; порівняльний аналіз — для зіставлення її з іншими європейськими логістичними хабами; аналіз — для ідентифікації ключових факторів впливу та внутрішніх сильних/слабких сторін відкритої моделі; сценарний підхід — для оцінювання можливих траєкторій збереження конкурентоспроможності до 2030 р.

Теоретична значущість полягає в уточненні змісту поняття «міжнародна конкурентоспроможність відкритої економіки» з урахуванням енергетичних, логістичних і кліматичних шоків, а також у виокремленні цифрової та «зеленої» логістики як самостійних факторів конкурентоспроможності поряд з інноваційністю. *Методична значущість* полягає в адаптації аналізу до оцінювання портово-логістичної моделі держави. *Практична значущість* полягає у можливості використання результатів для коригування державних і європейських програм цифровізації портів, декарбонізації транспорту та підтримки інноваційного експорту.

Інформаційну базу становлять дані CBS NL, Євростату, Світового банку, СОТ, ОЕСР, рейтинги IMD, GII та матеріали Європейської Комісії щодо «зеленої» й цифрової логістики, а також наукові праці.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН

1.1 Концепт міжнародної конкурентоспроможності держав

Вивчення причин економічного розвитку та багатства націй залишається ключовим напрямом економічної науки протягом усієї її історії. У сучасних умовах глобалізації та загострення міжнародної конкуренції проблема підвищення конкурентоспроможності держав набуває великого теоретичного та практичного значення. Процеси глобалізації, що активізувалися в ХХ столітті, суттєво вплинули на економічні та соціальні взаємодії у світовому масштабі. Під впливом цих зовнішніх факторів зазнала змін сама природа конкуренції — одного з фундаментальних елементів ринкової економіки. Як зазначають дослідники, «сьогодні виникає особливий макрорівень, де конкурують і фірми, і держави» [1, с. 33]. До кінця ХХ століття, коли увага науковців зосередилась на впливі глобалізації на конкурентні процеси серед підприємств, сформувалося поняття конкуренції на державному рівні, що включає здатність країн створювати умови для розвитку національного бізнесу та економіки загалом.

Неоднозначність явища міжнародної конкурентоспроможності зумовлює існування різноманітних теоретичних та методологічних підходів до його вивчення. До середини ХХ століття сформувалися загальні концептуальні уявлення щодо сутності конкуренції, її ключових рушійних факторів та класичних моделей, що пояснюють механізми функціонування ринків. Підходи до аналізу національної та міжнародної конкурентоспроможності дослідники традиційно групують за трьома основними школами: американською, британською та скандинавською.

В американській школі особливу увагу приділяють концепції національних конкурентних переваг, розроблених М. Портером, а також концепції регіональних кластерів та регіональної конкурентоспроможності М. Енрайта [2],

який продовжив і розвинув ідеї Портера. Ці підходи спрямовані на виявлення ключових чинників, що визначають переваги країни або регіону у глобальному конкурентному середовищі, а також на аналіз взаємозв'язку між підприємствами, регіонами та державними інституціями у формуванні конкурентоспроможності.

Британська школа акцентує увагу на OLI-парадигмі Дж. Даннінга [73] та її доповненнях до «ромбу конкурентних переваг» М. Портера. Додатково тут розглядаються концепції взаємодії у ланцюжку доданої вартості, регіональних кластерів Р. Каплінські та Х. Шмітца, а також техноекономічна парадигма К. Фрімена [7]. Ці підходи дозволяють оцінювати конкурентні переваги не лише окремих підприємств, але й інтегрованих систем виробництва, інноваційних мереж та національних економік загалом.

Скандинавська школа фокусується на концепції національної системи інновацій та економіки навчання, запропонованій Б.-О. Лундвалем та Б. Йонсоном, а також на теорії «регіонів навчання», розробленій Б. Асхаймом та А. Ізаксеном. Ці моделі підкреслюють роль регіональної інфраструктури, навчання, поширення знань та інновацій у формуванні стійких конкурентних переваг на рівні країн і територіальних одиниць.

На сучасному етапі поняття «міжнародна конкурентоспроможність» пов'язують із наявністю у суб'єктів ринку характеристик і властивостей, що формують їх конкурентні переваги на світовій арені. Носіями таких властивостей можуть бути різноманітні види продукції, окремі організації та підприємства, а також їхні об'єднання у галузеві або конгломератні структури. Крім того, конкурентні переваги можуть мати регіональні або національні утворення — окремі країни чи їх об'єднання (регіональні, політичні, етнокультурні), які беруть участь у міжнародній конкуренції за лідерство в різних сегментах глобальної економіки.

Якщо звернутися до поняття міжнародної конкурентоспроможності на рівні держав, то її можна визначити як властивість об'єкта здатністю задовольняти конкретну потребу у порівнянні з аналогічними продуктами, послугами чи ресурсами, що представлені на певному ринку.

Конкурентоспроможність відображає здатність витримувати конкуренцію і ефективно протистояти аналогічним об'єктам на ринку [5].

Слід зазначити, що на сьогодні немає єдиного загальноприйнятого визначення сутності міжнародної конкурентоспроможності країн. Різні наукові школи, дослідники та міжнародні організації пропонують власні підходи і трактування цього терміну, що відображено у порівняльній таблиці 1.1. Це свідчить про складність та багатовимірність явища міжнародної конкурентоспроможності та необхідність комплексного підходу до його аналізу.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття міжнародної конкурентоспроможності країн

Автор	Тлумачення поняття міжнародної конкурентоспроможності країн
Майкл Портер [9]	Комплекс інститутів, політичних рішень та факторів, що визначають рівень продуктивності держави.
Скотт, Б. Р., та Лодж, Г. С. (1985) [8]	Здатність країни створювати, виробляти, розповсюджувати та обслуговувати продукцію на міжнародному ринку з отриманням зростаючої віддачі від використаних ресурсів.
Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) [6]	Рівень здатності держави в умовах вільної та чесної торгівлі виробляти товари і послуги, що відповідають міжнародним стандартам, одночасно підтримуючи та збільшуючи реальні доходи населення на тривалий період.
Л. Л. Антонюк [5]	Можливість країни сформувати сприятливе національне бізнес-середовище за умов вільної і справедливої конкуренції, де вітчизняні виробники можуть постійно зміцнювати свої конкурентні переваги та утримувати стабільні позиції на міжнародних ринках завдяки: потужному економічному потенціалу та інноваційному розвитку; розвиненій системі ринкових інститутів; значному інтелектуальному та інвестиційному капіталу; оперативному реагуванню на зміни світової економіки; диверсифікації виробництва та захисту національних інтересів для забезпечення економічної безпеки та високого рівня життя населення.
Всесвітній економічний форум [7]	Сукупність інститутів, політичних рішень та факторів, які визначають загальний рівень продуктивності економіки країни.
Кристос Каболіс [11]	Здатність національної економіки формувати і підтримувати середовище, яке сприяє появі та розвитку конкурентоспроможного бізнесу.
Комісія з промислової конкурентоспроможності при Президентів США [10]	Ступінь здатності економіки країни в умовах вільного і чесного ринку виробляти товари та послуги, що відповідають міжнародним вимогам, одночасно підтримуючи або підвищуючи доходи громадян.
Пауа Ф. [6]	Можливість національної економіки виробляти нову цінність та нарощувати національне багатство.
Міжнародний інститут розвитку менеджменту – IMD [13]	Спроможність держави досягати стійких темпів економічного зростання, підвищувати продуктивність факторів виробництва та створювати умови для розвитку конкурентоспроможного бізнесу.

Джерело: розроблено автором

Проведений аналіз різних визначень міжнародної конкурентоспроможності країн демонструє багатовимірний та комплексний підхід до оцінки цього економічного явища. Як показує таблиця 1.1, міжнародна конкурентоспроможність розглядається як здатність держави забезпечувати ефективне функціонування економіки на світовому ринку, створюючи умови для розвитку національних підприємств та підвищення добробуту населення. ОЕСД [55] визначає конкурентоспроможність країни через її спроможність виробляти товари та послуги, що відповідають вимогам міжнародних ринків, одночасно підтримуючи та збільшуючи реальні доходи громадян на довгостроковій основі. Це визначення підкреслює значення не лише продуктивності, а й соціальної стабільності та економічного добробуту населення.

Всесвітній економічний форум [7] акцентує увагу на комплексі інститутів, політики та факторів, що впливають на рівень продуктивності країни. Такий підхід дозволяє оцінити конкурентоспроможність через призму інституційної спроможності держави, що включає якість управління, стабільність правової системи та ефективність державної політики. Скотт, Б. Р., та Лодж, Г. С. [8] пропонують більш прикладне визначення, підкреслюючи здатність країни створювати, виробляти та розповсюджувати продукцію на міжнародному ринку з отриманням зростаючої віддачі від використаних ресурсів. Цей підхід дозволяє оцінювати економічну ефективність та результативність національної економіки у глобальному конкурентному середовищі.

Дослідження Л. Л. Антонюк [5] розширює розуміння конкурентоспроможності, включаючи формування сприятливого бізнес-середовища, розвиток інноваційного потенціалу та забезпечення економічної безпеки. Антонюк підкреслює, що конкурентоспроможність країни формується завдяки поєднанню потужного економічного потенціалу, ефективної системи ринкових інститутів, значного інтелектуального та інвестиційного капіталу, гнучкості у реагуванні на зміни світової кон'юнктури та диверсифікації виробництва. Такий підхід дозволяє країні не лише конкурувати на світових

ринках, а й захищати національні інтереси та підвищувати стандарти життя населення.

Майкл Портер [9] та Комісія з промислової конкурентоспроможності при Президентові США зосереджуються на поєднанні інститутів, політики та факторів виробництва, які визначають рівень продуктивності та економічної спроможності держави. Підкреслюється, що конкурентоспроможність країни неможлива без стабільної інституційної бази та продуманої економічної політики, яка стимулює розвиток національного бізнесу та інновацій.

Кристос Каболіс [11] та Пауа Ф. [6] виділяють аспект створення сприятливого середовища для розвитку конкурентоспроможного бізнесу та здатність національної економіки генерувати нову цінність, нарощуючи національне багатство. Ці підходи підкреслюють важливість інновацій, ефективного використання ресурсів та стратегічного розвитку економічної системи.

Глобальний індекс соціального прогресу (Social Progress Index, SPI) є комплексним інструментом оцінки соціального та гуманітарного розвитку країн, який дозволяє визначити рівень добробуту населення незалежно від економічних показників, таких як ВВП чи доходи. На відміну від традиційних економічних індикаторів, SPI зосереджується на фактичних умовах життя людей, їхніх можливостях та якості соціальної інфраструктури. Індекс оцінює країни за трьома основними категоріями: базові потреби людини (харчування, вода, житло, безпека), фундаментальні засоби для покращення життя (освіта, охорона здоров'я, інформаційна доступність) та можливості для розвитку людини (особисті права, толерантність, свобода вибору та участь у суспільному житті).

Важливою особливістю глобального індексу соціального прогресу є його мультидименсійність та орієнтація на результати, а не на ресурси чи витрати. Це дозволяє державам та організаціям більш об'єктивно оцінювати реальний стан соціального розвитку, визначати пріоритети для реформ та інвестицій, а також порівнювати ефективність політик між країнами чи регіонами. SPI підкреслює, що високі економічні показники не завжди гарантують високий рівень життя та

добробуту населення: країни з відносно низьким ВВП можуть демонструвати значні успіхи у сфері охорони здоров'я, освіти та захисту прав людини.

Для підприємств і ринків, включно з аграрним сектором, цей індекс є важливим орієнтиром для стратегічного планування, оскільки він показує соціальні потреби та очікування населення, вплив на які може формувати імідж компанії та рівень довіри серед клієнтів і партнерів. Використання SPI у бізнес-аналізі дозволяє краще розуміти контекст соціального розвитку регіону та приймати зважені рішення щодо інвестицій, соціальної відповідальності та корпоративного розвитку.

Нарешті, міжнародний інститут розвитку менеджменту IMD [12, 13] визначає конкурентоспроможність як здатність держави забезпечити стійке економічне зростання, підвищувати продуктивність факторів виробництва та створювати умови для розвитку конкурентоспроможного бізнесу. Це визначення об'єднує стратегічну, інституційну та економічну складові, показуючи комплексність підходу до оцінки міжнародної конкурентоспроможності.

Узагальнюючи, можна констатувати, що всі представлені визначення підкреслюють багатовимірний характер міжнародної конкурентоспроможності. Вони включають як економічні, так і інституційні, інноваційні та соціальні аспекти. Основна ідея полягає у створенні таких умов, які дозволяють країні не лише ефективно функціонувати на глобальному ринку, а й забезпечувати розвиток національного бізнесу, зростання добробуту населення та стійкість економіки в умовах глобальної конкуренції.

Окремим напрямом методологічних підходів до оцінювання міжнародної конкурентоспроможності є європейська система моніторингу, представлена інструментом *European Competitiveness Scoreboard*. Цей індикаторний набір розроблений Європейською Комісією як механізм регулярного оцінювання продуктивності, інноваційності та структурних змін економік країн-членів ЄС. Scoreboard ґрунтується на принципі багатовимірності конкурентоспроможності та включає показники, що охоплюють стан внутрішнього ринку, інноваційний потенціал, цифрову трансформацію, динаміку промислового виробництва,

стійкість ланцюгів постачань, енергетичну ефективність і технологічний прогрес.

На відміну від глобальних індексів (GCI, IMD чи GII), Scoreboard має чітко виражену регіональну спрямованість і дозволяє зіставляти країни ЄС у контексті спільних політик, регуляцій та інтеграційних стратегій. Його методологія стала основою для новішого комплексного інструменту — *EU Competitiveness Compass*, який аналізується у розділі 3.1. Таким чином, Scoreboard відіграє роль ключового елементу інституційної архітектури ЄС із моніторингу конкурентоспроможності та забезпечує системну основу для стратегічного планування держав-членів у сфері інновацій, цифрової економіки та промислової політики.

Аналіз сучасних визначень дозволяє виділити низку

ключових характеристик конкурентоспроможності економіки. Зокрема, конкурентоспроможність розглядається як:

- інструмент, що слугує ефективним засобом підвищення рівня життя населення [14, с. 384];
- здатність національних підприємств випускати товари та послуги, які відповідають вимогам міжнародного ринку в умовах вільної конкуренції;
- ефективне використання наявних ресурсів для досягнення економічних цілей;
- показник, який оцінюється у порівнянні з результатами країн або економік аналогічного рівня розвитку [15, с. 18].

Додатково можна зазначити, що конкурентоспроможність є об'єктивним процесом, що відображає безперервність та динаміку розвитку економічної системи. Вона характеризується високим науково-технічним потенціалом, значним рівнем соціального розвитку та стабільними темпами економічного зростання у довгостроковій перспективі.

Існують різні підходи до розуміння міжнародної конкурентоспроможності. Зокрема, Р. Нельсон [17] виділяє три основні методологічні напрями:

Мікроекономічний підхід, який зосереджується на діяльності окремих компаній та їх здатності конкурувати на світовому ринку.

Макроекономічний підхід, що акцентує увагу на загальному рівні інвестицій, сукупних нормах заощаджень, витратах капіталу та зростанні продуктивності економіки.

Підхід, орієнтований на державну промислову політику, який досліджує роль держави у підтримці конкурентоспроможності через субсидії на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, а також захист внутрішнього ринку від зовнішньої конкуренції.

Звернемо увагу на п'ять ключових концепцій (підходів), представлених у світовій економічній літературі, які використовуються багатьма авторами для пояснення змін у міжнародній конкурентоспроможності [1, с. 20]. Перший із них — макроекономічний підхід, який зосереджується насамперед на таких показниках, як вартість факторів виробництва, загальний рівень попиту, норми заощаджень і інвестицій, джерела фінансування, а також курси світових валют. Цей підхід спирається на економічні умови, що формуються ринковими механізмами, і лише частково піддаються впливу державної політики.

Макроекономічний підхід знижує значення ролі державного регулювання, стратегічних рішень окремих компаній та функціонування різних інститутів у країні. Проте за більшістю макроекономічних змін стоїть низка ключових чинників, які формуються через різноманітні заходи, такі як державна промислова політика, співпраця між державним і приватним секторами, а також взаємовідносини між працівниками та управлінцями [1, с. 28]. У рамках цього підходу вартість головних факторів виробництва — землі, праці та капіталу — розглядається як визначальна умова формування порівняльних переваг країни.

За умов відкритої міжнародної торгівлі, держава з надлишком капіталу та дефіцитом трудових ресурсів, як правило, спеціалізується на випуску капіталомістких товарів і обмінює їх на трудомістку продукцію, вироблену за кордоном. Натомість країна з надлишком робочої сили та браком капіталу фокусується на виробництві трудомістких товарів і експортує їх, імпортуючи при

цьому капіталомістку продукцію [17, с. 78]. Такий механізм забезпечує взаємовигідне використання внутрішніх ресурсів обома державами.

Для того щоб зберегти конкурентоспроможність у виробництві трудомістких товарів, необхідно контролювати рівень заробітної плати у відповідній галузі. Якщо оплата праці утримується на стабільному рівні через трудові угоди або законодавчо встановлену мінімальну заробітну плату, це може призвести або до підвищення безробіття, або до нестачі робочих ресурсів в інших секторах, що негативно позначається на економічній системі загалом.

Прихильники другого, так званого державного, підходу виходять із того, що уряди розвинених держав мають певну автономію від громадянського суспільства, а інтереси країни часто відрізняються від інтересів окремих соціальних груп або коаліцій. Крім того, державні експерти вважають, що у випадку конфліктів щодо визначення національних пріоритетів держава, як правило, перемагає. Тому для аналізу урядових рішень важливо детально досліджувати внутрішню політику, а не лише діяльність суспільних груп, за винятком тих, що безпосередньо впливають на державні наміри.

Державний підхід до оцінки конкурентоспроможності національної економіки здобув значне поширення у 1980-х роках, коли промислова конкурентоспроможність США помітно поступалася «процвітаючій» японській промисловості. Деякі експерти вважають, що урядові стратегії держав із централізованими інститутами, що формують промислову політику, справляють вирішальний вплив на міжнародну конкурентоспроможність країни, оскільки державні органи володіють ефективними механізмами перерозподілу ресурсів між галузями [17, с. 26]. Не викликає сумніву, що промислова політика уряду безпосередньо впливає на ефективність економіки на макрорівні та є важливим чинником міжнародної конкурентоспроможності держави.

Прихильники державного підходу часто стверджують, що промислова політика має надавати уряду стратегічні переваги над політичними опонентами у формуванні планів, необхідних для ефективного проведення макроекономічної політики. Крім того, така політика здатна поступово змінювати порівняльні

переваги країни на міжнародних ринках через інвестиції у фізичний та людський капітал. Водночас критики державного підходу звертають увагу на те, що урядовий апарат не є повністю автономним від впливу інших суспільних груп, що обмежує можливості перерозподілу ресурсів між галузями та досягнення окремими секторами значних успіхів у підвищенні глобальної конкурентоспроможності.

Третій, корпоративістський підхід, виступає критиком ліберальних концепцій демократії у великих промислово розвинених державах і водночас позитивно оцінює демократичний корпоратизм у менших європейських країнах, який можна виділити трьома характерними ознаками [12, с. 18]:

- національна ідеологія соціального партнерства;
- централізована та сфокусована система груп інтересів;
- добровільна та неформальна координація суперечливих питань через політичні переговори між групами інтересів, державними службовцями та політичними партіями.

Корпоративістський підхід не дає безпосереднього пояснення змін у рівні конкурентоспроможності, але акцентує увагу на тому, як держава реагує на економічні зміни, підтримує баланс між гнучкістю економіки та політичною стабільністю, що у підсумку визначає успіх чи невдачу економічної діяльності країни або легітимність її політичної системи. Таким чином, використання корпоративних інститутів і механізмів може допомогти інтегрувати державний апарат та соціальні групи для спільного вирішення економічних завдань, включно з підвищенням міжнародної конкурентоспроможності [15, с. 132].

Четвертий, культуралістський підхід, підкреслює, що основним фактором конкурентоспроможності країни є її ідеологія та культурні цінності. Проте головним обмеженням цього підходу є те, що культура та ідеологія можуть змінюватися дуже швидко під впливом значних соціальних трансформацій, і політичні та економічні еліти часто формують ідеології відповідно до власних інтересів. Критики також зауважують, що розглядати культуру та ідеологію як самостійні змінні, які безпосередньо пояснюють коливання міжнародної

конкурентоспроможності, є неправомірним. Водночас, ідеологія залишається важливим елементом у процесі розвитку держави.

П'ятий, коаліційний підхід базується на тому, що державна політика формується через переговори між впливовими та незалежними від уряду соціальними групами [18, с. 65]. У цьому випадку держава виступає не як автономний суб'єкт, а як агент коаліції, що об'єднує різні соціальні кола – промисловість, фінанси, торговельні структури, сільське господарство та працівників. Світовий конкурентний тиск змушує інвесторів і керівників компаній зосереджуватися на скороченні витрат. Національна промисловість прагне зменшення державного регулювання, а результати переговорів безпосередньо впливають на формування економічної політики уряду.

Оцінка конкурентоспроможності є ключовим елементом стратегічного управління економікою на національному та міжнародному рівні. Різні організації використовують комплексні підходи, що охоплюють економічні, соціальні та технологічні чинники, дозволяючи визначити сильні та слабкі сторони держав і підприємств, а також визначати пріоритети для підвищення продуктивності та розвитку ринку.

Глобальна федерація рад конкурентоспроможності об'єднує національні та регіональні органи для обміну досвідом та найкращими практиками. Основна мета її діяльності полягає у сприянні інтеграції бізнесу, державних інституцій та наукового середовища для формування умов, що забезпечують інноваційний розвиток і підвищення ефективності економіки.

Рада конкурентоспроможності США зосереджує свою увагу на розвитку людського капіталу, інноваційних технологій та підвищенні продуктивності підприємств. Вона використовує комплексні показники для оцінки стану національної економіки та визначення стратегічних напрямів розвитку, що підвищують глобальну конкурентоспроможність країни.

Компас конкурентоспроможності ЄС є аналітичним інструментом Європейської Комісії, спрямованим на систематизацію показників продуктивності, інноваційного розвитку та структурної трансформації економік

держав-членів. Він використовується для порівняльного аналізу та ідентифікації вразливих зон розвитку, але не має функцій координації або прямого регуляторного впливу на національні політики.

Крім того, існують численні міжнародні індекси, такі як Global Competitiveness Index та Social Progress Index, які доповнюють аналіз соціальними та екологічними показниками, а також показниками інноваційного потенціалу. Національні ради та спеціалізовані інституції застосовують подібні методики для оцінки продуктивності, ринкової ефективності та конкурентних переваг підприємств.

Загалом підходи цих організацій базуються на комплексній оцінці економічних, технологічних і соціальних факторів, що впливають на конкурентоспроможність, та наданні рекомендацій щодо підвищення ефективності ринку і зміцнення позицій держав і підприємств на глобальному рівні. Такий підхід дозволяє створювати стратегії розвитку, орієнтовані як на економічні показники, так і на сталий соціальний прогрес.

Найсуттєвішим недоліком розглянутих теоретичних підходів до аналізу джерел міжнародної конкурентоспроможності є їх фрагментарність та відсутність системного підходу. Кожна з теорій виділяє певні фактори, що безумовно впливають на конкурентоспроможність країни, проте розглядає їх ізольовано, не враховуючи взаємозв'язки з іншими чинниками, і тому вони не можуть служити самостійною основою для оцінки. На практиці перевагу на міжнародному ринку отримують ті країни, які приділяли підвищену увагу розвитку конкретних сегментів економіки відповідно до внутрішніх умов попиту, тоді як в інших країнах ці сегменти залишалися малорозвиненими через низький попит.

1.2 Принципи та фактори формування та нарощення глобальної конкурентоспроможності держав

Сучасні виклики, пов'язані з оцінкою конкурентоспроможності країн у контексті переходу світової економіки на цифровий рівень розвитку, а також визначення проблемних зон і потенційних напрямів зростання, обговорюються на міжнародному рівні всією економічною спільнотою. Сьогодні зміна технологічних укладів відкриває нові можливості для кардинального розвитку національних економік. Важливим чинником підвищення конкурентоспроможності стає активне включення країни у процеси цифровізації [17, с. 78].

Рівень міжнародної конкурентоспроможності країни безпосередньо пов'язаний із якістю життя її громадян. Одним із ключових факторів, що сприяє її зростанню, є створення умов для ефективної участі бізнесу в цифровій трансформації. Для реалізації цієї мети державам слід максимально використовувати потенціал інтеграційних процесів, формуючи єдиний цифровий простір. У сучасних умовах, через посилення взаємозалежності, контроль над напрямками розвитку ринку все частіше переходить до «архітекторів», які керують цифровими платформами та системами. Ще одним критично важливим аспектом зміцнення конкурентоспроможності є активне залучення національних підприємств у глобальні ланцюги створення вартості [18, с. 59].

Перші спроби визначити конкурентні переваги та здійснити кількісну оцінку рівня конкурентоспроможності були зроблені ще у 1965 році американськими дослідниками Р. Фармером і Б. Річменом. Їхня гіпотеза ґрунтувалася на припущенні, що результативність діяльності підприємства залежить від ефективності управління, тоді як макроекономічна продуктивність визначається ефективністю функціонування окремих економічних одиниць. Зовнішнє середовище, на їхню думку, впливало на конкурентоспроможність через низку чинників, які вони розділили на чотири ключові групи так званих «незалежних змінних» [4, с. 68]:

- освітні фактори – рівень грамотності населення та якість освітньої системи;

- соціокультурні характеристики, що відображають цінності, норми й переконання суспільства;
- політичні та правові умови;
- економічні фактори, які охоплюють рівень економічної активності країни та стан інфраструктурного забезпечення.

Кожна з визначених детермінант була пов'язана з базовими управлінськими функціями – плануванням, маркетингом і виробництвом. За допомогою матричного підходу дослідники зіставляли зовнішні фактори середовища з такими показниками, як рівень валового національного продукту (ВНП) на душу населення та темпи його зростання. Це дозволяло в межах концепції порівняльного менеджменту робити висновки про результативність управлінських систем у різних країнах [19].

Робота Р. Фармера і Б. Річмена [19] стала першим кроком у формуванні уявлень про міжнародну конкурентоспроможність держав. Проте їхній матричний метод виявився надто складним для практичного застосування, що зумовило пошук більш ефективних та зручних інструментів оцінки. У результаті набув поширення факторний підхід, кульмінацією якого стала теорія М. Портера. Саме він запропонував «діамантову» модель конкурентного ромбу [9], яка систематизує ключові чинники формування конкурентних переваг країни та показує їхню взаємодію.

У моделі Портера виділено чотири основні групи факторів, що визначають та посилюють глобальну конкурентоспроможність держав:

1. Факторні умови – наявність природних, трудових, фінансових та інтелектуальних ресурсів.
2. Умови внутрішнього попиту – масштаби та якість національного попиту, а також його відповідність світовим трендам розвитку.
3. Суміжні й обслуговуючі галузі – розвиток постачальницьких секторів, доступність сучасних технологій, сировини, напівфабрикатів та обладнання.

4. Стратегія, структура та конкуренція між фірмами – організаційні підходи, управлінські практики, цілі бізнесу і рівень внутрішньої конкуренції, яка стимулює інновації та підвищення ефективності [9].

Таким чином, конкурентоспроможність держави формується не ізольовано, а через взаємодію ресурсної бази, попиту, інноваційного потенціалу суміжних секторів та інтенсивності внутрішньої конкуренції, що забезпечує вихід на глобальний рівень.

Окрім чотирьох базових детермінант конкурентоспроможності, у «діамантовій моделі» М. Портера виділяються ще дві додаткові змінні, що суттєво впливають на результативність: випадкові події (непередбачувані явища, які перебувають поза контролем підприємств і держави) та державна політика, яка здатна як підсилювати, так і послаблювати ефект взаємодії головних детермінант. Саме ці чинники можуть істотно змінювати траєкторію розвитку економіки країни та визначати її здатність адаптуватися до глобальних викликів.

Ще одним ключовим аспектом міжнародної конкурентоспроможності є порівняльні переваги, тобто відносна позиція країни серед держав, що перебувають на подібному етапі економічного розвитку. Цей вимір розкривається у моделі стадій економічного розвитку (stage model) М. Портера [9], де показано, що національна економіка оновлюється завдяки поступовому переходу до складніших джерел конкурентних переваг, що забезпечують вищу продуктивність.

Згідно з підходом Портера, країни проходять чотири етапи економічної та конкурентної еволюції:

- факторо-орієнтована стадія (factor-driven stage) – переваги формуються на основі низьких витрат виробництва та наявності базових ресурсів;
- інноваційно-орієнтована стадія (innovation-driven stage) – ключовим джерелом успіху стають розробка та впровадження нових продуктів і послуг;
- інвестиційно-орієнтована стадія (investment-driven stage) – зростання конкурентоспроможності відбувається завдяки модернізації та підвищенню ефективності виробничих процесів;

- стадія, орієнтована на багатство (wealth-driven stage) – економіка спирається на накопичене багатство, що врешті може призвести до стагнації та зниження конкурентних позицій.

Таким чином, стійке нарощення глобальної конкурентоспроможності держави можливе лише за умови, що країна поступово рухається від простих ресурсних переваг до інноваційних джерел зростання, не допускаючи тривалої залежності від багатства як єдиного драйвера розвитку.

Важливим інструментом оцінювання інституційного середовища та регуляторної якості є рейтинг Doing Business Світового банку, який вимірює умови ведення підприємницької діяльності за такими показниками, як реєстрація бізнесу, отримання дозволів на будівництво, доступ до електроенергії, захист прав інвесторів, оподаткування та виконання контрактів. Методологія Doing Business дозволяє здійснювати міжнародні порівняння регуляторного середовища та є складовою аналітичної бази при оцінюванні конкурентоспроможності країн [21].

Методологія Світового економічного форуму базується на адаптації теорії конкурентних переваг М. Портера та її інтеграції з інституційними й макроекономічними показниками. Перша – факторна стадія – характерна для держав із найнижчим рівнем економічного розвитку. У таких країнах головною умовою макроекономічного зростання виступає мобілізація базових виробничих факторів, серед яких земля, природні ресурси, сировина та некваліфікована робоча сила. Основним завданням уряду на цьому етапі є гарантування політичної стабільності та підтримання макроекономічної рівноваги, а також створення достатньо вільного ринкового середовища, що дозволяє максимально ефективно використовувати наявні ресурси. Це стосується як діяльності національних підприємств, так і залучення іноземних інвестицій. Для даної групи країн ціна продукції виступає головним фактором міжнародної конкурентоспроможності, тоді як рушійною силою поступового переходу на вищий рівень стає освоєння нових технологій шляхом імпорту, залучення прямих іноземних інвестицій та процесу імітації.

Друга стадія – інвестиційна – охоплює країни з рівнем доходів, який відповідає середньому рівню розвитку. Тут економічне зростання дедалі більше залежить від обсягів інвестицій, а конкурентоспроможність досягається завдяки активному впровадженню світових технологій у внутрішнє виробництво. Ключову роль відіграють прямі іноземні інвестиції, створення спільних підприємств та використання аутсорсингових стратегій, що забезпечують глибшу інтеграцію національної економіки у глобальну виробничу систему. Уряд на цьому етапі має зосереджувати значну увагу на розбудові фізичної інфраструктури, яка включає транспортні шляхи, порти, телекомунікації, а також на вдосконаленні правової бази – митного регулювання, податкової системи, законодавства щодо підприємницької діяльності. Лише за таких умов стає можливою більш повна інтеграція економіки країни у світові ринки та формування її стійких конкурентних позицій.

Інноваційна стадія характеризує країни з високим рівнем економічного розвитку, які здійснили перехід від економіки-споживача технологій до економіки-генератора технологічних рішень. На цьому етапі «ключовим чинником виступає взаємозв'язок між конкурентоспроможністю та високим рівнем освіти, зокрема у сфері природничих і точних наук, а також здатність суспільства й економіки швидко адаптуватися до новітніх технологій» [9, с. 101]. Саме цей перехід вважається найбільш складним, оскільки модель розвитку на основі інновацій вимагає активної ролі держави у стимулюванні високих темпів інноваційного процесу. Це досягається шляхом залучення як приватних, так і державних інвестицій у науково-дослідні роботи, підтримку вищої освіти, вдосконалення ринків капіталу, а також формування належної правової бази, що створює умови для запуску нових високотехнологічних підприємств.

Поєднання моделі стадій економічного розвитку із «національним ромбом» конкурентних переваг дозволяє глибше осягнути сутність конкурентоспроможності держави. Саме М. Портер наголосив на необхідності цього підходу, що стало важливим кроком у вивченні природи міжнародної конкурентоспроможності. У своїй праці «Конкуренція» він досліджував

економіку восьми розвинених країн, а також Південної Кореї й Сінгапуру, які на той час належали до категорії тих, що розвиваються [9]. Створена ним модель «конкурентного ромба» дала змогу пояснити механізми досягнення успіху окремими державами, проте ці висновки здебільшого стосувалися країн із розвинутою економікою й виявилися недостатньо адаптованими до умов менш розвинених держав.

М. Портер висловлював доволі оптимістичні прогнози щодо майбутнього економіки Південної Кореї, тоді як у випадку Сінгапуру його оцінки були значно стриманішими. Він вважав, що ця країна залишалася на ранньому етапі економічного розвитку. Водночас практика показала протилежне: саме Сінгапур став демонструвати вражаючі результати, посідаючи провідні позиції у світових рейтингах міжнародної конкурентоспроможності. За даними Всесвітнього економічного форуму, країна поступилася лише США, а у рейтингу IMD World Competitiveness Ranking 2020 вийшла на перше місце [13, 14]. Це особливо показово, враховуючи, що Сінгапур перевершив Південну Корею, хоча й остання має доволі високі показники.

Помилковість оцінки М. Портером рівня міжнародної конкурентоспроможності Сінгапуру пояснюється обмеженістю його моделі, яка має два суттєві недоліки. По-перше, у ній недостатньо враховується багатонаціональна діяльність, що охоплює як вхідні, так і вихідні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ). По-друге, недооцінюється роль держави у формуванні конкурентних переваг. У моделі Портера основна увага приділяється лише вихідним ПІІ материнських компаній транснаціональних корпорацій, тоді як функціонування їхніх закордонних підрозділів розглядається виключно як джерело імпорту для економіки країни походження. Такий підхід зосереджений переважно на локальних конкурентних перевагах і майже не враховує значення глобальних. Це пояснюється тим, що на момент створення моделі «національного ромба» ще не було сформовано достатніх передумов для врахування цих чинників: ринкова економіка набула міжнародного масштабу лише в другій половині XX ст., а процес глобалізації розгорнувся вже наприкінці

століття [16]. Класифікація детермінант конкурентоспроможності, розроблена М. Портером (рисунок 1.1, внутрішнє коло), й досі залишається базовою основою для оцінки національної конкурентоспроможності. Водночас сучасні економічні дослідження розширили цю концепцію, визначивши вже 12 ключових чинників, що впливають на економічний розвиток країни (рисунок 1.1, зовнішнє коло).

Першою детермінантою виступають установи, адже саме вони формують середовище, у межах якого взаємодіють приватний сектор і держава з метою забезпечення ефективного функціонування економіки. Якщо права власників виробничих факторів чітко не окреслені організаційними структурами, то вони не мають стимулу інвестувати ресурси у вдосконалення чи збереження своєї власності. Подібні труднощі виникають і тоді, коли купівля-продаж власності не супроводжується гарантією держави щодо підтвердження угоди.

При цьому значення інститутів не обмежується лише правовим полем. На розвиток економіки негативно впливають надмірна бюрократія, зарегульованість, корупційні практики, низька прозорість і кредитоспроможність, а також політична залежність судової системи. Такі явища істотно сповільнюють економічний прогрес. Хоча більшість досліджень зосереджується на державних інституціях, не менш важливими залишаються і приватні організації, які також сприяють формуванню економічного добробуту. Для приватного бізнесу особливої ваги набуває прозорість діяльності та суворе дотримання стандартів.

Рисунок 1.1 – Групування факторів, які впливають на конкурентоспроможність держави

Джерело: розроблено автором на основі [9, 12, 20]

Конкурентоспроможність національної економіки формується під впливом багатьох чинників, серед яких інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я, освіта та система професійного навчання відіграють ключову роль. Розвинена інфраструктура створює умови для ефективного функціонування економіки, забезпечуючи єдність національного ринку та зменшуючи дисбаланси між окремими його секторами. Саме вона стає провідником конкурентоспроможності, оскільки дозволяє підприємцям безпечно і своєчасно реалізовувати продукцію, що значно знижує витрати та підвищує ефективність діяльності бізнесу.

Не менш важливим чинником є макроекономічна стабільність, адже у ситуації високої інфляції, зростання державного боргу чи нестабільності фінансової системи приватний сектор втрачає здатність приймати ефективні рішення. Це ускладнює як розвиток підприємництва, так і залучення іноземних інвестицій. Тому стабільне макроекономічне середовище виступає своєрідним фундаментом для довгострокового економічного зростання та зміцнення позицій країни на світових ринках.

Водночас значний вплив на конкурентоспроможність має система охорони здоров'я та базова освіта. Здоровий працівник здатний максимально реалізувати свій трудовий потенціал, а відтак – підвищити продуктивність виробництва. Початкова освіта формує основу для підготовки робочої сили, спроможної виконувати сучасні виробничі завдання. Брак елементарної освітньої підготовки стає серйозним бар'єром на шляху подальшого економічного зростання та інтеграції країни у світову економіку.

Окрему увагу слід приділити вищій освіті та безперервному професійному навчанню. Якісна система підготовки фахівців забезпечує не лише модернізацію знань, а й постійне вдосконалення навичок, що дозволяє адаптуватися до глобальних викликів і технологічних змін. Безперервне навчання виступає необхідною умовою для підтримання високого рівня продуктивності, що є визначальним фактором у досягненні стабільного економічного розвитку.

Ефективність національної економіки значною мірою визначається станом і якістю функціонування ключових ринків, адже саме вони формують основу для забезпечення конкурентоспроможності держави у глобальному просторі. Одним із важливих факторів є ефективність ринку товарів, що передбачає гармонійне поєднання попиту та пропозиції. Це дає змогу забезпечити максимально продуктивний обмін товарами в межах економіки та створює передумови для здорової конкуренції. Завдяки такому середовищу на ринку залишаються найбільш сильні та ефективні компанії, що водночас сприяє стабілізації та зростанню економіки загалом.

Не менш важливим чинником виступає ефективність ринку праці. Гнучка і добре організована система працевлаштування дозволяє швидко переміщати робочу силу між галузями відповідно до потреб економіки. Це допомагає мінімізувати соціальні потрясіння, підтримувати стабільність рівня заробітних плат і забезпечує максимально ефективне використання людського потенціалу як головного фактора виробництва.

Особливе місце займає розвиненість фінансового ринку. Фінансова система повинна не лише спрямовувати ресурси у найбільш продуктивні сфери,

але й забезпечувати доступ до капіталу навіть для малих інноваційних компаній. Прозорість, відкритість і стабільність фінансового сектору формують довіру до ринку та створюють сприятливі умови для розвитку підприємництва, що прямо впливає на конкурентоспроможність економіки.

Водночас одним із вирішальних елементів сучасної конкурентоспроможності є технологічна готовність країни. Висока швидкість адаптації та впровадження нових технологій забезпечує зростання продуктивності в промисловості та сфері послуг. Рівень технологічного розвитку дедалі більше визначає відмінності у продуктивності між державами, а цифровізація та поширення інформаційних технологій стали ключовими факторами сучасного економічного поступу [21].

Важливу роль відіграє також розмір ринку. Великі ринки дозволяють компаніям досягати ефекту масштабу, знижуючи витрати на виробництво та отримуючи конкурентні переваги. У сучасних умовах глобалізації, коли внутрішні ринки інтегруються у світовий економічний простір, цей фактор набуває особливого значення, адже від обсягів ринку залежить доступ підприємств до нових можливостей і ресурсів.

Ще одним детермінантом є розвиненість ділових зв'язків. Тісна взаємодія між компаніями стимулює поширення нововведень, підвищує конкурентний тиск і водночас знижує бар'єри для виходу нових гравців на ринок. У результаті економіка отримує динамічний розвиток, спрямований на постійне вдосконалення продукції та виробничих процесів.

Нарешті, ключове місце займають технологічні інновації. Якщо менш розвинені країни здатні підтримувати конкурентоспроможність завдяки запозиченню існуючих технологій, то високорозвинені економіки потребують створення новітніх продуктів і процесів. Лише інновації дозволяють їм зберігати лідерство та підтримувати свої переваги в умовах жорсткої міжнародної конкуренції.

Таким чином, ефективність товарних, трудових і фінансових ринків, рівень технологічної готовності, масштаб ринку, міцність ділових зв'язків та

інноваційний потенціал формують основу глобальної конкурентоспроможності країни. Саме поєднання цих чинників створює умови для динамічного економічного розвитку та забезпечує державі міцні позиції на міжнародній арені.

У сучасних умовах глобалізації виникла потреба чіткого розмежування «національного ромба конкурентоспроможності» та аналогічних структур країн – торговельних партнерів або донорів інвестиційного капіталу. Поглиблення глобальної економічної взаємозалежності зумовило необхідність доповнення класичної моделі «національного ромба» новими детермінантами, які враховують вплив міжнародних економічних зв'язків. Першим, хто запропонував розглядати «діяльність багатонаціональних компаній» як окрему детермінанту, став Дж. Даннінг [73]. Він підкреслив, що ця детермінанта відрізняється від класичної категорії «стратегії, структури фірми та конкуренції», оскільки транснаціональні корпорації впливають як на власну конкурентоспроможність, так і на економіку країн, у яких вони працюють, через вхідні та вихідні потоки інвестицій.

Зовнішня мобільність активів компанії відображає використання її конкурентних переваг за межами країни базування та вплив на міжнародну економіку поза межами «національного ромба». Аналіз економічних показників діяльності багатонаціональної компанії дозволяє оцінити не лише її «вітчизняний ромб», а й декілька «ромбів конкурентоспроможності», що відображають усі транзакції та взаємодії компанії на глобальному рівні.

Міжнародні операції компаній впливають на ключові елементи формування «національного ромба» приймаючої країни, а в підсумку – і країни базування. Баланс між національними ресурсами, що експортуються за кордон, та іноземними ресурсами, капіталом і технологіями, що надходять у внутрішню економіку, визначається через екзогенну змінну – «підприємницьку діяльність транснаціональних корпорацій». Ця змінна формується на основі співвідношення внутрішнього продукту, виробленого іноземними компаніями, і зарубіжного продукту, виробленого вітчизняними компаніями [21].

У сучасних умовах глобалізації Дж. Даннінг [73] виділяє важливий аспект міжнародної конкурентоспроможності, що полягає у різниці між великими економіками, як США та іншими промислово розвиненими країнами, здатними впливати на світові ціни, та малими економіками країн, що розвиваються, які не можуть впливати на формування глобальних цін і не мають достатніх внутрішніх ресурсів для інвестування за кордоном. У таких країнах «національний ромб» конкурентних переваг значною мірою залежить від діяльності транснаціональних компаній та запозичених технологій.

Мінлива детермінанта «діяльність багатонаціональних компаній» була включена в модель «подвійного ромба», розроблену А.М. Ругманом та Дж. Д'Крузом, яка враховує два ключові недоліки моделі Портера: недооцінку ролі багатонаціональних корпорацій і державного регулювання. На прикладі Канади ця модель показує, що підхід Портера ефективний для великих економік, як США, але може виявитися непридатним для малих відкритих економік, де локальні ресурси обмежені. Проте малі відкриті економіки отримують доступ до регіональних «ромбів конкурентоспроможності» через участь у торговельних угодах і інтеграційних блоках, наприклад, у Північноамериканській зоні вільної торгівлі. Там, де більше 90% економіки не входить у «національний ромб», у модель додається другий «ромб», що відображає багатонаціональну діяльність.

Сучасні фінансово-економічні кризи виявили обмеженість підходів міжнародних організацій до оцінки конкурентоспроможності, що призвело до оновлення методик з урахуванням нових досягнень економічної науки та прикладних досліджень. Дослідження у сфері сталого розвитку показали, що у літературі відсутня чітка позиція щодо взаємозв'язку між продуктивністю, яка лежить в основі конкурентоспроможності, та стійкістю економіки, хоча цей зв'язок має вирішальне значення. Новий підхід дозволяє оцінювати взаємозв'язок конкурентоспроможності та стійкості країн у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

Виділено п'ять субіндексів стійкої конкурентоспроможності, що виступають ключовими детермінантами у глобалізованій економіці та економіці

знань. Особливе значення набуває вертикальна інтеграція, яка об'єднує весь технологічний цикл – від видобутку сировини до виробництва продукції високої доданої вартості.

Конкурентоспроможність країни дедалі більше залежить від частки вертикально інтегрованих ланцюгів доданої вартості, створених міжгалузевими об'єднаннями типу транснаціональних корпорацій. Це формує принципово новий підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності, відмінний від портерівського, заснований на вертикальній інтеграції та агрегованому мультиплікаторі доданої вартості як індикаторі системної конкурентоспроможності на національному та транснаціональному рівні з використанням міжгалузевого балансу.

Глобальна федерація рад конкурентоспроможності — це міжнародна мережа, яка об'єднує національні та регіональні ради конкурентоспроможності, академічні установи, корпорації та урядові структури. Основна мета GFCC полягає у сприянні глобальному економічному розвитку та підвищенню продуктивності країн шляхом обміну знаннями та найкращими практиками.

Федерація надає платформу для організації міжнародних конференцій, семінарів та форумів, де обговорюються питання інновацій, продуктивності, розвитку людського капіталу та сталого економічного зростання. GFCC вважає, що конкурентоспроможність країни або регіону не можна досягти ізольовано: вона формується через активну взаємодію бізнесу, держави та науки, а також обмін передовим досвідом між різними країнами.

Цей підхід дозволяє підприємствам та урядам краще розуміти світові тренди, адаптувати внутрішню політику до глобальних викликів і розвивати стратегії, що підвищують конкурентоспроможність на міжнародному рівні. GFCC також стимулює використання інновацій та технологій як ключового фактора стійкого розвитку.

Рада конкурентоспроможності США — це незалежна неурядова організація, заснована у 1986 році. Її завдання — зміцнювати конкурентоспроможність американської економіки через розвиток інновацій,

підвищення продуктивності та підготовку висококваліфікованих кадрів. Організація об'єднує керівників великих корпорацій, науковців і представників профспілок, забезпечуючи платформу для обміну знаннями та напрацювання національних стратегій розвитку.

Серед ключових напрямів діяльності — дослідження технологічних трендів, оцінка ефективності політик щодо розвитку інфраструктури інновацій, аналіз потреб робочої сили та формування рекомендацій для держави і бізнесу. Рада проводить конференції та форуми, де обговорюються питання розвитку конкурентних переваг США на глобальному ринку, а також формує пропозиції щодо законодавчих ініціатив, що сприяють зміцненню національної економіки.

Підхід Ради США до аналізу конкурентоспроможності ґрунтується на поєднанні якісних і кількісних оцінок, включаючи оцінку інноваційного потенціалу, продуктивності, технологічного розвитку та рівня взаємодії бізнесу і держави. Це дозволяє формувати стратегічні рекомендації, які на пряму впливають на економічну стійкість та глобальну конкурентоспроможність країни.

Рада конкурентоспроможності Європейського Союзу є органом Ради ЄС, що об'єднує міністрів країн-членів, відповідальних за промисловість, внутрішній ринок, дослідження та інновації. Основна мета Ради — забезпечення стабільної конкурентоспроможності європейської економіки на глобальному рівні шляхом координації політик, підтримки інновацій та сприяння продуктивності підприємств.

Рада працює над зменшенням регуляторних бар'єрів, впровадженням цифрових технологій, розвитком науково-дослідницької інфраструктури та залученням інвестицій у стратегічні галузі. Вона також координує ініціативи щодо підвищення конкурентоспроможності через програму Компас конкурентоспроможності ЄС (Competitiveness Compass), що є стратегічною рамкою Єврокомісії. Ця ініціатива визначає ключові напрями розвитку до 2026 року, включно з підтримкою інновацій, оптимізацією регуляторних процедур, зміцненням внутрішнього ринку та підвищенням інвестиційної привабливості.

Таким чином, Рада ЄС і її Компас забезпечують комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності, охоплюючи економічні, технологічні та інституційні аспекти, що робить її важливим джерелом стратегічних рекомендацій для підприємств і держав.

Компас конкурентоспроможності ЄС — це інструмент Єврокомісії, що визначає стратегічні пріоритети для економіки ЄС у коротко- і середньостроковій перспективі. Основні напрями включають:

- підтримку інновацій та технологічного розвитку;
- розвиток внутрішнього ринку та усунення регуляторних бар'єрів;
- стимулювання інвестицій у критично важливі галузі;
- підвищення продуктивності та економічної стійкості.

Компас дозволяє країнам-членам оцінювати власну конкурентоспроможність у контексті ЄС та впроваджувати кращі практики, адаптовані до умов глобальної економіки. Цей підхід забезпечує комплексну оцінку економічних і технологічних факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємств та держави в цілому.

Використання матеріалів GFCC, Ради конкурентоспроможності США, Ради ЄС та Компасу конкурентоспроможності дозволяє досліджувати конкурентоспроможність комплексно, враховуючи економічні, інституційні, технологічні та соціальні аспекти. Міжнародні підходи орієнтовані на обмін найкращими практиками, підвищення інноваційного потенціалу та створення сприятливих умов для бізнесу. Ці організації формують стандарти оцінки конкурентоспроможності, що можуть бути адаптовані для аналізу національних і регіональних підприємств, а також для розробки стратегій підвищення ефективності бізнесу та стійкості економіки в умовах глобальної конкуренції.

1.3 Методологія оцінки та бенчмаркінгу міжнародної конкурентоспроможності країни

Методологія аналізу конкурентних переваг країн розвивається в зарубіжній економічній науці з другої половини XX століття і пройшла кілька етапів еволюції: від початкового матричного підходу 1960-х років до факторного підходу 1970–1980-х років, індексного підходу 1990-х років і сучасного емпіричного підходу, що передбачає оцінку значущості факторів конкурентоспроможності та відбір відповідних показників на основі даних [3].

У міжнародній практиці постійно вдосконалюються методи розрахунку показників і складання рейтингів конкурентоспроможності країн на основі їхніх переваг. Сучасна міжнародна статистика, опираючись на великі бази даних про глобальний розвиток, розробляє методики оцінки конкурентоспроможності, що відображають потенціал і порівняльні переваги країн.

Глобальний індекс сталої конкурентоспроможності (Global Sustainable Competitiveness Index, GSCI) – це унікальний інструмент, що поєднує оцінку конкурентоспроможності країни з показниками сталого розвитку. Його ключовий принцип можна сформулювати так: «Що не є сталим, не може бути конкурентоспроможним, а що не є конкурентоспроможним, не може бути сталим». Цей індекс вперше був опублікований у 2012 році та з тих пір став одним із найповніших і найнадійніших показників ефективності національних економік у глобальному контексті [3].

Традиційні метрики міжнародної конкурентоспроможності, зосереджені насамперед на показниках ВВП чи експортній активності, поступово втрачають свою аналітичну цінність. Вони відображають лише обсяги економічної діяльності, але ігнорують екологічні виклики, соціальні дисбаланси та довгострокові наслідки економічного зростання. У відповідь на ці обмеження було розроблено індекси нового покоління, зокрема Global Sustainable

Competitiveness Index (GSCI), який пропонує більш комплексний підхід. Його методологія ґрунтується на оцінюванні не лише поточної продуктивності, а й потенціалу розвитку, здатності країн підтримувати стале зростання без руйнування ресурсної та соціальної бази [3].

Особливістю GSCI є використання широкого набору кількісних даних — 216 індикаторів, зібраних із міжнародних авторитетних джерел. Для досягнення збалансованої оцінки всі показники систематизуються у шість підіндексів. Природний капітал враховує стан довкілля, наявність ресурсів і рівень деградації екосистем. Ефективність та інтенсивність використання ресурсів показує, наскільки ощадно витрачаються енергія, вода та матеріали. Соціальний капітал відображає рівень здоров'я, безпеки, соціальної рівності та якості життя. Інтелектуальний капітал та інновації оцінюють здатність країни генерувати нові знання й технології. Економічна сталість показує рівень структурної диверсифікації та фінансової стабільності. Нарешті, урядова ефективність характеризує якість інституцій, управління та політичну відповідальність. Кожен показник аналізується «як є», а дані проходять ретельну обробку з використанням сучасних методів штучного інтелекту та глибокого навчання. Ці інструменти дозволяють очищати дані, визначати приховані кореляції та тенденції, що робить оцінку більш точною та об'єктивною. Такий комплексний підхід дозволяє побачити реальний баланс між економічними досягненнями та здатністю країни не виснажувати власний потенціал [3, 13].

Обробка даних у GSCI відбувається з мінімізацією суб'єктивних впливів: кожен індикатор аналізується у своєму початковому вигляді, проводиться тренд-аналіз для визначення динаміки змін, а також використовуються алгоритми машинного навчання для зниження мультиколінеарності та виявлення найбільш значущих факторів. Завдяки нормалізації індикаторів із різними одиницями вимірювання та їх подальшій агрегації формується інтегральний індекс, який показує не тільки загальний рівень конкурентоспроможності, а й сильні та слабкі сторони кожної держави [3].

У практичному плані ключовою функцією GSCI стає бенчмаркінг. Країни можуть визначати лідерів у кожній із сфер — наприклад, держави Північної Європи традиційно демонструють високі результати в соціальному капіталі та природному управлінні. Також індекс дозволяє вимірювати глобальний розрив між теперішньою реальністю та уявним «ідеальним світом» сталого розвитку, який наразі становить 56,1 бали [22]. Завдяки цьому уряди та міжнародні інституції отримують інструмент для формування стратегічних дорожніх карт розвитку, які спрямовують країни на вдосконалення тих сфер, де вони мають найсуттєвіші прогалини. Наприклад, держави з низьким балом за природним капіталом, але високим інноваційним потенціалом, можуть робити ставку на розвиток «зелених» технологій і циркулярної економіки. Результатом комплексного аналізу стає детальне уявлення про сильні та слабкі сторони кожної країни, а також про її потенціал для майбутнього розвитку. GSCI дає можливість прогнозувати, у яких напрямках країни можуть підвищувати конкурентоспроможність, одночасно забезпечуючи її сталий розвиток, і таким чином слугує цінним орієнтиром для урядів, бізнесу та міжнародних організацій.

Варто відзначити, що традиційні показники економічного успіху, такі як ВВП, вже не відображають повної картини. Валовий внутрішній продукт (ВВП) — один із найпоширеніших індикаторів для вимірювання економічного «успіху» країни — враховує лише ринкові операції, які обмінюються на гроші. Проте він ігнорує низку критично важливих чинників, що впливають на реальне добробут населення та стійкість економіки: стан довкілля, рівень охорони здоров'я, якість освіти, безпеку, ефективність управління та загальну якість життя. Саме тому ВВП не може повністю відобразити справжню конкурентоспроможність країни в сучасних умовах глобалізації та сталого розвитку [22].

На цьому тлі Глобальний індекс сталої конкурентоспроможності (GSCI) виступає більш комплексною альтернативою. Він дозволяє оцінити країну не лише за економічними показниками, а й за її здатністю ефективно використовувати ресурси, підтримувати стабільність, впроваджувати інновації та розвивати соціальні та екологічні аспекти. GSCI враховує ризики та проблеми,

характерні для кожної країни, що робить його цінним інструментом для урядів, інвесторів та аналітичних центрів. Наразі чотири уряди офіційно використовують цей індекс для порівняння свого прогресу на шляху до сталого розвитку та підвищення міжнародної конкурентоспроможності [13].

Модель сталої конкурентоспроможності на основі GSCI пропонує комплексний підхід до оцінки національної ефективності та перспектив розвитку країн. Індекс GSCI об'єднує показники у шість підіндексів, які охоплюють ключові аспекти конкурентоспроможності та сталого розвитку: природний капітал, ефективність та інтенсивність використання ресурсів, соціальну згуртованість, інтелектуальний капітал, економічну стійкість та ефективність управління. Разом вони дозволяють оцінити, наскільки країна здатна генерувати багатство, зберігати ресурси, забезпечувати соціальний добробут і підтримувати стабільний розвиток на майбутнє [22].

Детальніше ці підіндекси можна представити у вигляді таблиці 1.2, де коротко охарактеризовано їхній зміст та роль у формуванні сталої конкурентоспроможності.

Таблиця 1.2 – Основні підіндекси та детермінанти глобальної сталої конкурентоспроможності країн

Підіндекс GSCI	Опис
Інтелектуальний капітал та інновації	Здатність створювати багатство та робочі місця завдяки інноваційним технологіям та галузям з доданою вартістю на глобалізованих ринках.
Економічна стійкість	Відображає здатність країни створювати багатство шляхом стабільного та стійкого економічного розвитку, забезпечуючи довгострокову конкурентоспроможність.
Ефективність управління	Оцінка результатів ключових державних сфер та інвестицій: інфраструктури, ринкової організації та структури зайнятості, що забезпечує основу для стабільного генерування багатства.
Природний капітал	Стан природного середовища, наявність ресурсів та рівень їх використання і виснаження.
Ефективність та інтенсивність використання ресурсів	Оцінка того, наскільки ефективно країна використовує наявні ресурси як показник операційної конкурентоспроможності в умовах обмежених ресурсів.
Соціальний капітал	Здоров'я населення, безпека, рівень свободи, соціальна рівність та загальне задоволення життям у країні.

Джерело: розроблено автором на основі [3, 13, 22]

Дана таблиця свідчить про те, що сталу конкурентоспроможність країни формує комплекс взаємопов'язаних чинників, які охоплюють економічні,

соціальні, природні та управлінські аспекти. Інтелектуальний капітал та інновації забезпечують здатність економіки створювати високоякісні продукти та робочі місця на глобальному ринку, тоді як економічна стійкість визначає довгострокову стабільність і здатність країни протистояти економічним коливанням.

Ефективність управління виступає фундаментом для реалізації державної політики, інфраструктурних проєктів та організації ринку праці, що, у свою чергу, підтримує сталий розвиток. Природний капітал і ефективність використання ресурсів показують, наскільки країна здатна збалансовано розпоряджатися своїми матеріальними багатствами, не виснажуючи їх, а соціальний капітал визначає рівень життя населення, його безпеку та соціальну згуртованість. Таким чином, конкурентоспроможність у сучасних умовах неможлива без комплексного підходу, який поєднує економічну продуктивність, інновації, ефективне управління, раціональне використання ресурсів та високий рівень соціального добробуту.

Стала конкурентоспроможність – це здатність створювати та підтримувати інклюзивне багатство без зменшення майбутньої здатності підтримувати або збільшувати поточний рівень багатства.

Аналіз глобальних показників сталого розвитку світу 2024 демонструє, що середній рівень сталої конкурентоспроможності країн залишається відносно низьким – 43,4%, тобто менше половини від можливого максимуму. Навіть лідери світового рейтингу, як-от Швеція, з її показником 61,2%, ще далекі від досягнення повної сталості та високої конкурентоспроможності, тоді як ідеальний рівень оцінюється у 100%. Це свідчить про наявність значного потенціалу для покращення у всіх сферах: природних ресурсах, економічних механізмах, соціальному забезпеченні та управлінні [22].

Щодо глобальних тенденцій розвитку, ситуація виявляється неоднорідною: 52% показників демонструють позитивні зміни, що свідчить про поступовий прогрес у сфері стійкого розвитку, проте 38% показників погіршуються, вказуючи на ризики та проблеми, які потребують уваги. Такий розподіл відображає складну динаміку сучасного розвитку: одночасно

спостерігається рух уперед і назад, що підкреслює необхідність збалансованих стратегій для забезпечення довгострокової стійкості та підвищення конкурентоспроможності країн.

У Додатку А розміщена Таблиця А.1, яка відображає рейтинги Глобального індексу сталого розвитку 2024 року, де серед провідних країн опинилися держави Північної та Західної Європи, а також окремі країни Азії. Лідерами за рівнем сталого розвитку є Швеція, Фінляндія та Данія, які демонструють високі бали як за загальним індексом, так і за ефективністю використання ресурсів. Водночас навіть у цих держав показники природного капіталу суттєво відрізняються, що вказує на обмеженість ресурсної бази, але водночас – на високу здатність до їх раціонального використання. Країна – Нідерланди – посіла 19 місце з балом 54,9. Її слабкою стороною є показник природного капіталу (167 місце та лише 33,3 бала), що пояснюється обмеженістю власних природних ресурсів та високою антропогенною трансформацією територій. Водночас за інтенсивністю ресурсів Нідерланди мають відносно кращі позиції (43 місце та 51,2 бала), що свідчить про їхні зусилля у сфері енергоефективності та раціонального споживання [22].

Країни, що зазнали тяжких наслідків від насильницьких конфліктів, зокрема Судан, Ємен, Еритрея, Лівія, Сомалі та Афганістан, опинилися на нижчих позиціях у рейтингу GSCI. Це є свідченням того, що воєнні дії, нестабільність та внутрішні кризи стають головними бар'єрами на шляху до сталого розвитку та економічної конкурентоспроможності. Водночас глобальний розрив між теперішнім станом і бажаним ідеалом сталого та конкурентоспроможного світу залишається значним і становить 56,1 бала. Це означає, що людство ще далеко від інклюзивного та циркулярного суспільства, здатного гармонійно співіснувати з природним середовищем. Перешкодою виступають як архаїчні форми соціальної організації, наприклад племінний лад, так і сучасні виклики — культурні війни, боротьба за ілюзорну владу чи збройні протистояння. Усе це ускладнює, а іноді й унеможлиблює впровадження простих, ефективних і доступних рішень, які могли б забезпечити поступальний розвиток.

Водночас ситуація не позбавлена потенціалу: значні ресурси залишаються невикористаними. Якщо політика держав буде орієнтована на підвищення ефективності та раціональне використання можливостей, це здатне стати рушійною силою масштабних позитивних змін у всіх сферах життя — економічній, соціальній та екологічній [13, 22].

«The IMD World Competitiveness Yearbook» — це аналітичне дослідження, яке Міжнародний інститут розвитку менеджменту проводить з 1989 року у співпраці з науково-дослідними організаціями різних країн світу. До 1996 року Інститут готував звіти щодо конкурентоспроможності національних економік спільно з аналітичним підрозділом Всесвітнього економічного форуму, проте з того часу обидві установи випускають окремі дослідження [13].

Дослідження Міжнародного інституту розвитку менеджменту — IMD оцінює рівень конкурентоспроможності країн на основі аналізу 331 показника, згрупованого за чотирма ключовими напрямками: стан економіки, ефективність державного управління, умови ведення бізнесу та стан інфраструктури. Кожен із цих напрямів, у свою чергу, включає п'ять підфакторів, що забезпечує комплексну оцінку конкурентних позицій держав у світовій економіці.

Щорічник світової конкурентоспроможності IMD є одним із провідних міжнародних звітів, що відображає рівень конкурентоспроможності країн світу. У межах дослідження оцінюються результати діяльності 63 держав за більш ніж 340 критеріями, серед яких приблизно дві третини становлять статистичні показники, а третина — результати соціологічних опитувань. Починаючи з 2020 року, до традиційного рейтингу конкурентоспроможності та профілів країн додано також індекс цифрової конкурентоспроможності IMD, який комплексно оцінює цифровий потенціал і готовність країн до інноваційного розвитку [13].

Протягом останніх двадцяти років підходи до вимірювання конкурентоспроможності держав істотно модернізувалися, враховуючи динаміку глобального економічного середовища та результати нових наукових досліджень. У цьому контексті World Competitiveness Yearbook (WCY) постійно адаптується

до структурних перетворень у національних економіках і викликів сучасної технологічної епохи [12, 13].

Зміни в методиці запроваджуються поступово, щоб забезпечити порівнянність даних між різними роками та відобразити тенденції розвитку економічних систем щодо рівня їх конкурентоспроможності. На основі власних досліджень та аналізу провідних учених усі критерії оцінки було впорядковано за групами — субфакторами. Важливо, що кожен субфактор може включати різну кількість показників: для прикладу, у сфері освіти використовується значно більше критеріїв, ніж при аналізі рівня цін.

Попри різницю в чисельності показників, усі субфактори мають однакову вагу у загальному підсумковому рейтингу. Для світового індексу конкурентоспроможності частка кожного субфактора становить 5%, що у сукупності дає 100% ($20 \times 5 = 100$). Такий підхід дозволяє зберігати стабільність і збалансованість оцінок незалежно від кількості критеріїв, включених до кожного розділу [13].

Фахівці IMD вважають, що фіксація ваги субфакторів підвищує достовірність і надійність результатів, а також сприяє збереженню сумісності поточних і попередніх оцінок. Крім того, оскільки статистичні дані можуть містити похибки або неточності, така система виконує роль своєрідного «запобіжного бар'єру», який не дозволяє окремим помилкам суттєво впливати на загальний результат. Це допомагає уникнути спотворень і гарантує, що підсумкові рейтинги відображають реальний рівень конкурентоспроможності країн у глобальній економіці.

У рамках World Competitiveness Yearbook (WCY) застосовується широкий спектр джерел для аналізу як кількісних, так і якісних аспектів конкурентоспроможності. Для вимірювання об'єктивних показників використовуються статистичні дані, зібрані з міжнародних, національних і регіональних організацій, приватних дослідницьких центрів та партнерських інститутів IMD. Такі показники у звітах WCY називаються достовірними (hard

data), оскільки вони ґрунтуються на перевірених офіційних джерелах. Саме ці дані формують приблизно дві третини від загальної оцінки у світовому рейтингу.

Ще одна важлива складова — це результати щорічного опитування керівників компаній (executive opinion survey), яке використовується для збору суб'єктивних оцінок бізнес-середовища, державної політики, ефективності менеджменту та інноваційного клімату. Отримані відповіді розглядаються як дані опитування (survey data) та становлять одну третину підсумкового рейтингу. Усі питання опитування подані в Щорічнику як окремі критерії, що дозволяє інтегрувати думку бізнесу в загальну систему оцінки [13].

Починаючи з 2020 року, у WCY були впроваджені оновлені критерії, що відображають прагнення досягнення Цілей сталого розвитку ООН (SDGs). Вони об'єднані у чотири ключові блоки [13]:

1. Економічні показники (Economic Performance) — характеризують реальний стан економіки країни. Сюди входять темпи зростання ВВП, рівень зайнятості, зовнішньоторговельний баланс, інвестиційна активність і здатність держави залучати капітал. Також враховується рівень цін, продуктивність праці та доходи населення, що відображають динаміку добробуту.

2. Державна ефективність (Government Efficiency) — оцінює здатність уряду створювати сприятливе середовище для бізнесу, ефективно розпоряджатися бюджетними ресурсами, забезпечувати стабільну фіскальну політику та боротися з корупцією. Важливими є також прозорість регуляторної системи, політична стабільність і передбачуваність державних рішень.

3. Ефективність бізнесу (Business Efficiency) — показує, наскільки динамічно та результативно працюють компанії в країні. Сюди належать показники продуктивності, управлінських практик, корпоративного управління, фінансової стабільності підприємств, здатності залучати та утримувати талановитих працівників. Велику увагу приділено інноваційній культурі, підприємницькій активності та розвитку малого й середнього бізнесу.

4. Інфраструктура (Infrastructure) — охоплює рівень розвитку матеріальних, технологічних і соціальних основ економіки. Це якість

транспортних і енергетичних мереж, стан телекомунікацій, науково-дослідний потенціал, система освіти та охорони здоров'я. Розвинена інфраструктура є фундаментом для підвищення продуктивності, інноваційності та загальної конкурентоспроможності країни.

У сукупності ці чотири напрями формують багатовимірну модель оцінювання, що дозволяє не лише порівнювати держави за економічними результатами, а й оцінювати їх спроможність до сталого розвитку, адаптації та інновацій у глобальному середовищі.

Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII) є провідним міжнародним аналітичним дослідженням, яке щорічно оцінює рівень інноваційного розвитку понад 130 країн і територій світу. Це дослідження здійснюється під егідою Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) у партнерстві з провідними міжнародними інституціями, такими як Корнельський університет (Cornell University), INSEAD та інші науково-дослідні центри [10].

Його метою є комплексна оцінка інноваційної спроможності країн, тобто їхньої здатності створювати, підтримувати та поширювати інновації в усіх сферах економіки.

Публікація Глобального інноваційного індексу розпочалася у 2007 році, і відтоді він став одним із найважливіших джерел інформації для формування інноваційної політики на глобальному рівні. Індекс розраховується щороку за єдиною методологією, що забезпечує можливість відстежувати динаміку змін у довгостроковій перспективі. Завдяки своїй гнучкій структурі GII дозволяє не лише оцінювати досягнення окремих країн, а й проводити порівняльний аналіз між державами з різним рівнем економічного розвитку [17].

Основна цінність GII полягає у тому, що він пропонує не просто рейтинг, а аналітичну систему показників, які відображають увесь інноваційний цикл — від створення сприятливого середовища до впровадження результатів інновацій у практику. Він дозволяє з'ясувати, наскільки ефективно країна використовує

наявні ресурси — людські, фінансові, технологічні — для досягнення конкретних інноваційних результатів.

Наприклад, країна може мати потужну наукову базу, високий рівень освіти і великий обсяг досліджень, проте через недосконалість ринку чи правової системи рівень комерціалізації інновацій залишатиметься низьким.

Саме тому Глобальний інноваційний індекс є незамінним інструментом для урядів, науковців і бізнесу, оскільки допомагає виявляти структурні бар'єри інноваційного розвитку та визначати напрями державної підтримки науки і технологій.

Результати дослідження широко використовуються для розроблення національних стратегій інноваційного розвитку, формування політики у сфері освіти, науки, інтелектуальної власності та цифровізації.

Позиції країн у рейтингу визначаються на основі індексу інноваційної ефективності, який складається з трьох ключових блоків показників [10]:

1. Загальна оцінка GII у глобальному масштабі — це інтегральне місце країни у світовому рейтингу, яке відображає її загальний інноваційний статус у порівнянні з іншими державами. Цей показник дозволяє швидко оцінити конкурентоспроможність країни з точки зору її інноваційного потенціалу та ефективності його використання.

2. Innovation Input (ресурси та умови для інновацій) — показує, які умови створює держава для розвитку інновацій. Сюди входять такі складові, як інституційне середовище (якість регулювання, стабільність правової системи, рівень корупції), людський капітал і наукові дослідження (якість освіти, витрати на R&D, кількість науковців), інфраструктура (ІКТ, енергетика, транспорт), розвиток внутрішнього ринку (доступ до фінансування, венчурний капітал) та розвиток бізнесу (інноваційна активність компаній, рівень кластеризації, взаємодія науки і бізнесу).

3. Innovation Output (результати інноваційної діяльності) — характеризує те, як ресурси, залучені до інноваційної системи, перетворюються у практичні результати. Цей блок охоплює два основні підрозділи: створення знань і

технологій (патентна активність, наукові публікації, експорт високотехнологічної продукції) та результати творчої діяльності (індекс креативних індустрій, торговельні знаки, використання цифрового контенту).

Поділ показників на дві групи — вхідні (Input) та вихідні (Output) — забезпечує можливість виміряти ефективність інноваційної системи країни, тобто співвідношення між вкладеними ресурсами та досягнутими результатами. Це співвідношення відоме як індекс ефективності інновацій (Innovation Efficiency Ratio) [14].

Якщо країна має високі вхідні показники, але низькі вихідні — це свідчить про неефективне використання потенціалу. Навпаки, якщо результати перевищують рівень ресурсів, це говорить про гнучкість та ефективність інноваційного середовища.

Методологія ГПІ постійно вдосконалюється, що дозволяє враховувати сучасні тенденції розвитку світової економіки. Зокрема, у нових версіях індексу зростає увага до цифрових технологій, екологічних інновацій та сталого розвитку. У період після 2020 року особливу роль у вимірюванні інновацій почали відігравати технології штучного інтелекту, зелена енергетика, цифрова інфраструктура та кібербезпека [17].

Кожен випуск звіту ГПІ супроводжується тематичним аналітичним розділом, який фокусується на певному аспекті інноваційного розвитку — наприклад, інноваціях у медицині, стійких містах, цифровій економіці або глобальних ланцюгах вартості. Такі розділи допомагають глибше розкрити поточні виклики та тенденції, що формують сучасну інноваційну екосистему.

Результати глобальних рейтингів конкурентоспроможності мають суттєвий вплив на міжнародну репутацію держав. Високі позиції у таких індексах, як ГПІ або IMD, сигналізують інвесторам про стабільність інституційного середовища та інноваційний потенціал економіки. Це підвищує привабливість країни для транснаціональних корпорацій і наукових партнерств. Водночас низькі рейтингові позиції свідчать про структурні дисбаланси та необхідність коригування державної політики.

Наприклад, Швейцарія, Швеція, Сінгапур і США традиційно займають провідні позиції у рейтингу, демонструючи високу ефективність інноваційних систем. Серед країн, що розвиваються, швидко зростають Китай, Індія та В'єтнам, які активно інвестують у дослідження та розробки, освіту і цифрову економіку. Для країн Центральної та Східної Європи участь у GII дає змогу визначити стратегічні напрями покращення, зокрема — розвиток науково-дослідної бази, комерціалізацію інновацій та стимулювання приватного сектору до інвестицій у R&D.

Таким чином, Глобальний інноваційний індекс є не лише статистичним рейтингом, а комплексною аналітичною системою, що відображає глибину і якість інноваційного розвитку країн світу. Він поєднує кількісні та якісні показники, що дозволяє охопити як економічні, так і соціальні аспекти інновацій.

Поділ показників на Innovation Input та Innovation Output забезпечує розуміння внутрішньої логіки інноваційних процесів та дозволяє виявити сильні і слабкі сторони національних економік [60]. Завдяки цьому GII став важливим орієнтиром для формування політики інноваційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності країн і стимулювання глобальної науково-технологічної співпраці. Його значення з кожним роком зростає, оскільки інновації стають головним рушієм економічного зростання, сталого розвитку та конкурентоспроможності на світовій арені.

РОЗДІЛ 2

БЕНЧМАРКІНГ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НІДЕРЛАНДІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ

2.1 Глобальна конкурентоспроможність Нідерландів в парадигмі сталого розвитку

Індекс глобальної стійкої конкурентоспроможності відображає не лише традиційну ціннісну пропозицію економіки в умовах глобальної конкуренції, а й інтегральний баланс економічних результатів, соціальної згуртованості та екологічної стійкості, що принципово відрізняє його від класичних індексів глобальної конкурентоспроможності з переважно економічним фокусом.

Нідерланди є показовим прикладом країни, де високий рівень інституційного розвитку, інноваційного потенціалу та якості людського капіталу поєднується з підвищеною вразливістю до зовнішніх шоків через ресурсну обмеженість, логістичну та енергетичну залежність і кліматичні ризики. Це зумовлює необхідність подальшого порівняльного аналізу позицій Нідерландів відносно провідних європейських економік з метою виявлення структурних переваг та обмежень їх глобальної стійкої конкурентоспроможності.

Індекс глобальної стійкої конкурентоспроможності є інтегральним показником, що поєднує бальну оцінку та ранг країни у світовому рейтингу на основі п'яти груп індикаторів: природний капітал, соціальний капітал, інтелектуальний та інноваційний капітал, врядування та управління, використання ресурсів та ефективність. Аналітичний акцент робиться на змінах цих компонентів у 2024–2025 роках та їх порівнянні для Нідерландів, Німеччини, Франції, Сполученого Королівства, Італії та Іспанії з метою виявлення структурних відмінностей стійкої конкурентоспроможності провідних економік Західної Європи.

Порівняння позицій Нідерландів з Німеччиною, Францією, Сполученим Королівством, Італією та Іспанією в межах індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності потребує переходу до кількісного вимірювання за ключовими компонентами моделі. Таблиця 2.1 узагальнює оцінки субіндексів природного капіталу, соціального капіталу, інтелектуального та інноваційного капіталу, врядування та управління, використання ресурсів та ефективності, а також інтегральні бали і ранги за 2024 рік, що дає змогу одночасно оцінити структурні відмінності та стабільність позицій провідних економік Західної Європи.

Таблиця 2.1 – Оцінка глобальної стійкої конкурентоспроможності країн Західної Європи у 2024 році

Показник	Нідерланди		Німеччина		Франція		Сполучене Королівст		Італія		Іспанія	
	Оцінка	Ранг	Оцінка	Ранг	Оцінка	Ранг	Оцінка	Ранг	Оцінка	Ранг	Оцінка	Ранг
Природний капітал	38,8	138	40,5	118	45,9	74	45,9	75	45,4	81	43,6	91
Соціальний капітал	60,9	8	55,3	30	57,2	22	53,8	34	58,9	16	57,8	18
Інтелектуальний та інноваційний капітал	59,9	15	65,2	6	61,6	10	65,2	5	57,4	20	46,5	45
Врядування та управління	–	56	–	8	–	39	–	46	–	43	–	75
Використання ресурсів та ефективність	48,6	34	47,4	43	49,8	26	58,0	2	45,2	60	48,5	36
Загальна оцінка індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності у 2024 році	54,9	19	56,9	9	57,3	7	55,6	14	54,1	21	50,8	33

Джерело: складено автором на основі [27;28;29;30;31;32]

Узагальнені результати свідчать, що Нідерланди стабільно входять до першої двадцятки країн світу за індексом глобальної стійкої конкурентоспроможності, формуючи другу лінію європейських лідерів поруч з Німеччиною та Францією і дещо поступаючись їм за інтегральним балом.

Нідерланди істотно випереджають Італію та Іспанію за загальним рівнем стійкої конкурентоспроможності, мають виразно сильні позиції за соціальним капіталом та інтелектуальним й інноваційним потенціалом, але демонструють відносно слабший результат за природним капіталом і більш високий ранг за блоком врядування та управління, що підкреслює структурну асиметрію між інтенсивною інноваційною моделлю розвитку та обмеженістю природно-ресурсної бази.

Інтегральна оцінка індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності за 2024 рік приховує суттєву асиметрію між його складовими: для Нідерландів чітко домінують соціальний капітал, інтелектуальний та інноваційний капітал, а також врядування та управління, тоді як природний капітал і блок використання ресурсів та ефективності формують зони підвищеної вразливості та стримують зростання загального результату.

У профілі Нідерландів (рисунок 2.1) найвищі значення фіксуються за врядуванням та управлінням – 64,0 бала, соціальним капіталом – 60,9 бала та інтелектуальним та інноваційним капіталом – 59,9 бала, що формує компактний кластер високо розвинених нематеріальних компонентів.

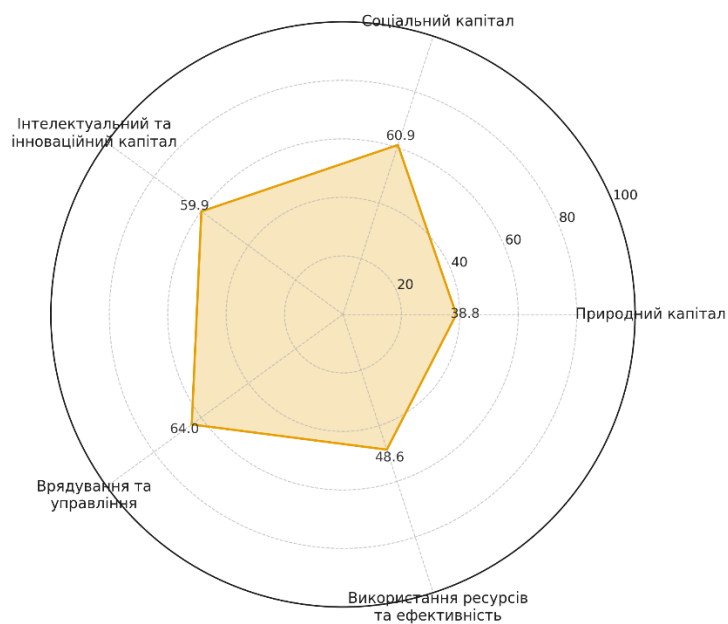

Рисунок 2.1 – Багатокутник глобальної стійкої конкурентоспроможності Нідерландів за компонентами індексу у 2024 році

Джерело: побудовано автором

Натомість по природному капіталу формується найглибший провал, а використання ресурсів та ефективність відповідають лише середньому рівню, унаслідок чого загальний контур діаграми виявляється асиметричним і підтверджує, що стійка конкурентоспроможність Нідерландів забезпечується переважно нематеріальними та інституційними чинниками за наявності суттєвих природно ресурсних обмежень. Порівняльні багатокутники для інших країн ЄС наведено у додатку Д.

Для деталізації структурного профілю індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності Нідерландів доцільно відокремити компоненти, які підсилюють інтегральну позицію країни, від факторів, що її обмежують. У таблиці 2.2 подано оцінки Нідерландів у 2024 році, приведені до шкали від нуля до ста, у зіставленні із середніми значеннями по Європейському Союзу, що дозволяє формалізовано виділити комбінацію дуже високих показників соціального, інтелектуального та інституційного розвитку на тлі відносно слабкого природного капіталу та ресурсної ефективності.

Таблиця 2.2 – Профіль сильних та слабких компонентів індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності для Нідерландів

Компонента індексу	Бал	Середнє значення	Характер впливу	Опис
1	2	3	4	5
Соціальний капітал	95	85	Сильна сторона	Перевищення середнього рівня Європейського Союзу підвищує соціальну стабільність і довгострокову продуктивність економіки.
Інтелектуальний та інноваційний капітал	89	82	Сильна сторона	Високий інноваційний потенціал формує стійку перевагу у знаннєвомістких і експортно орієнтованих секторах.
Врядування та управління	91	80	Сильна сторона	Якісні інститути знижують регуляторні ризики та підтримують адаптивність економіки до зовнішніх шоків.
Використання ресурсів та ефективність	55	65	Ризик	Нижча ресурсна ефективність посилює чутливість до цінових та енергетичних шоків і стримує зростання індексу.
Природний капітал	25	40	Ризик	Дефіцит природного капіталу і високі кліматичні ризики формують ключове структурне обмеження стійкої конкурентоспроможності.

Джерело: складено автором на основі [27;28;29;30;31;32]

Нідерланди мають надвисокі значення соціального капіталу (95 проти 85 у середньому по Європейському Союзу), інтелектуального та інноваційного капіталу (89 проти 82) і врядування та управління (91 проти 80), тоді як за використанням ресурсів та ефективністю країна відстає від середньоєвропейського рівня (55 проти 65), а за природним капіталом демонструє критично низький показник (25 проти 40). Стійка глобальна конкурентоспроможність Нідерландів у 2024 році забезпечується насамперед соціальними, інтелектуальними та інституційними перевагами, які компенсують слабкі природно ресурсні позиції та дозволяють країні утримуватися у верхній частині світового рейтингу, залишаючись при цьому вразливою до довгострокових екологічних та енергетичних ризиків.

Лінійна динаміка показує, що у 2020–2024 рр. Нідерланди стабільно утримують 18–20 місця і не виходять на рівень північних лідерів (Данії, Швеції) чи ядра Західної Європи (Німеччини). Профіль стійкості є стабільним, але менш збалансованим через слабший природний капітал і ресурсні обмеження (рисунк 2.5).

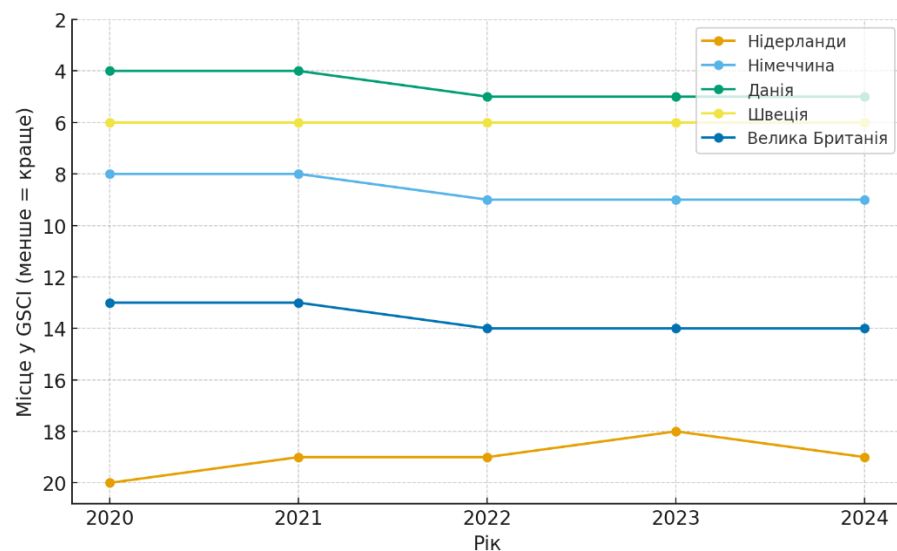

Рисунок 2.5 – Динаміка показників індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності Нідерландів та провідних країн Європи у 2020–2024 роках

Джерело: побудовано автором на основі [27;28;29;30;31;32]

На відміну від Данії та Швеції, що тримаються в топ-5 завдяки сильному природному та ресурсному блоку, і Німеччини, яка входить у топ-10 за рахунок інновацій та ефективного врядування, Нідерланди залишаються другою лінією європейських лідерів. Щоб піднятися вище 15–17 позицій, країні слід передусім зменшувати ресурсну вразливість і продовжувати інвестиції у захист водних ресурсів, а не нарощувати вже сильні соціальний та інноваційний сегменти.

Таким чином, за соціальним капіталом Нідерланди мають найвищий показник серед розглянутих країн (60,9 бала проти 55,3 у Німеччини, 57,2 у Франції та 53,8 у Сполученого Королівства), а за інтелектуальним та інноваційним капіталом і врядуванням перебувають у групі лідерів із незначним відставанням від Німеччини та Сполученого Королівства (рисунк 2.6).

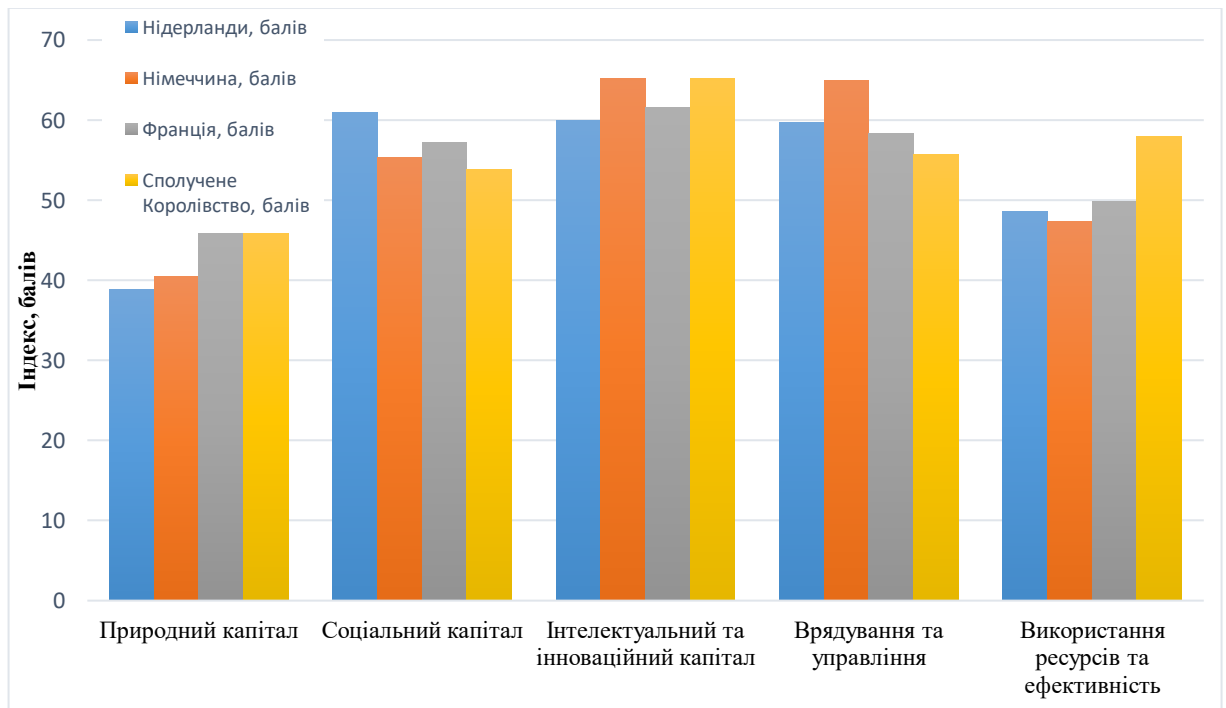

Рисунок 2.6 – Порівняння складових індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності Нідерландів та провідних країн Європи у 2024 році

Джерело: побудовано автором

За соціальним капіталом Нідерланди мають найвищий показник у групі (60,9 бала проти 55,3–57,2 у Німеччини та Франції) і разом з ними належать до лідерів за інтелектуальним капіталом і врядуванням, тоді як за природним капіталом (38,8 бала проти 40,5–45,9) та ресурсною ефективністю (48,6 проти

58,0 бала у Сполученого Королівства) країна системно відстає, що саме через ці слабкі компоненти стримує зростання інтегрального індексу і фіксує Нідерланди у другому ешелоні європейських лідерів.

Карта чутливості показує, що найбільш вразливим є поєднання природного капіталу з кліматичними та енергетичними ризиками (високий рівень чутливості), а також блоку використання ресурсів та ефективності з енергетичними та геоекономічними шоками, що підсилює структурні обмеження стійкої конкурентоспроможності Нідерландів. Однак соціальний капітал та інтелектуальний і інноваційний капітал мають переважно середній рівень чутливості до геоекономічних, міграційних і технологічних ризиків і знижений – до кліматичних та енергетичних, завдяки чому ці компоненти виконують стабілізаційну функцію і пом'якшують негативний вплив зовнішніх шоків на загальний індекс (рисунок 2.7).

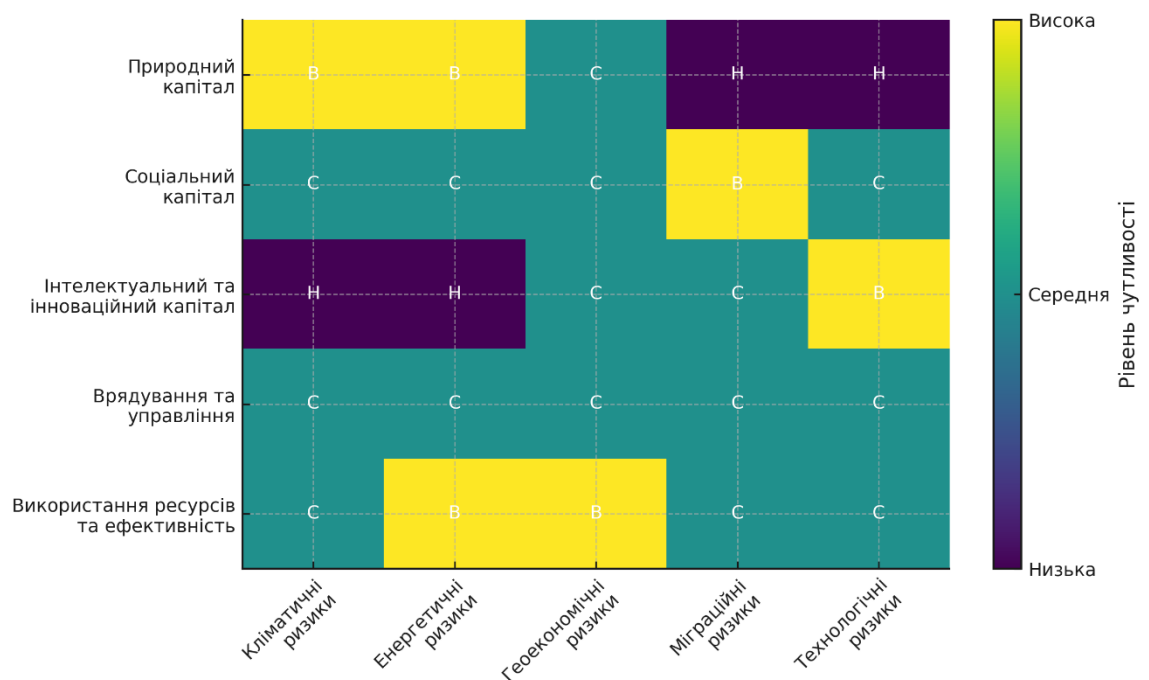

Рисунок 2.7 – Карта чутливості компонент індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності Нідерландів до глобальних ризиків

Джерело: побудовано автором на основі [27;33]

Отже, Нідерланди стабільно перебувають у верхній частині світового рейтингу індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності, посідаючи

близько дев'ятого місця з інтегральною оцінкою орієнтовно 54,9 бала, але поступають Німеччині та Франції через низький рівень природного капіталу та відносно слабшу ресурсну ефективність. Високі значення соціального капіталу, інтелектуального та інноваційного капіталу і якості врядування формують стійкість економіки до зовнішніх шоків і підтримують статус країни як логістичного та аграрно харчового хабу Європи. У сукупності загальний індекс глобальної стійкої конкурентоспроможності Нідерландів відображає поєднання потужних інституційних та соціальних компонент із довгостроковими природно-ресурсними обмеженнями, які визначають межі подальшого посилення їх позицій у групі європейських лідерів.

2.2 Конкурентні позиції країни за методикою Інституту менеджменту та розвитку

Рейтинг конкурентоспроможності за методикою Інституту менеджменту та розвитку ґрунтується на інтегральній оцінці чотирьох блоків – економічної результативності, ефективності уряду, ефективності бізнесу та інфраструктури – і відображає реальний стан ключових аспектів функціонування національної економіки у коротко- та середньостроковому періодах. Для малої відкритої економіки Нідерландів у 2020–2024 роках цей рейтинг є особливо релевантним, оскільки враховує поєднання високої зовнішньоторговельної відкритості, концентрації міжнародних компаній, фінансової та регуляторної стійкості, що безпосередньо визначають її позиції у глобальних ланцюгах доданої вартості. У поєднанні з індексом глобальної стійкої конкурентоспроможності рейтинг Інституту менеджменту та розвитку доповнює попередній аналіз, надаючи більш операційну характеристику економічної, урядової та бізнес-ефективності Нідерландів у контексті глобальних ризиків.

Протягом 2020–2024 роках Нідерланди зберігали позиції у верхній частині світового рейтингу Інституту менеджменту та розвитку, однак загальний рейтинг з четвертого місця у 2020–2021 роках змістився до дев'ятого місця у 2024

році, що означає погіршення на п'ять пунктів та додаткове падіння на чотири позиції за останній рік (табл. 2.3). Найбільша волатильність фіксується за блоком економічної результативності: за період 2020–2024 років позиція Нідерландів змінюється з третього місця у 2020 році до другого у 2021 році, різко погіршується до дев'ятнадцятого місця у 2022 році, а далі частково відновлюється до п'ятнадцятого місця у 2023 році та тринадцятого місця у 2024 році (послідовність місць 3, 2, 19, 15, 13), що відображає високу чутливість економічного блоку до зовнішніх шоків (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка конкурентних позицій Нідерландів за методикою Інституту менеджменту та розвитку у 2020–2024 роках

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна	
						2024-2020	2024-2023
Загальний рейтинг	4	4	6	5	9	+5	+4
Економічна результативність	3	2	19	15	13	+10	–2
Ефективність уряду	7	7	9	7	10	+3	+3
Ефективність бізнесу	5	4	3	2	5	0	+3
Інфраструктура	4	5	5	5	8	+4	+3

Джерело: складено автором на основі [34;35;36;37]

Ефективність уряду змінюється в межах 7–10 місця, інфраструктура 4–8, ефективність бізнесу 2–5, тому зниження загального рейтингу з 4 до 9 місця зумовлене передусім просіданням економічної результативності.

Структурний профіль конкурентоспроможності Нідерландів у 2024 році демонструє порівняно вищі позиції за фінансами, відносинами і цінностями, практикою управління та інституційною основою (3–7 місця), що відображає сильні інституційні, фінансові й бізнесові передумови (рисунки 2.8).

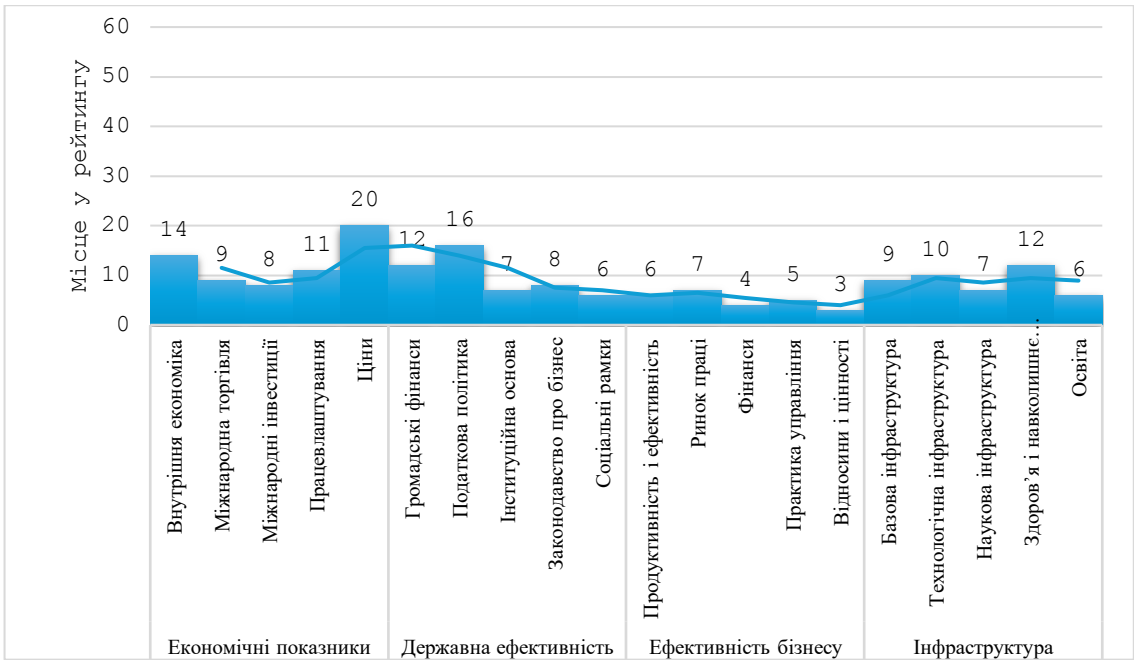

Рисунок 2.8 - Профіль конкурентних позицій Нідерландів за блоками методики Інституту менеджменту та розвитку у 2024 році

Джерело: побудовано автором на основі [34;35;36;37]

Найслабшими ланками є ціни, податкова політика та стан громадських фінансів (12–20 місця), що зумовлює загальне зміщення блоку економічних показників до гірших позицій порівняно з державними, бізнесовими та інфраструктурними компонентами.

Порівняння конкурентних позицій Нідерландів доцільно здійснювати відносно еталонної малої відкритої економіки Швейцарії, яка у 2020–2024 роках стабільно перебуває в межах першої трійки рейтингу Інституту менеджменту та розвитку і фактично задає верхню межу для зіставлення за економічною результативністю, ефективністю уряду, ефективністю бізнесу та інфраструктурою (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка конкурентних позицій Швейцарії за методикою Інституту менеджменту та розвитку у 2020–2024 роках

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна	
						2024-2020	2024-2023
Загальний рейтинг	3	1	2	3	2	-1	-1
Економічна результативність	10	5	17	16	13	+3	-3

Продовження таблиці 2.4

Ефективність уряду	2	1	1	1	1	-1	0
Ефективність бізнесу	4	2	3	4	5	+1	+1
Інфраструктура	2	2	1	1	1	-1	0

Джерело: складено автором на основі [34;35;36;37]

Швейцарія у 2020–2024 роках стабільно перебуває в межах від 1 до 3 місця загального рейтингу (послідовність 3, 1, 2, 3, 2), тоді як економічна результативність демонструє помітні коливання (10, 5, 17, 16, 13 місце), що відображає чутливість до глобальних шоків. Ефективність уряду (2, 1, 1, 1, 1 місце), інфраструктура (2, 2, 1, 1, 1 місце) та ефективність бізнесу (4, 2, 3, 4, 5 місце) стабільно утримуються у верхніх позиціях, що підкреслює, що розрив між Швейцарією та Нідерландами зумовлений вищою інституційною, бізнесовою та інфраструктурною спроможністю Швейцарії за подібної мінливості економічної результативності.

Для Швейцарії структурний профіль у 2024 році показує майже однорідно високі позиції за всіма блоками: внутрішня економіка, міжнародна торгівля та інвестиції переважно перебувають у межах першої п'ятнадцятки місць, а державна ефективність, інституційна основа, законодавство про бізнес і соціальні рамки фіксуються на рівні перших двох–чотирьох місць, так само як продуктивність, фінанси, практика управління та інфраструктурні компоненти (рисунок 2.9).

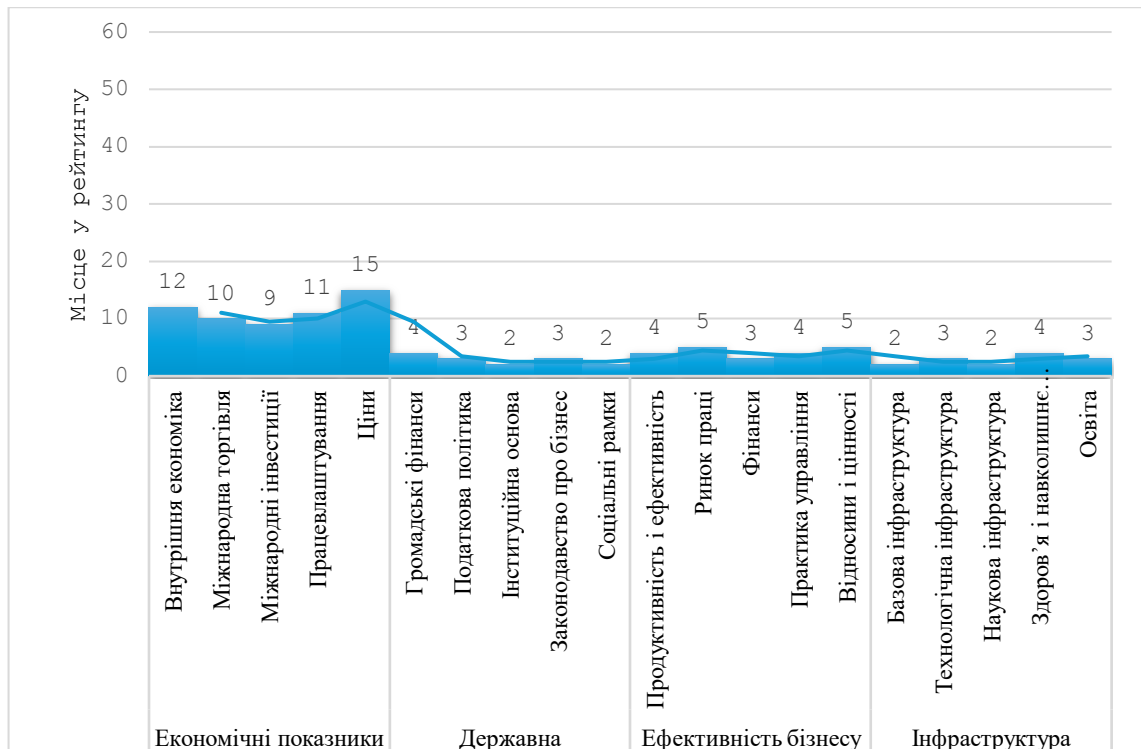

Рисунок 2.9 - Профіль конкурентних позицій Швеції за блоками методики Інституту менеджменту та розвитку у 2024 році

Джерело: побудовано автором на основі [34;35;36;37]

Така форма профілю підтверджує, що висока конкурентоспроможність Швейцарії зумовлена збалансованою комбінацією макроекономічних, інституційних, бізнесових та інфраструктурних переваг без виражених структурних провалів.

Данія як близька за масштабом мала відкрита економіка слугує орієнтиром для Нідерландів, оскільки у 2020–2024 роках стабільно перебуває на 1–3 місцях загального рейтингу Інституту менеджменту та розвитку, тоді як її економічна результативність коливається в діапазоні 21–18–10–14–19 місць, що фіксує підвищену чутливість саме цього блоку до зовнішніх шоків.

Таблиця 2.5 – Динаміка конкурентних позицій Данії за методикою Інституту менеджменту та розвитку у 2020–2024 роках

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна	
						2024-2020	2024-2023
Загальний рейтинг	2	3	1	1	3	+1	+2

Продовження таблиці 2.5

Економічна результативність	21	18	10	14	19	-2	+5
Ефективність уряду	4	4	3	3	4	0	+1
Ефективність бізнесу	1	2	1	1	3	+2	+2
Інфраструктура	2	3	4	4	5	+3	+1

Джерело: складено автором на основі [34;35;36;37]

Ефективність уряду (4–4–3–3–4), інфраструктура (2–3–4–4–5) та особливо ефективність бізнесу (1–2–1–1–3) залишаються стійкими сильними сторонами, які забезпечують збереження Данією ролі одного з глобальних лідерів конкурентоспроможності.

Профіль Данії показує, що економічні показники зосереджені в діапазоні шістнадцятого–двадцять першого місця, тоді як державна ефективність, ефективність бізнесу та інфраструктура утримуються переважно між четвертим і сьомим місцями (рисунок 2.10).

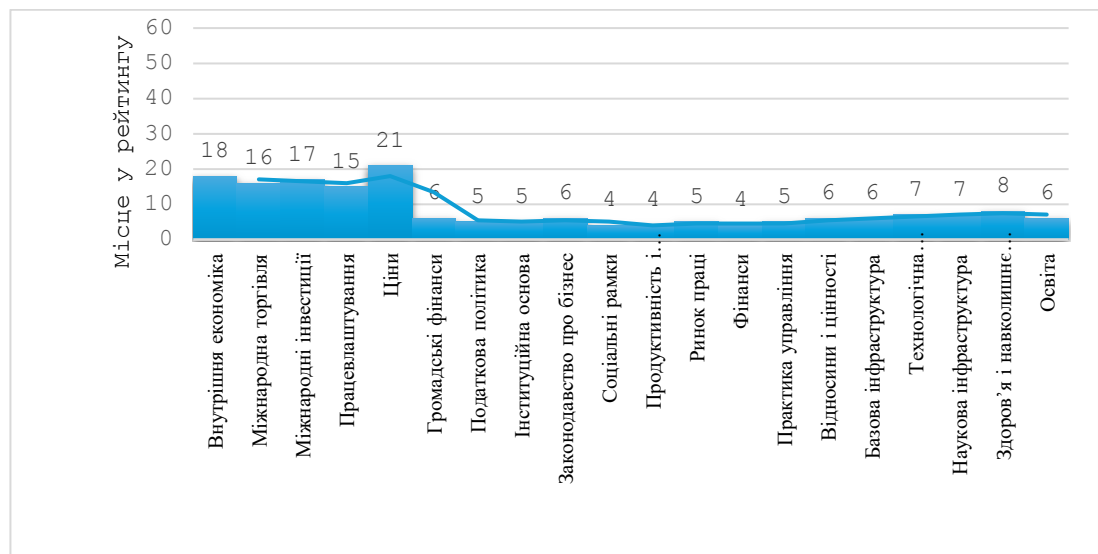

Рисунок 2.10 - Профіль конкурентних позицій Данії за блоками методики Інституту менеджменту та розвитку у 2024 році

Саме ці інституційні та інфраструктурні переваги забезпечують країні високі позиції у рейтингу попри відносно слабшу, порівняно із Швейцарією та Сінгапуром, економічну результативність.

Сінгапур у 2020–2024 роках виступає прикладом малої відкритої економіки з надвисокою конкурентоспроможністю: він коливається у межах від першого до п'ятого місця загального рейтингу Інституту менеджменту та

розвитку, поєднуючи стійко високі позиції за ефективністю уряду, бізнесу й інфраструктури з дещо більш мінливою економічною результативністю (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка конкурентних позицій Сінгапуру за методикою Інституту менеджменту та розвитку у 2020–2024 роках

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна	
						2024-2020	2024-2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальний рейтинг	1	5	3	4	1	0	-3
Економічна результативність	3	1	2	3	3	0	0
Ефективність уряду	5	5	5	4	2	-3	-2
Ефективність бізнесу	6	9	9	8	2	-4	-6
Інфраструктура	7	11	12	9	4	-3	-5

Джерело: складено автором на основі [34;35;36;37]

Сінгапур у 2020–2024 роках утримує статус світового лідера: загальний рейтинг змінюється від 1 до 5 місця (1–5–3–4–1), економічна результативність стабільно перебуває в межах 1–3 місця, ефективність уряду поліпшується з 5 до 2 місця, ефективність бізнесу – з 6–9 до 2 місця, а інфраструктура – з 7–12 до 4 місця, що формує профіль стійко високої інституційної та бізнесової конкурентоспроможності за помірної чутливості до економічних коливань.

Структурний профіль Сінгапуру у 2024 році демонструє максимально високі позиції за більшістю економічних та бізнесових показників, зосереджених у межах перших п'яти місць, тоді як державна ефективність і інфраструктура також залишаються у верхній частині рейтингу (рисунок 2.11)

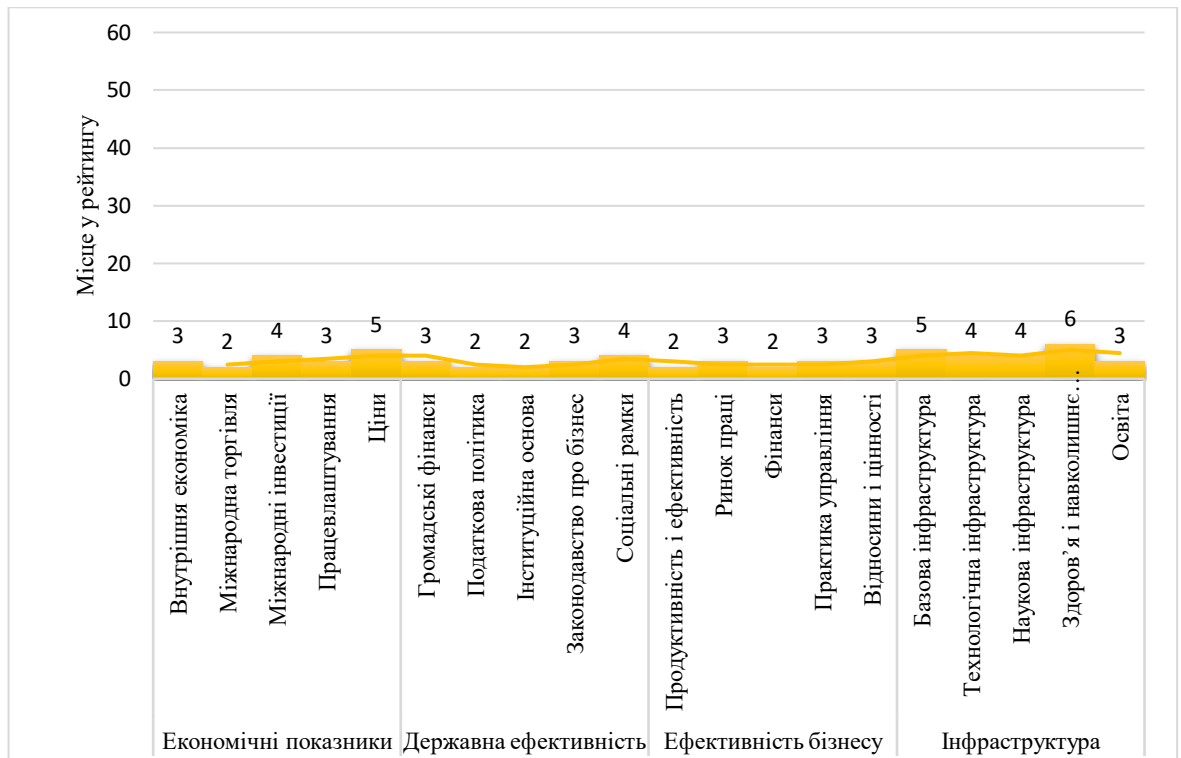

Рисунок 2.11 - Профіль конкурентних позицій Сінгапуру за блоками методики Інституту менеджменту та розвитку у 2024 році

Джерело: побудовано автором на основі [34;35;36;37]

На відміну від європейських референтів, профіль Сінгапуру має найбільш «гостру» концентрацію переваг саме у сферах внутрішньої економіки, міжнародної торгівлі, фінансів, продуктивності та технологічної інфраструктури, що формує модель конкурентоспроможності, засновану на поєднанні глобальної відкритості, високої бізнесової активності та потужної інфраструктурної підтримки.

Рисунок 2.12 відображає нормовані значення чотирьох блоків рейтингу Інституту менеджменту та розвитку для Нідерландів, Швейцарії, Данії та Сінгапуру у 2024 році та слугує для компактного порівняння їхніх структурних профілів, показуючи, у яких блоках Нідерланди досягають рівня провідних малих відкритих економік, а в яких зберігається помітний розрив за результатами попереднього кількісного аналізу.

У ході порівняння структурних профілів чотирьох країн графік відображає нормовані значення блоків для Нідерландів, Швейцарії, Данії та Сінгапуру у 2024 році, дозволяючи чітко окреслити, у яких вимірах Нідерланди

наближаються до еталонних малих відкритих економік, а в яких зберігається стійкий розрив за результатами проведеного аналізу (рисунок 2.12).

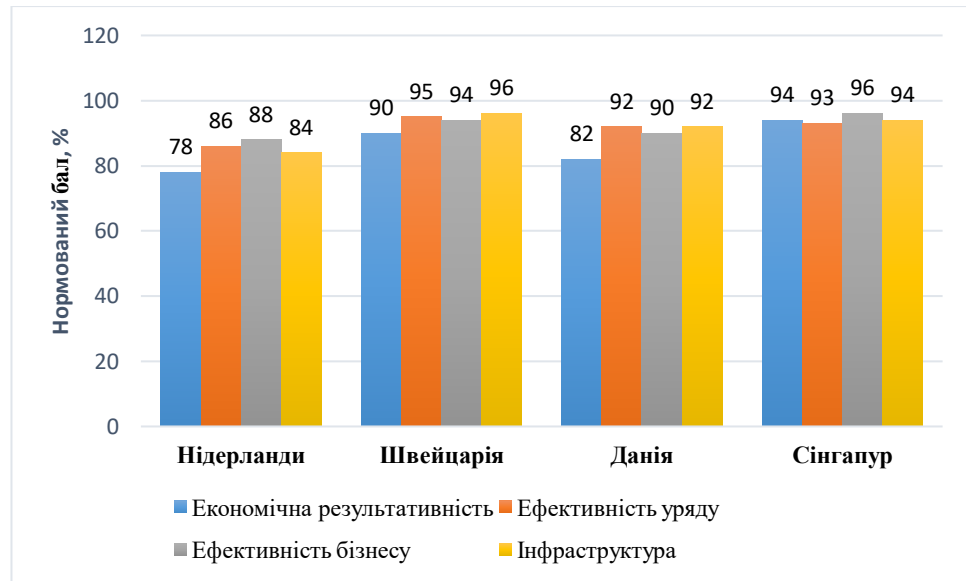

Рисунок 2.12 – Порівняння конкурентних позицій Нідерландів, Швейцарії, Данії та Сінгапуру за блоками методики Інституту менеджменту та розвитку у 2024 році

Джерело: побудовано автором

За ефективністю уряду та інфраструктурою Нідерланди демонструють значення, близькі до лідерів (86 та 84% проти 95–93 і 96–94 у Швейцарії та Сінгапуру), тоді як за економічною результативністю та ефективністю бізнесу відставання є помітнішим (78 та 88% проти 90 та 94 у Швейцарії і 94 та 96 у Сінгапуру), що прямо відображається у нижчій інтегральній позиції Нідерландів у рейтингу порівняно з цими країнами.

Отже, за методикою Інституту менеджменту та розвитку, Нідерланди у 2020–2024 роках стабільно входять до першої десятки висококонкурентних малих відкритих економік світу, утримуючись у діапазоні приблизно від четвертого до дев'ятого місця із узагальненим балом на рівні близько 88–90 пунктів зі ста. Порівняння з Швейцарією, Данією та Сінгапуру показує, що відставання Нідерландів формується насамперед у блоках економічної результативності та ефективності бізнесу, тоді як ефективність уряду та інфраструктура за значеннями наближаються до рівня еталонних малих

відкритих економік. Таким чином, загальні конкурентні позиції Нідерландів є результатом поєднання дуже сильних інституційних та інфраструктурних компонент із довгостроковими енергетичними й логістичними обмеженнями, які стримують подальше зближення із глобальними лідерами.

2.3 Диспозиція Нідерландів за критерієм інноваційної конкурентоспроможності в умовах глобальної економічної кризи

Глобальний інноваційний індекс, який розробляється Всесвітньою організацією інтелектуальної власності спільно з міжнародними дослідницькими інституціями, вимірює інноваційну конкурентоспроможність країн за системою інноваційного входу та інноваційного виходу, що агрегує сім стовпів: інститути, людський капітал і дослідження, інфраструктуру, розвиток внутрішнього ринку, розвиток бізнесу, результати знань і технологій та результати креативної діяльності. У 2020–2024 роках Нідерланди за цим індексом стабільно належать до першої десятки країн світу, що відображає стійко високий рівень їх інноваційного розвитку.

На цьому етапі аналізу демонструється загальна позиція Нідерландів у глобальному інноваційному просторі у 2024 році відносно ядра світових лідерів: візуалізація першої двадцятки країн за значенням Глобального інноваційного індексу дає змогу одночасно побачити реальне місце Нідерландів серед висококонкурентних інноваційних економік та оцінити розрив у балах між ними і провідними державами, такими як Швейцарія, Швеція, Сінгапур і Сполучені Штати Америки.

У 2024 році Нідерланди посідають восьме місце у першій двадцятці Глобального інноваційного індексу із узагальненим балом близько 58,8 бала, тоді як Швейцарія, Сінгапур і Швеція демонструють істотно вищі значення на рівні приблизно 67,5–64,5 бала, що відображає помітний розрив за інноваційною результативністю (рисунок 2.13).

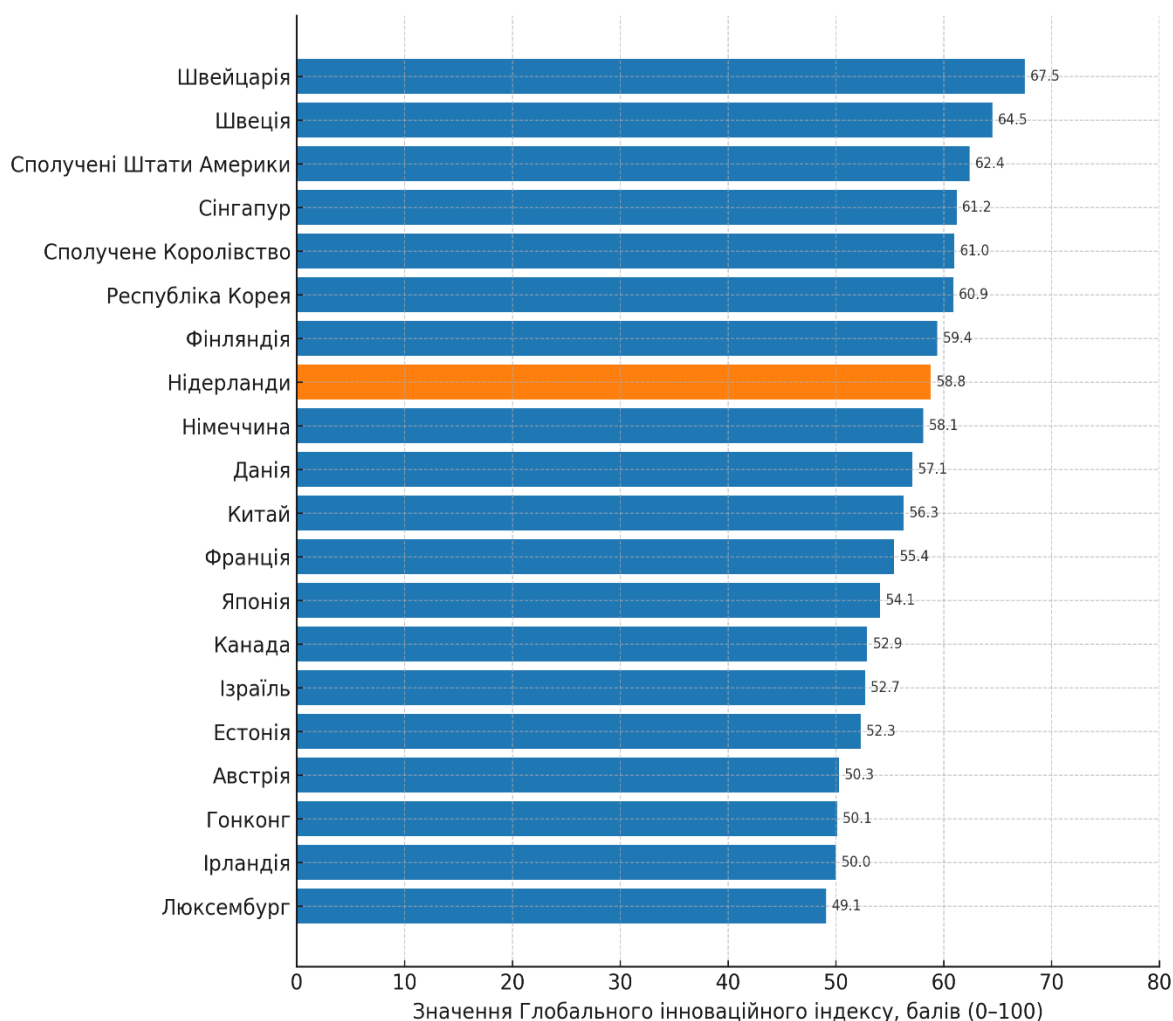

Рисунок 2.13 – Перша двадцятка рейтингу країн за значенням Глобального інноваційного індексу у 2024 році

Джерело: побудовано автором на основі [40]

Це означає, що Нідерланди належать до ядра глобальних інноваційних лідерів, проте залишаються нижче за країни з найвищими значеннями індексу через відносно слабші позиції окремих стовпів, насамперед інфраструктури та розвитку внутрішнього ринку.

У 2020–2024 роках Нідерланди демонструють загалом стабільну траєкторію Глобального інноваційного індексу: узагальнений бал коливається в межах приблизно від 58,7 до 60,6 бала, тоді як місце у рейтингу зміщується з п'ятого–шостого до сьомого–восьмого (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка значень Глобального інноваційного індексу Нідерландів у 2020–2024 роках

Показник \ Рік	2020	2021	2022	2023	2024
Бал Глобального інноваційного індексу (0–100)	58,8	58,7	60,6	59,4	58,9
Місце Нідерландів у глобальному рейтингу	5	6	5	7	8
Зміна балу 2024–2020, відсоткові пункти	—	—	—	—	+0,1
Зміна місця 2024–2020, пунктів	—	—	—	—	+3
Зміна балу 2024–2023, відсоткові пункти	—	—	—	—	–0,5
Зміна місця 2024–2023, пунктів	—	—	—	—	+1

Джерело: складено автором на основі [40;41]

Це відображає збереження країною статусу стійкого інноваційного лідера за умов помірного погіршення відносних позицій у періоди посилення енергетичних та логістичних ризиків і формує базу для подальшого аналізу структурних компонент індексу та порівняння з країнами-референтами.

Діаграма показує, що у 2020–2024 роках узагальнений бал Глобального інноваційного індексу Нідерландів коливається в межах приблизно від 58,8 до 60,6 бала, тоді як місце у глобальному рейтингу зміщується від 5-6 до 7-8, із помітним погіршенням позицій у 2022–2023 роках та частковим відновленням у 2024 році (рисунок 2.14).

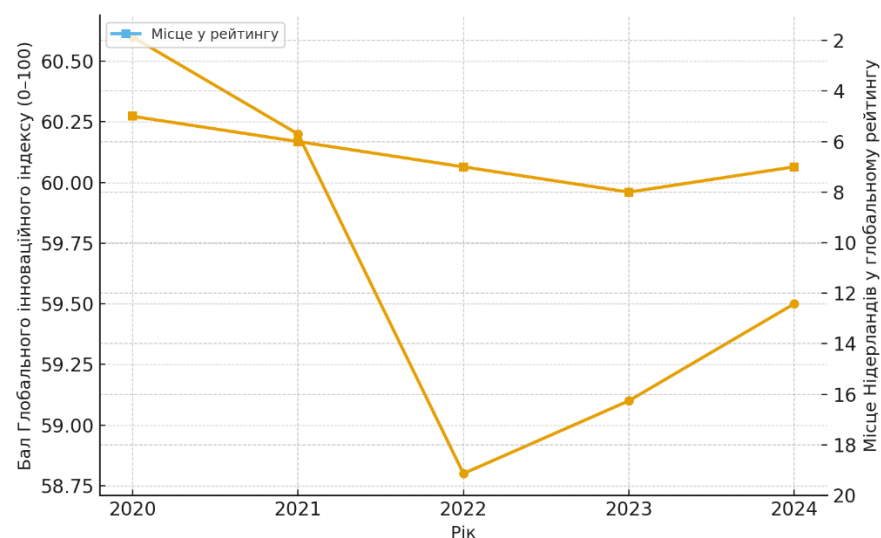

Рисунок 2.14 – Динаміка балів та місця Нідерландів за Глобальним інноваційним індексом у 2020–2024 роках [40;41]

Це свідчить про загальну стійкість інноваційної конкурентоспроможності Нідерландів за наявності помірної чутливості до зовнішніх енергетичних і логістичних шоків та підтверджує закріплення країни в групі провідних інноваційних економік світу.

У 2024 році Нідерланди з балом 58,8 та восьмим місцем у глобальному рейтингу Глобального інноваційного індексу входять до основних високорозвинених інноваційних економік, проте поступаються Швейцарії, Швеції, Сінгапуру та Сполученим Штатам Америки на 2,4–8,7 відсоткового пункту за балом та на 4–7 пунктів рейтингу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Диспозиція Нідерландів та країн-лідерів за значенням Глобального інноваційного індексу у 2024 році

Показник	Швейцарія	Швеція	Сполучені Штати Америки	Сінгапур	Німеччина	Данія	Нідерланди
Бал Глобального інноваційного індексу, 0–100	67,5	64,5	62,4	61,2	58,1	57,1	58,8
Місце у глобальному рейтингу	1	2	3	4	9	10	8
Група за рівнем доходу	Високий рівень доходу	Високий рівень доходу	Високий рівень доходу	Високий рівень доходу	Високий рівень доходу	Високий рівень доходу	Високий рівень доходу
Регіон світу	Європа	Європа	Північна Америка	Азія	Європа	Європа	Європа
Відхилення балу від Нідерландів, відсоткові пункти	+8,7	+5,7	+3,6	+2,4	–0,7	–1,7	0,0
Відхилення місця від Нідерландів, пунктів рейтингу	–7	–6	–5	–4	+1	+2	0

Джерело: складено автором на основі [40;41;42;43;44;45]

Відрив від Німеччини й Данії є мінімальним, що вказує на належність Нідерландів до верхньої частини групи країн з високим рівнем доходу та наявність структурного розриву відносно беззаперечних інноваційних лідерів.

Нідерланди мають субіндекси інноваційного входу та інноваційного виходу, які дещо поступаються показникам Швейцарії та Сінгапуру, але формують досить збалансований профіль із близькими значеннями обох складових (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Значення субіндексів інноваційного входу та інноваційного виходу Нідерландів і країн-лідерів у 2024 році

Показник	Нідерланди	Швейцарія	Швеція	Данія	Сінгапур
Бал субіндексу інноваційного входу, 0–100	60,0	69,0	67,0	64,0	68,5
Місце за субіндексом інноваційного входу	9	1	3	6	2
Бал субіндексу інноваційного виходу, 0–100	58,5	66,0	63,0	59,0	71,0
Місце за субіндексом інноваційного виходу	8	2	4	7	1
Вплив щодо характеру відмінностей	Збалансований вхід та вихід за дещо нижчої ресурсної бази	Дуже високий вхід і вихід на основі сильної інституційної та наукової системи	Потужний вхід і дещо нижчий, але все ще високий вихід	Сильний вхід і помірно нижчий вихід, близький до нідерландського	Дуже високий вхід і вихід із домінуванням виходу (технології та креативні індустрії)

Джерело: складено автором на основі [48;49]

Розрив із безумовними лідерами зумовлюється насамперед слабшою ресурсною базою інновацій (інститути, людський капітал, інфраструктура, внутрішній ринок), тоді як інноваційний вихід уже наближається до їх рівня, що свідчить про відносно ефективне перетворення наявних інноваційних ресурсів на результати знань, технологій та креативної діяльності.

Таблиця 2.10 деталізує позицію Нідерландів у Глобальному інноваційному індексі 2024 року за основними підіндексами та стовпами,

відображаючи рейтинг країни, її бал за шкалою від нуля до ста та орієнтовний розрив від країни-лідера, що дозволяє чітко окреслити сильні (розвиток бізнесу, результати знань і технологій, результати креативної діяльності) та відносно слабкі компоненти інноваційної конкурентоспроможності (інфраструктура, людський капітал, розвиток внутрішнього ринку).

Таблиця 2.10 – Місце Нідерландів у Глобальному інноваційному індексі за основними підіндексами у 2024 році

Показник	Місце Нідерландів у 2024 році	Бал (0–100)	Відхилення від країни-лідера за місцем, пунктів рейтингу	Відхилення від країни-лідера за балом, відсоткові пункти
Загальний індекс Глобального інноваційного індексу	8	58,8	7	–28,9
Субіндекс інноваційного входу	11	57,0	9	–21,0
Субіндекс інноваційного виходу	8	60,5	7	–22,0
Інститути	9	59,0	6	–20,0
Людський капітал і дослідження	14	55,0	10	–25,0
Інфраструктура	25	50,0	18	–28,0
Розвиток внутрішнього ринку	14	55,5	9	–21,0
Розвиток бізнесу	7	62,0	3	–16,0
Результати знань і технологій	8	61,0	7	–23,0
Результати креативної діяльності	7	61,5	6	–20,0

Джерело: складено автором на основі [48;49]

У сукупності це означає, що Нідерланди належать до групи високоефективних інноваційних економік з відносно сильним бізнес-середовищем та вихідними результатами, однак потребують посилення

інвестицій в інфраструктуру та людський капітал для скорочення розриву з країною-лідером.

Профіль Нідерландів за стовпами Глобального інноваційного індексу у 2024 році має найбільший радіус у зонах розвитку бізнесу, результатів знань і технологій та результатів креативної діяльності (приблизно 62, 61 і 61,5 бала), що підтверджує високу здатність економіки трансформувати інноваційні ресурси у прикладні технологічні та креативні результати (рисунок 2.15).

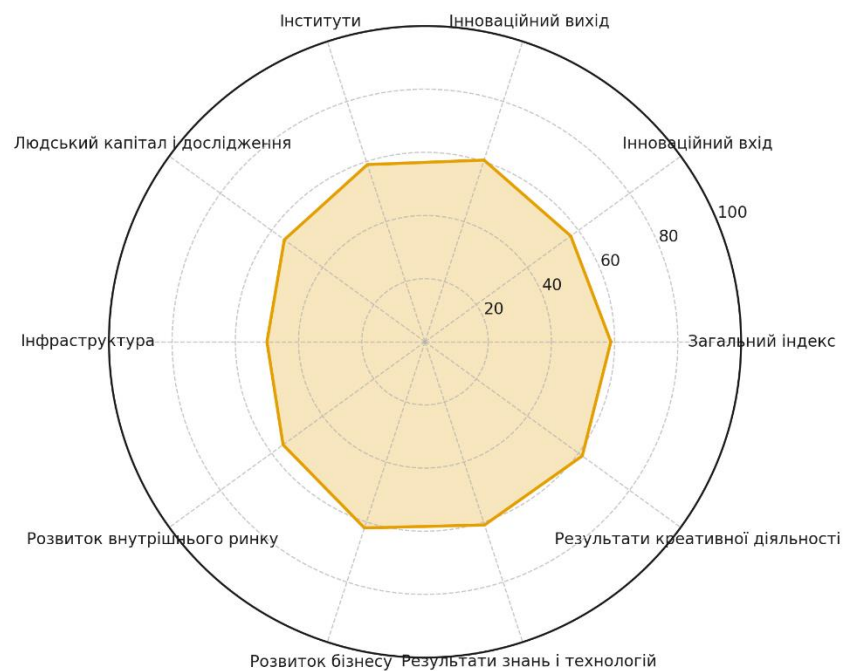

Рисунок 2.15 – Профіль Нідерландів за стовпами Глобального інноваційного індексу у 2024 році

Джерело: побудовано автором

Стовпи інфраструктури, людського капіталу і розвитку внутрішнього ринку формують звужені сегменти багатокутника (близько 50–55,5 бала), що вказує на структурну чутливість інноваційної системи до енергетичних, логістичних та фінансово-ринкових ризиків попри відносно високі значення загального індексу, інноваційного входу та інноваційного виходу (приблизно 58,8–60,5 бала).

Нідерланди істотно випереджають середній рівень Європейського Союзу за сумарним інноваційним результатом, результатами знань і технологій, креативною діяльністю та спільними публікаціями бізнесу і науки (переважно на

15–30 відсоткових пунктів), тоді як експорт високотехнологічної продукції та, особливо, інфраструктурний внесок є ближчими до середньоєвропейського рівня, що відображає структурну чутливість інноваційної моделі Нідерландів до логістичних та енергетичних обмежень (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Порівняння інноваційних результатів Нідерландів із середніми значеннями по Європейському Союзу у 2024 році

Показник	Значення для Нідерландів у відсотках до середнього по Європейському Союзу	Середнє значення по Європейському Союзу (100 відсотків)	Відхилення від середнього значення по Європейському Союзу, відсоткові пункти
Сумарний інноваційний результат	125–126	100	+25–26
Результати знань і технологій	120–123	100	+20–23
Експорт високотехнологічної продукції	115–120	100	+15–20
Результати креативної діяльності	115–118	100	+15–18
Спільні публікації бізнесу та наукових установ	понад 130	100	понад 30
Інфраструктурний внесок в інноваційний результат	95–98	100	–2–5

Джерело: складено автором на основі [40;41;62;63]

Таким чином, бенчмаркінг міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів в умовах глобальних ризиків показує, що країна входить до ядра висококонкурентних малих відкритих економік Європи завдяки поєднанню потужної портово-логістичної інфраструктури, інноваційної бази та якісного державного управління, проте її позиції є структурно вразливими до енергетичних шоків, перебоїв у глобальній торгівлі та зростання витрат на кліматичну адаптацію, що вимагає пріоритетної підтримки «дорогих» компонентів конкурентоспроможності — портів, R&D та зеленої логістики — за рахунок інструментів ЄС та партнерських ринків [61].

На основі аналізу доцільно вдосконалити інструменти підтримки саме тих компонентів, які IMD, GSCI та GII фіксують як найчутливіші — логістика, енергетика, державне R&D і канали експорту інноваційної продукції:

1. Запровадити цільову програму «Green & Digital Port NL» для Роттердама та пов'язаних логістичних вузлів. Це дозволить знизити енергетичну собівартість транзиту та зберегти хабовий статус у періоди спадів торгівлі.

2. Закріпити в бюджеті захищені видатки на наукові дослідження та розробки в управлінні водними ресурсами, аграрних технологіях та логістичних технологіях. Це гарантує підтримання високого інноваційного результату навіть за зростання кліматичних і безпекових витрат.

3. Створити механізм швидкої диверсифікації експорту high-tech на ринки ЄС, США та Південної Кореї (експортне страхування + інтермодальні коридори). Це дасть змогу мінімізувати втрати конкурентоспроможності у разі санкційних або транспортних обмежень.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ НАРОЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НІДЕРЛАНДІВ

3.1 Оцінка інноваційного потенціалу Нідерландів за даними European Innovation Scoreboard 2025

Нідерланди за результатами European Innovation Scoreboard 2025 належать до групи інноваційних лідерів Європейського Союзу та стабільно посідають місце серед трьох найінноваційніших держав, що формує високий стартовий рівень їхньої міжнародної конкурентоспроможності. У той же час Компас конкурентоспроможності ЄС 2025 окреслює для Союзу три ключові стратегічні напрями – скорочення інноваційного розриву, декарбонізацію економіки та зменшення критичних залежностей, що визначає рамку подальшого аналізу інноваційного профілю Нідерландів і формування їхніх пріоритетів до 2030 року [64].

Інноваційна позиція Нідерландів у межах European Innovation Scoreboard 2025 характеризується зведеним індексом на рівні 129,1% від середнього показника ЄС та входженням країни до трійки найсильніших інноваторів Союзу, що відображає стійку перевагу за людським капіталом, цифровізацією, дослідницькою системою та інвестиційною активністю бізнесу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Позиція Нідерландів у EIS 2025 та ключові індикатори міжнародної конкурентоспроможності

Блок показників	Конкретний індикатор	Рівень Нідерландів, % до середнього по ЄС	Орієнтовне місце серед країн ЄС	Вплив на міжнародну конкурентоспроможність
1	2	3	4	5
Інтегральний результат	Зведений індекс інноваційності	129,1	3	сильна перевага
Людський капітал	Сукупний індекс людських ресурсів	147,1	5	кадровий резерв інновацій
Дослідницька система	Привабливість дослідницької системи	187,6	3	міжнародна наукова вага

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5
Цифровізація	Індекс цифровізації	160,3	1	лідер цифрової економіки
Інвестиції та підтримка	Фінансування та підтримка інновацій	117,3	8	стимул інноваційних проєктів
Ефекти інновацій	Ресурсна та трудова продуктивність	141,7	4	конкурентоспроможність витрат
	Експорт середньо- та високотехнологічних товарів	75,3	15	обмеження експортного потенціалу
	Експорт знаннєво-інтенсивних послуг	102,4	8	посилення сервісної спеціалізації
	Імпорт високотехнологічних товарів з-поза ЄС	67,0	16	ризик технологічних залежностей

Джерело: складено автором на основі [66;67]

Нідерланди поєднують дуже високий інтегральний індекс інноваційності з вираженими перевагами у людському капіталі, цифровізації та привабливості дослідницької системи, що формує фундамент міжнародної конкурентоспроможності, тоді як відносно слабші позиції за експортом високотехнологічних товарів та імпортом передових технологій окреслюють зони потенційних обмежень у реалізації інноваційного потенціалу на глобальних ринках.

Індекс інноваційності Нідерландів у 2018–2025 роках демонструє стійке зростання від рівня трохи вище середнього по ЄС до суттєвого перевищення базового показника, що свідчить про послідовне посилення інноваційної спроможності країни. У 2025 році фіксується незначне коригування зведеного індексу порівняно з піковими значеннями попереднього періоду, однак показник залишається істотно вищим за середній рівень ЄС. Упродовж 2018–2024 років зведений індекс інноваційності Нідерландів послідовно зростав, що відображає накопичення інституційних, кадрових та інвестиційних переваг у сфері інновацій. У 2025 році спостерігається легке зниження показника, але його рівень залишається істотно вищим за базове значення ЄС, тому загальна траєкторія зберігає висхідний характер (рисунки 3.1).

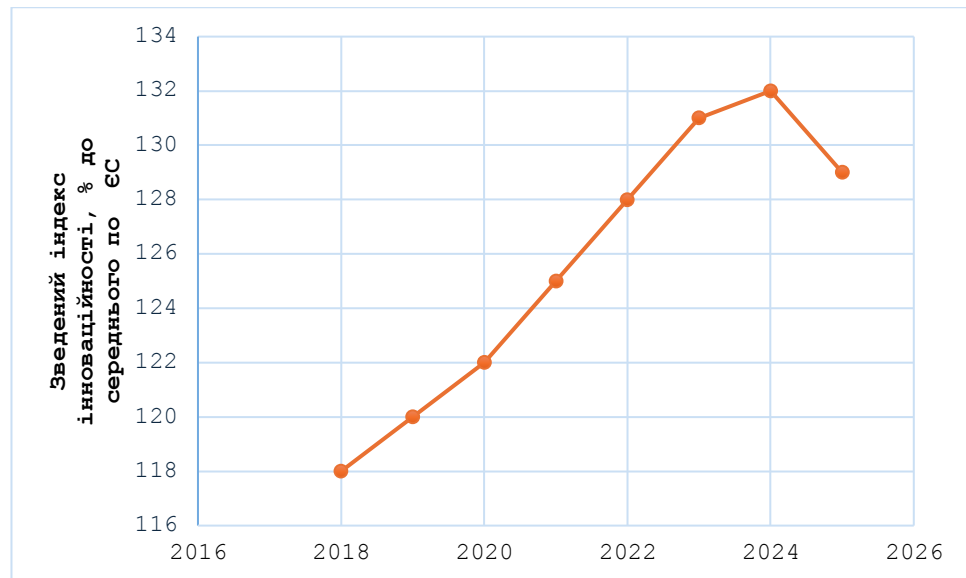

Рисунок 3.1 – Динаміка зведеного індексу інноваційності Нідерландів, 2018–2025 рр. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [66;67]

Така динаміка підтверджує, що інноваційна модель Нідерландів формує стійку основу міжнародної конкурентоспроможності навіть за умов короткострокових коливань окремих індикаторів.

Високий рівень людського капіталу та цифрових навичок Нідерландів є однією з найбільш стійких переваг країни у European Innovation Scoreboard 2025. За часткою населення з вищою освітою, участю у навчанні впродовж життя, поширенням розвинених цифрових навичок та концентрацією фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій Нідерланди системно перевищують середні показники ЄС у півтора–два рази, входячи до вузької групи лідерів Союзу за цими індикаторами (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Показники людського капіталу та цифрових навичок Нідерландів порівняно з ЄС

Показник	Нідерланди, % до середнього по ЄС	Орієнтовне місце серед країн ЄС	Значення для міжнародної конкурентоспроможності
1	2	3	4
Частка населення з вищою освітою	162,1	5	розширення сегмента знансєвих послуг
Участь населення у навчанні впродовж життя	200,0	4	швидке оновлення професійних компетенцій

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Частка осіб з розвиненими цифровими навичками	200,3	1	масштабування цифрової економіки та експорту послуг
Частка ІКТ-спеціалістів у загальній зайнятості	151,1	5	привабливість для інвестицій у високотехнологічні сектори

Джерело: складено автором на основі [66;67]

Висока частка населення з вищою освітою, участь дорослих у навчанні, сильні цифрові навички й концентрація ІКТ-фахівців забезпечують Нідерландам трудові ресурси, здатні швидко масштабувати складні технологічні рішення, що підсилює інвестиційну привабливість і конкурентні позиції країни на ринках інноваційних та цифрових продуктів.

Дослідницька система Нідерландів формує один із ключових фундаментів міжнародної конкурентоспроможності: індикатор «привабливість дослідницьких систем» становить 187,6% до середнього по ЄС, міжнародні наукові публікації – 193,1%, частка іноземних докторантів – 227%, а публікації у верхніх 10% за цитованістю досягають 159,2% від рівня ЄС. Це означає, що країна поєднує відкритість до глобальних дослідників, інтенсивні зв'язки «університет – бізнес» і високу видимість результатів, а такі кластери, як Brainport Eindhoven, технічні університети Delft та інноваційний парк Leiden BioScience Park, закріплюють за Нідерландами позицію природного «входу» до європейського науково-технологічного простору для міжнародних компаній.

Інвестиційна та цифрова база бізнесу підсилює цей дослідницький потенціал: витрати підприємств на дослідження та розроблення становлять 104,8% до середнього по ЄС, венчурний капітал – 149,3%, а прямі й непрямі форми державної підтримки бізнесових інвестицій у R&D досягають 125,2%. Інвестиції в інформаційні технології перебувають на рівні 149,9% від середнього по ЄС, а використання хмарних сервісів і залучення фахівців з інформаційних технологій перевищує середній показник Євросоюзу більш ніж півтора рази, що створює для Нідерландів стійкі переваги у розміщенні високотехнологічних

виробництв, сервісних центрів і елементів глобальних ланцюгів створення доданої вартості.

Підприємницьке середовище та участь у програмах ЄС підсилюють перехід від досліджень до ринку: сумарна підприємницька активність досягає 13,1% проти 7,1% у середньому по ЄС, індекс цифрової інтенсивності бізнесу становить 45,9 проти 34,2, а частка інноваційно активних підприємств за опитуванням Європейського інвестиційного банку становить 46 % проти 32% у країнах ЄС. Середнє фінансування програми Horizon Europe у розрахунку на одного дослідника перевищує 10900 євро при середньоєвропейському рівні близько 6200 євро, що у поєднанні з поширенням моделей «університет – бізнес – держава» забезпечує сприятливі умови для масштабування стартапів, виходу інноваційних компаній на зовнішні ринки та закріплення високотехнологічної присутності Нідерландів у глобальній економіці.

За індикаторами European Innovation Scoreboard 2025 підприємницький та інноваційний профіль бізнесу Нідерландів вирізняється високою підприємницькою активністю, цифровою інтенсивністю, значною часткою інноваційних фірм і активною участю в Horizon Europe на одного дослідника (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Підприємницький та інноваційний профіль бізнесу Нідерландів

Показник	Значення для Нідерландів	Середнє значення по ЄС	Відхилення Нідерландів від середнього по ЄС	Інтерпретація для глобальної конкурентоспроможності
1	2	3	4	5
Загальна підприємницька активність, % населення 18–64 років	13,1	7,1	6,0	масштабування стартапів
Індекс цифрової інтенсивності бізнесу, балів	45,9	34,2	11,7	розвиток цифрового експорту
Частка інноваційних підприємств, %	46,0	32,0	14,0	поширення інноваційних бізнес-моделей
Інтенсивність фінансування Horizon Europe на дослідника, євро	10958,1	6194,0	4764,1	участь у формуванні європейських технологічних пріоритетів

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5
Частка молодих швидкозростаючих підприємств, %	0,9	0,8	0,1	динаміка ринку інноваційних компаній

Джерело: складено автором на основі [66;67]

Нідерланди стабільно перевищують середні показники ЄС за підприємницькими та інноваційними індикаторами, поєднуючи вищу підприємницьку активність, інтенсивнішу цифрову трансформацію й ширше залучення бізнесу до інновацій. Вища інтенсивність фінансування Horizon Europe та більша частка молодих швидкозростаючих фірм посилюють потенціал створення і масштабування високотехнологічного бізнесу та зміцнюють позиції країни на глобальних ринках інноваційних і знаннево-інтенсивних видів діяльності.

Структура зайнятості Нідерландів у 2025 році демонструє переважання знаннево-інтенсивних послуг за одночасно нижчої частки традиційного виробництва порівняно із середнім рівнем по ЄС (рисунок 3.2).

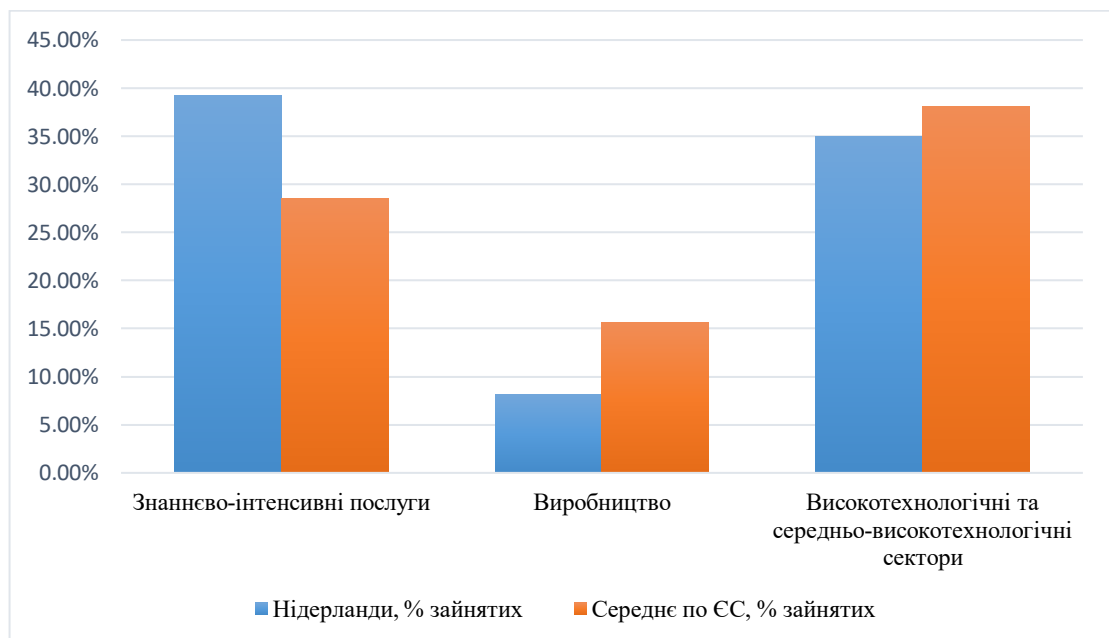

Рисунок 3.2 – Структура зайнятості Нідерландів та середнього по ЄС у 2025 році (%)

Джерело: побудовано автором на основі [66;67]

Частка зайнятих у високотехнологічних та середньо-високотехнологічних секторах залишається близькою до середньоєвропейського показника, що відображає орієнтацію країни на поєднання інноваційних промислових сегментів із сервісною спеціалізацією. Показник зайнятості у високотехнологічних та середньо-високотехнологічних секторах близький до середньоєвропейського рівня, що дає змогу поєднувати промислові інновації з домінуванням знаннєво-інтенсивних послуг.

У 2025 році в інноваційній моделі Нідерландів фіксуються проблемні зони, що послаблюють міжнародну конкурентоспроможність. Продажі нових для ринку та підприємства продуктів становлять лише 67,5% від середнього рівня ЄС (мінус 13,9 в.п. до 2018 року), експорт середньо- та високотехнологічних товарів – 75,3% від середнього по ЄС, а імпорт високотехнологічних товарів із країн поза ЄС залишається низьким, обмежуючи доступ до зовнішніх технологій.

Систематизований огляд ключових викликів подано у таблиці 3.4, де для кожної сфери визначено індикатор, рівень Нідерландів у межах European Innovation Scoreboard 2025, динаміку у 2018–2025 роках та якісний ризик для міжнародної конкурентоспроможності до 2030 року.

Таблиця 3.4 – Основні виклики інноваційної моделі Нідерландів у контексті міжнародної конкурентоспроможності

Сфера	Індикатор	Рівень Нідерландів, від середнього по ЄС	Тенденція 2018–2025	Ризик для міжнародної конкурентоспроможності до 2030 року
1	2	3	4	5
Комерціалізація	Продажі нових для ринку та нових підприємства для продуктів	67,5%	Спад	Недостатня комерціалізація результатів досліджень
Експорт	Експорт середньо- та високо-технологічних товарів	75,3%	Помірне зростання	Обмежена присутність у високо-технологічному експорті
Кадровий потенціал	Нові доктори наук	86,9%	Стабільність	Звуження дослідницького кадрового резерву

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5
Фінансування досліджень	Державні витрати на дослідження та розроблення	91,7 (приблизно 0,67% від ВВП проти 0,72% у середньому по ЄС)	Спад	Обмежена публічна підтримка довгострокових досліджень
Екологія	Інтенсивність викидів парникових газів енергоспоживання	91,1 одиниці проти 82,8 середнього рівня по ЄС	Стабільність	Ризик відставання у декарбонізації та посилення екологічних обмежень

Джерело: складено автором на основі [66;67]

Слабкі місця зосереджені у ланці перетворення знань на ринкові результати, у кадровому забезпеченні досліджень, рівні публічного фінансування та екологічних параметрах. Показник нових докторів наук на рівні 86,9 відсотка від середнього по Європейському Союзу та нижчий рівень державних витрат на дослідження і розроблення формують ризик звуження дослідницького потенціалу і зменшення довгострокових можливостей для проривних розробок. Підвищена інтенсивність викидів парникових газів за умов високої щільності населення створює додаткові обмеження для промислової політики та інфраструктурних проєктів, що робить прискорення декарбонізації та посилення політики комерціалізації інновацій обов'язковою передумовою збереження статусу інноваційного лідера до 2030 року.

У 2025 році інноваційний профіль Нідерландів характеризується поєднанням дуже високого зведеного індексу інноваційності з помітно нижчими показниками комерціалізації та технологічного експорту. Різниця між рівнем інтегрального індексу та показниками продажів нових продуктів і експорту середньо- та високотехнологічних товарів вказує на наявність розриву між потенціалом та його реалізацією на ринку. Представлена діаграма показує, що зведений індекс інноваційності Нідерландів перевищує середній рівень по Європейському Союзу більш як на чверть, тоді як продажі нових продуктів залишаються нижчими за базове значення (рисунк 3.3).

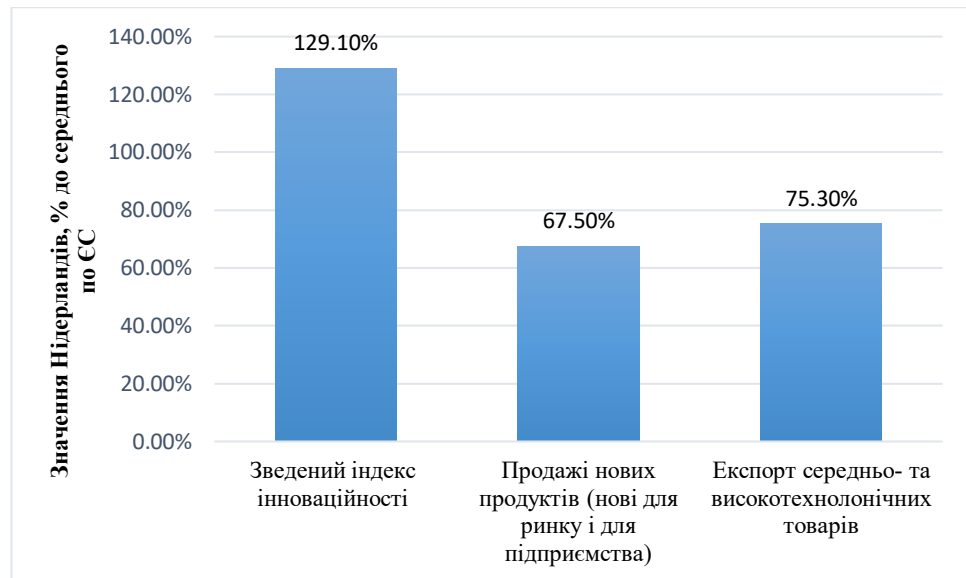

Рисунок 3.3 – Баланс між інноваційним потенціалом та комерціалізацією інновацій у Нідерландах (%)

Джерело: побудовано автором на основі [66;67]

Такий дисбаланс означає, що для збереження і посилення міжнародної конкурентоспроможності до 2030 року Нідерландам потрібно змістити акценти політики у бік посилення комерціалізації розробок та підтримки високотехнологічного експорту.

Структурні відмінності економіки Нідерландів та середнього по ЄС на основі профілю країни EIS 2025 відображають специфічну модель високодохідної сервісної економіки з потужною роллю знаннєво-інтенсивних послуг. За середніми показниками 2022–2024 років ВВП на душу населення у Нідерландах становить 134,3% від середнього рівня ЄС за нижчих темпів зростання, а структура зайнятості характеризується меншою часткою промисловості й більшою концентрацією у послугах, особливо знаннєво-інтенсивних.

Параметри підприємництва в Нідерландах поєднують дещо нижче утворення фірм із вищою загальною підприємницькою активністю, високою цифровою інтенсивністю бізнесу та значною роллю іноземних компаній у створенні доданої вартості, а негативні чисті потоки прямих іноземних

інвестицій відображають позиціонування країни як міжнародного фінансового й корпоративного вузла.

Інноваційний профіль Нідерландів характеризується високою інтенсивністю фінансування Horizon Europe на одного дослідника та розвиненою інфраструктурою для підприємств з високими витратами на дослідження, що посилює вплив країни на європейні технологічні пріоритети. Інституційне, екологічне й демографічне середовище поєднує сильні позиції за індексами сприйняття корупції, верховенства права та підприємницької освіти з лідерством у циркулярній економіці, але високою інтенсивністю викидів і щільністю населення.

Ці структурні відмінності формують специфічну конфігурацію міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів: поєднання високого рівня добробуту, сервісної та знаннєво-інтенсивної спеціалізації, сильної інституційної бази та амбітної екологічної політики створює суттєві переваги, але водночас посилює вимоги до просторового планування, інфраструктурної модернізації та прискорення декарбонізації (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Структурні відмінності між Нідерландами та ЄС

Показник	Нідерланди	Середнє по ЄС	Відхилення Нідерландів від середнього по ЄС	Потенційний ефект для міжнародної конкурентоспроможності
1	2	3	4	5
<i>Економіка і структура зайнятості</i>				
ВВП на душу населення, % до середнього рівня ЄС (2022–2024)	134,3	100,0	34,3	високий рівень добробуту
Середньорічне зростання ВВП, % (2022–2024)	0,5	0,8	–0,3	помірний темп економічного розширення
Зайнятість у виробництві, % (2022–2024)	8,2	15,6	–7,4	менша залежність від традиційної промисловості
Зайнятість у високотехнологічних і середньо-високотехнологічних секторах, %	35,0	38,1	–3,1	потреба в посиленні промислових інновацій

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5
Зайнятість у послугах, % (2021–2024)	42,7	40,2	2,5	сервісна спеціалізація
Зайнятість у знаннєво-інтенсивних послугах, %	39,2	28,5	10,7	експорт знаннєво-інтенсивних послуг
Частка доданої вартості іноземних підприємств, %	17,3	13,3	4,0	висока відкритість економіки
<i>Підприємництво і бізнес-середовище</i>				
Зареєстрованих підприємств, % (2018–2020)	0,7	0,8	–0,1	обмежена динаміка створення нових фірм
Загальна підприємницька активність ТЕА, % (2022–2024)	13,1	7,1	6,0	потужний підприємницький потенціал
Чисті прямі іноземні інвестиції, % ВВП (2021–2023)	–12,1	1,0	–13,1	волатильність інвестиційних потоків
Індекс цифрової інтенсивності бізнесу (2024)	45,9	34,2	11,7	прискорена цифрова трансформація бізнесу
<i>Інноваційний профіль</i>				
Інтенсивність фінансування Horizon Europe на дослідника, євро	10958,1	6194,0	4764,1	участь у визначенні технологічних пріоритетів ЄС
<i>Інституційні умови та політика</i>				
Індекс сприйняття корупції (балів)	79,0	63,3	15,7	висока довіра до інституцій
Підприємницька освіта в школах (балів)	5,3	2,4	2,9	раннє формування підприємницьких навичок
Індекс верховенства права	1,7	1,0	0,7	передбачуваність регуляторного середовища
Частка інноваційних закупівель у державних закупівлях, %	8,8	9,2	–0,4	недовикористаний потенціал державного попиту на інновації
<i>Екологічні та демографічні параметри</i>				
Циркулярне використання матеріалів, %	28,8	11,5	17,3	лідерство в циркулярній економіці
Інтенсивність викидів парникових газів енергоспоживання	91,1	82,8	8,3	підвищений тиск екологічних обмежень
Індекс екоінновацій	133,1	127,5	5,6	розвинуті екоінноваційні практики
Середньорічний приріст населення, %	1,0	0,4	0,6	зростання попиту на інфраструктуру
Щільність населення, осіб на км ²	521,9	109,1	412,8	сильний тиск на територіальні ресурси

Джерело: складено автором

Структурні показники економіки Нідерландів поєднують високий ВВП на душу населення з домінуванням сервісної й знаннєво-інтенсивної зайнятості,

меншою часткою традиційного виробництва та значною роллю іноземних підприємств у створенні доданої вартості, що посилює позиції країни в глобальних ланцюгах послуг, логістики, фінансів і цифрових сервісів, але потребує підтримки високотехнологічної промисловості для збереження балансу між виробничою та сервісною складовими конкурентоспроможності.

Попри дещо нижчу реєстрацію підприємств, загальна підприємницька активність і цифрова інтенсивність бізнесу в Нідерландах істотно перевищують середній рівень ЄС, а негативні чисті потоки прямих іноземних інвестицій поєднуються з роллю країни як фінансового та корпоративного центру і потребують тонкого налаштування інвестиційної політики. Висока інтенсивність фінансування Horizon Europe на одного дослідника разом із значною часткою інноваційних підприємств посилює здатність Нідерландів впливати на технологічні стандарти ЄС, залучати міжнародні дослідницькі консорціуми та розміщувати пілотні інноваційні проєкти.

Інституційні, екологічні та демографічні параметри Нідерландів поєднують високі значення індексу сприйняття корупції, верховенства права й підприємницької освіти з низькою часткою інноваційних держзакупівель, лідерством у циркулярному використанні матеріалів, але підвищеною інтенсивністю викидів і дуже високою щільністю населення. Це підсилює довіру інвесторів, проте посилює тиск на інфраструктуру та екосистеми і робить прискорення декарбонізації та просторового планування ключовими умовами підтримки конкурентоспроможності.

У межах пріоритету «скорочення інноваційного розриву» для Нідерландів основне завдання полягає не у нарощуванні інноваційного потенціалу, а у перетворенні вже наявних наукових і технологічних переваг на стабільні ринкові результати. Високий зведений індекс інноваційності та сильна дослідницька система контрастують із нижчими показниками продажів нових продуктів і високотехнологічного експорту, тому до 2030 року пріоритетами стають посилення інструментів трансферу технологій, розвиток корпоративних програм комерціалізації результатів досліджень, підтримка інновацій малого та

середнього бізнесу й поглиблення взаємодії «університет – бізнес – держава» у межах кластерів і спільних проєктів ЄС.

У пріоритеті «декарбонізація та конкурентоспроможність» Нідерланди поєднують лідерські позиції у циркулярній економіці та екоінноваціях із підвищеною інтенсивністю викидів парникових газів і значною роллю енергоємних секторів. До 2030 року ключовими орієнтирами є модернізація промисловості та транспорту на основі чистих технологій, розгортання експортних ніш у сфері циркулярних рішень та послідовне зниження вуглецевої інтенсивності енергетичного міксу з урахуванням високої щільності населення та обмежених територіальних ресурсів. У напрямі зменшення стратегічних залежностей відкритій економіці з великою участю іноземних підприємств необхідно посилити стійкість постачання ресурсів, енергії та технологій через диверсифікацію партнерства, розвиток надійних ланцюгів постачання, зміцнення цифрової й кіберстійкості та модернізацію транспортно-логістичної інфраструктури як транзитного вузла Європи.

Реалізація трьох пріоритетів спирається на горизонтальні передумови Компаса конкурентоспроможності: зниження регуляторного навантаження для інноваційних компаній, повніше використання внутрішнього ринку ЄС, активізацію фінансових інструментів для довгострокових інвестицій у дослідження, інфраструктуру та чисті технології, посилення Союзу навичок і узгодження національної політики з європейськими цілями, що дає Нідерландам змогу зміцнити статус інноваційного лідера й підвищити стійкість та екологічну збалансованість економіки до 2030 року.

Отже, Нідерланди зберігають статус інноваційного лідера ЄС, спираючись на потужний людський капітал, високий рівень цифровізації, розвинену дослідницьку систему та активне підприємництво, що зміцнює міжнародну конкурентоспроможність. Вразливими залишаються комерціалізація інновацій, експорт високотехнологічних товарів, енергетична й екологічна напруга та кадровий дефіцит, тому до 2030 року вирішальним є перетворення

інноваційного потенціалу на ринкові результати, прискорення декарбонізації й посилення стійкості та диверсифікації ланцюгів постачання.

3.2 Європейські цифрові інноваційні хаби в підприємницькій екосистемі Нідерландів

У Нідерландах цифровізація та «зелена» трансформація розглядаються не як сукупність розрізнених ініціатив, а як єдиний стратегічний напрям, безпосередньо інтегрований у Європейський зелений курс, Політичну програму «Цифрове десятиліття до 2030 року» та програму «Цифрова Європа». У цій рамці Європейські цифрові інноваційні хаби (European Digital Innovation Hubs, EDIH) виконують роль інституційної інфраструктури, через яку політичні цілі подвійного – цифрового та кліматично нейтрального – переходу переводяться в портфель прикладних проєктів для бізнесу й публічного сектору. Поєднання цифрових рішень з вимогами декарбонізації, енергоефективності й циркулярної економіки дозволяє нідерландським підприємствам одночасно підвищувати продуктивність, зменшувати вуглецевий слід та посилювати довгострокову міжнародну конкурентоспроможність.

На рівні регуляторної рамки ЄС European Digital Innovation Hubs закріплені Регламентом (ЄС) 2021/694 як один із ключових інструментів програми «Цифрова Європа» з чітко визначеними функціями: «тестування перед інвестуванням», підтримка доступу до фінансування, розвиток цифрових навичок та формування інноваційних екосистем. Нідерландська мережа EDIH, що включає BOOST Robotics EastNL, EDIH Northern Netherlands (EDIH NN), EDIH-SMITZH, EDIH North-West Netherlands (EDIH NWNL) та EDIH South Netherlands, спеціалізується на робототехніці та автономних системах, штучному інтелекті й високопродуктивних обчисленнях, промисловому інтернеті речей, енергоефективних рішеннях і циркулярних моделях виробництва. Таким чином, хаби виступають «посередниками» між загальноєвропейськими політиками

цифрового й «зеленого» переходу та регіональними інноваційними кластерами, прискорюючи дифузію передових технологій у ключові сектори економіки.

Для малого та середнього бізнесу EDIH знижують бар'єри входу в складні цифрові технології, пропонуючи сканування цифрової зрілості, аудит бізнес-процесів, тестування рішень у режимі «тестування перед інвестуванням», консультації щодо бізнес-моделей та управління змінами, а також навігацію між інструментами фінансування. Співфінансування цих сервісів із бюджету ЄС та регіональних програм дає змогу нідерландським МСП інвестувати в автоматизацію, енергоефективність, цифровий моніторинг викидів і циркулярні рішення з нижчими трансакційними витратами, а державна політика інтегрує мережу EDIH у програми цифрової та «зеленої» трансформації як базову інфраструктуру підтримки інновацій та експорту.

Сукупність інструментів підтримки – від мережі EDIH до національних і регіональних програм та участі в європейських ініціативах – формує цілісну багаторівневу систему стимулювання цифровізації та «зеленої» трансформації МСП у Нідерландах (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – основні інструменти підтримки цифровізації та зеленої трансформації МСП у Нідерландах

Інструмент	Рівень реалізації та цільові групи	Основні технологічні напрями	Очікуваний внесок у конкурентоспроможність
1	2	3	4
EDIH BOOST Robotics EastNL	Європейський або регіональний (схід Нідерландів); МСП виробничих кластерів, високотехнологічні стартапи	Робототехніка, автоматизація, сенсорні системи, цифрові двійники, оптимізація енерговитрат	Зростання продуктивності праці та завантаження потужностей, зниження собівартості й енергоємності продукції, посилення позицій на ринках високотехнологічного експорту.
Інші EDIH (EDIH NN, EDIH-SMITZH, EDIH NWNL, EDIH South Netherlands)	Європейський та регіональний; МСП, технологічні стартапи, регіональні інноваційні кластери (логістика, агро, машинобудування)	ІІІ та аналітика даних, кібербезпека, промисловий IoT, енергоефективність, циркулярні бізнес-моделі	Розширення доступу до передових цифрових рішень, формування мережевих ефектів, скорочення вуглецевого сліду продукції, збільшення частки інноваційного експорту.

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4
Національні фонди підтримки інновацій і цифровізації (RVO, інноваційні ваучери, гранти)	Національний рівень; МСП у ключових секторах (логістика, промисловість, послуги)	Цифрові платформи, хмарні рішення, ERP-системи, моніторинг викидів, технології енергоефективності та циркулярного дизайну	Підвищення інвестиційної спроможності МСП щодо цифрових і «зелених» рішень, прискорення модернізації основних фондів, зростання продуктивності та стійкості до зовнішніх шоків.
Регіональні програми та кластери (smart industry, фонди сталого розвитку)	Регіональний рівень; МСП, промислові парки, регіональні логістичні й агропродовольчі кластери	Локальні рішення з енергоефективності, відновлювана енергетика, цифровий моніторинг ланцюгів постачання, управління відходами та циркулярністю	Підвищення спеціалізації регіонів, зменшення енергоємності виробництва, формування «зеленого» бренду регіонів, підтримка експорту продукції та послуг.
Європейські програми (Digital Europe, Horizon Europe)	Європейський рівень; консорціуми за участю нідерландських МСП, університетів, дослідницьких центрів, великих компаній	Передові цифрові технології (ШІ, НРС-обчислення, кібербезпека), «зелені» інновації, низьковуглецеві логістичні та енергетичні рішення	Доступ до транснаціональних мереж знань і фінансування, прискорення комерціалізації інновацій, зміцнення технологічного лідерства та високотехнологічного експорту Нідерландів.

Джерело: складено автором

Ключовим ефектом є не лише зростання продуктивності й експортного потенціалу, а й структурне зміщення економіки в бік низьковуглецевих, ресурсоефективних і технологічно ємних видів діяльності, що посилює довгострокову міжнародну конкурентоспроможність країни.

Підприємницька екосистема Нідерландів за останні п'ять років демонструє стале зростання кількості стартапів і малих та середніх підприємств, особливо у технологічних сегментах та «кліматичному» й цифровому підприємництві. Амстердам і кілька інших міст формують густу мережу інноваційних компаній (лише в Амстердамі налічуються тисячі стартапів, включно зі стартапами з ринковою капіталізацією понад 1 млрд доларів США у фінтеху та SaaS), що підтримуються сприятливим регуляторним середовищем, високою цифровою зрілістю та відкритістю до іноземних інвесторів. Легкість

започаткування бізнесу, розвинений ринок венчурного капіталу й наявність технопарків та кластерів (startup-екосистема Амстердама, «смарт»-індустріальні кластери) створюють умови для швидкого масштабування інноваційних проєктів.

У глобальних рейтингах інноваційності та конкурентоспроможності Нідерланди стабільно входять до групи лідерів: у Global Innovation Index країна в останні роки утримується в топ-10 за допомогою сильним позиціям за інноваційною інфраструктурою, якістю інститутів та інтенсивністю знаннємістких «виходів». У цифровому вимірі нідерландська економіка демонструє високі значення показників, що нині публікуються в рамках Звітів про стан «Цифрового десятиліття» (які замінили індекс DESI), за рівнем підключення, цифрових навичок населення, інтеграції цифрових технологій у бізнес-процеси та розвитком цифрових публічних послуг. Навіть за високих середніх показників зберігаються «вузькі місця» – дефіцит кваліфікованих кадрів у STEM-сферах, нерівномірність цифровізації МСП порівняно з великими корпораціями та зростання ризиків кіберзагроз, що відображається у субіндикаторах людського капіталу й цифрової інфраструктури.

Ключові виклики цифрової трансформації для нідерландського бізнесу полягають у браку спеціалізованих компетенцій у цифрових технологіях, складності доступу МСП до складних роботизованих рішень і рішень на основі штучного інтелекту, а також у підвищеній вразливості до кіберінцидентів в умовах швидкої диджиталізації. Для значної частини МСП залишається проблемою вихід у глобальні ланцюги доданої вартості без підключення до цифрових платформ, промислових IoT-рішень і систем прозорого відстеження ресурсних потоків. За відсутності системної підтримки через мережу European Digital Innovation Hubs, які знижують вхідні бар'єри до робототехніки, ШІ та кібербезпеки, ці виклики здатні сповільнювати структурне оновлення МСП й обмежувати довгострокову сталу конкурентоспроможність Нідерландів на глобальних ринках.

Після пікового сплеску венчурного фінансування та входження Нідерландів до топ-3 цифрових економік ЄС і світу у 2021–2023 рр., спостерігається спад кількості нових стартапів і погіршення позицій у цифрових рейтингах на тлі збереження високого, але вже більш конкурентного статусу в Global Innovation Index (табл. 3.7). Стабільне нарощування масиву високотехнологічних МСП поєднується зі структурними проблемами раннього фінансування та уповільненням «стартап-фронтиру», що сигналізує про ризик поступової втрати темпів зростання, якщо держава не посилюватиме адресну підтримку інноваційних МСП і стартапів, у тому числі через інструменти типу EDIH.

Таблиця 3.7 – Динаміка ключових показників підприємницької екосистеми Нідерландів за 2020–2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість нових стартапів на рік, од. (що залучили ≥ 100 тис. євро, оцінка)	120	150	165	172	104	95
Кількість МСП у високотехнологічних секторах, тис. од. (оцінка)	82	84	87	89	90	92
Обсяг венчурних інвестицій у стартапи, млрд євро	1,7	5,3	2,6	2,1	3,1	2,5
Позиція Нідерландів у Global Innovation Index, місце	5	6	5	7	8	8
Позиція в індексах цифрової конкурентоспроможності (DESI / IMD WDC), місце	4 (DESI)	4 (DESI)	3 (DESI)	2 (IMD)	8 (IMD)	-

Джерело: складено автором на основі [56;57;58;59]

Мережа European Digital Innovation Hubs у Нідерландах сформована відповідно до рішення Єврокомісії про створення початкової мережі EDIH у межах програми Digital Europe. Вона включає кілька офіційно затверджених хабів із чітким регіональним фокусом для Півночі (EDIH NN), Сходу (EDIH BOOST Robotics EastNL), Півдня (EDIH South Netherlands), Заходу (EDIH-SMITZH, орієнтований на портово-промислові кластери) та Північного Заходу країни. Ці хаби виступають «єдиним вікном» для МСП, поєднуючи експертизу в галузі ШІ, робототехніки, промислового IoT, кібербезпеки та циркулярних рішень із регіональною інфраструктурою технопарків і кластерів, що забезпечує

територіально збалансовану підтримку цифрової та «зеленої» трансформації бізнесу.

EDIH BOOST Robotics EastNL спеціалізується на напрямках робототехніки та сенсорних технологій для ключових секторів Східних Нідерландів – виробництва, агропродовольчого комплексу та охорони здоров'я, спираючись на вже сформовану мережу Smart Industry BOOST та пов'язані галузеві випробувальні лабораторії й лабораторії розвитку навичок. Стратегічною метою хабу є підвищення цифрової зрілості щонайменше 350 МСП зазначених секторів через послуги тестування, консалтингу й навчання, а також формування обізнаності щодо цифрової трансформації приблизно у 1500 МСП регіону; тим самим EDIH BOOST Robotics EastNL посилює здатність малого бізнесу інтегруватися в європейські ланцюги доданої вартості та відповідати вимогам «зеленої» економіки.

Блоки діяльності хабу безпосередньо впливають на конкурентоспроможність МСП. По-перше, хаб здійснює оцінювання цифрової зрілості та конкурентної позиції підприємств через інструменти сканування цифрової зрілості й діагностику ключових бізнес-процесів, що дозволяє виявити прогалини в автоматизації, аналітиці даних і кіберзахисті. По-друге, у межах підходу тестування перед інвестуванням МСП отримують доступ до тестових майданчиків, випробувальних лабораторій та демонстраційних проєктів, де робототехнічні та сенсорні рішення можна випробувати на реальних виробничих кейсах до здійснення капіталомістких інвестицій. По-третє, цілеспрямовано розвиваються компетенції через блок «Навички та навчання» за участю TechForFuture, Saxion, Windesheim та інших освітньо-дослідницьких партнерів, що забезпечує підготовку фахівців для роботи з робототехнікою, штучним інтелектом та промисловим інтернетом речей. Підприємства отримують індивідуальні консультації щодо впровадження конкретних технологій і підтримку в пошуку джерел фінансування та міжнародних партнерів, що знижує транзакційні витрати входу в глобальні інноваційні мережі.

Підтримка МСП та стартапів у межах BOOST Robotics EastNL спрямована на поетапне зниження ризиків інноваційних проєктів за рахунок комбінації безоплатних «швидких сканів» цифрової готовності, супроводу на кожній стадії проєкту та можливості тестування технологій до прийняття інвестиційних рішень. На початковому етапі підприємство отримує стислу діагностику потреб і потенціалу автоматизації, далі – доступ до демонстраційних стендів і випробувальних лабораторій, де можна випробувати робототехнічні, рішення на основі штучного інтелекту та сенсорні рішення без закупівлі обладнання, а також консультації щодо вибору бізнес-моделі й джерел фінансування. Паралельно хаб інтегрує МСП у ширшу європейську мережу, залучаючи партнерів на кшталт DIN4CAT, Digitalis, AICS, EDOCobot та інших, що полегшує вихід на транснаціональні ринки й дозволяє розподілити технологічні та фінансові ризики між кількома учасниками екосистеми.

Мережа EDIH у Нідерландах охоплює всі макрорегіони країни й забезпечує комплементарну галузеву спеціалізацію – від робототехніки та автономних систем до AI, HPC і цифрових двійників (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Європейські цифрові інноваційні хаби у Нідерландах

Галузевий фокус	Ключові технології та основні типи послуг	Внесок у «зелену» трансформацію
1	2	3
<i>EDIH BOOST Robotics EastNL (Схід Нідерландів, провінції Гелдерланд, Оверейсел)</i>		
Обробна промисловість, агропродовольчий сектор, охорона здоров'я та медичні технології, мережа Smart Industry BOOST, галузеві випробувальні та навчальні лабораторії	Робототехніка й сенсорні технології у кіберфізичних системах, застосування штучного інтелекту та кібербезпеки у виробничих і медичних процесах; оцінювання цифрової зрілості, тестування технологій до інвестування, навчальні програми та консультування щодо впровадження й фінансування.	Автоматизація виробництва та «розумне» агровиробництво знижують споживання енергії та ресурсів, проєкти з роботизації і цифрового моніторингу підтримують декарбонізацію, точне землеробство і зменшення відходів у ланцюгах створення вартості
<i>EDIH NN – Northern Netherlands (Гронінген, Фрисландія, Дренте)</i>		
Автономні рішення для «розумного» агросектору, виробництва, охорони здоров'я, забудови, інфраструктури, комунальних послуг і мобільності, що підтримують перехід до «зеленої» економіки регіону TopDutch.	Автономні системи, штучний інтелект, робототехніка, інтернет речей та платформи даних, мережа тестування перед інвестуванням з доступом до демонстраційних і випробувальних потужностей, консультації та навчання для сотень компаній у перший трирічний період	Автономні рішення в аграрному секторі, енергетиці, мобільності та будівництві підвищують енергоефективність, сприяють переходу до циркулярних моделей і скороченню викидів через оптимізацію процесів та інфраструктури в регіоні

Продовження таблиці 3.8

1	2	3
<i>EDIH South Netherlands (EDIH-SNL, Зеландія, Північний Брабант, Лімбург)</i>		
Виробництво за участю малих і середніх підприємств в агропродовольчому секторі, напівпровідниковій промисловості, автомобілебудуванні, процесній промисловості, медичних системах і машинобудуванні	Технології обміну даними, штучний інтелект, кібербезпека, цифрові двійники, технології доповненої та віртуальної реальності, інструменти експрес-оцінювання цифрової зрілості, консультації, наставництво, випробувальні лабораторії, навчальні семінари, супровід щодо доступу до фондів і субсидій для МСП	Підвищення ефективності високотехнологічних виробництв напівпровідникової промисловості, автомобілебудування та процесної промисловості через цифрові двійники і аналітику зменшує енергоємність, викиди й втрати ресурсів, підтримуючи перехід до низьковуглецевих виробничих кластерів Півдня Нідерландів
<i>EDIH-SMITZH – Zuid-Holland (Захід Нідерландів, провінція Південна Голландія)</i>		
Обробна промисловість, портова та морська галузь, тепличне овочівництво, сильна орієнтація на порт Роттердам та тепличний кластер	Великомасштабні робототехнічні рішення, 3D-друк, інтернет речей та цифрові мережеві рішення, кібербезпека, підтримка цифровізації виробництва, логістики та тепличного господарства через демонстраційні майданчики, консультування і інтеграцію з наявними галузевими випробувальними лабораторіями	Оптимізація портової та морської логістики і тепличного виробництва завдяки цифровому моніторингу та автоматизації сприяє скороченню споживання енергії, викидів і використання добрив, посилюючи «зелений» профіль Західного регіону
<i>EDIH-NWNL – Digital Hub Noordwest (Умрехт, Північна Голландія, Флеволанд)</i>		
Цифрова промисловість, «розумне» міське здоров'я, «розумне» сільське господарство, цифрові медіа, регіон із високою часткою знаннємістких послуг і міської економіки	Штучний інтелект і високопродуктивні обчислення як основа, підтримка створення пілотних рішень, їх тестування, розвиток цифрових навичок і пошук інвестицій для регіональних МСП через модель «єдиного вікна» цифровізації	Застосування штучного інтелекту та високопродуктивних обчислень для оптимізації промислових, міських і аграрних систем та управління енергією зменшує споживання енергії й підвищує ефективність використання природних ресурсів у Північно-Західному регіоні.

Джерело: складено автором

Поєднання послуг оцінки цифрової зрілості, тестування технологій до інвестування, розвитку навичок та фінансово-інтернаціоналізаційного супроводу у всіх хабах робить цифрову й «зелену» трансформацію доступною для МСП, перетворюючи екологічні цілі на джерело стійкої міжнародної конкурентоспроможності нідерландської економіки (рисунки 3.4). Партнерства EDIH BOOST Robotics EastNL з університетами та дослідницькими установами інтегрують прикладні дослідження й навчальні програми в реальні проекти цифрової трансформації бізнесу.

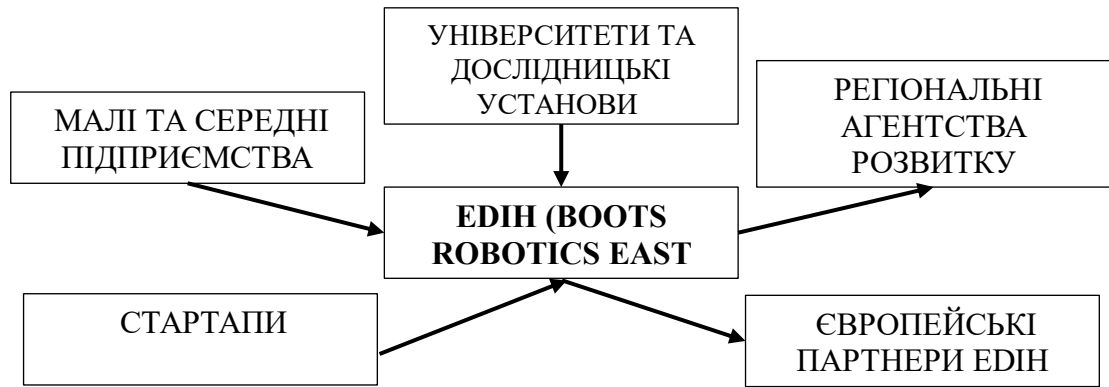

Рисунок 3.4 – Місце EDIH у підприємницькій та інноваційній екосистемі
Нідерландів

Джерело: побудовано автором

University of Twente, Saxion, Windesheim, HAN та інші партнери формують мережу випробувальних лабораторій і лабораторій розвитку навичок, де опрацьовуються кейси з робототехніки, сенсорики, штучного інтелекту та кібербезпеки для обробної промисловості, агропродовольчого сектору та охорони здоров'я. Для МСП це означає доступ до лабораторної бази й міждисциплінарних команд, що знижує бар'єри входу в складні технології та прискорює впровадження результатів досліджень у практику.

Важливою складовою діяльності BOOST Robotics EastNL є підвищення кваліфікації працівників і розвиток цифрових навичок через системні програми перепідготовки та розширення професійних компетентностей. На базі партнерських закладів (Saxion, Windesheim, HAN тощо) реалізуються тренінги й короткі модульні курси з робототехніки, аналізу даних, кібербезпеки та управління цифровими проектами, орієнтовані на персонал МСП. Окремі програми адаптовано для соціально вразливих груп, зокрема для потенційного залучення біженців до опанування базових цифрових компетенцій, що поєднує завдання ринку праці, соціальної інтеграції й формування кадрового резерву для цифрової та «зеленої» трансформації регіону.

Паралельно EDIH вибудовує взаємодію з регіональними ініціативами цифровізації та «зеленої» економіки (INDUSTRI_4.0, Smart Energy Hubs, Think East Netherlands), що дозволяє узгоджувати проекти МСП із ширшими цілями декарбонізації, енергоефективності та промислової модернізації.

EDIH BOOST Robotics EastNL активно використовує конференції та спеціалізовані події як платформи поширення кращих практик для МСП, презентуючи проміжні результати на національних заходах у Нідерландах (презентація результатів у Гаазі восени 2024 р.), на регіональних форумах на кшталт HAN Lean Event і Smart Industry -конференцій, а також на міжнародних майданчиках (Synergy Days, ADRF, EuRobotics/ERF), де обговорюється роль EDIH у цифровій та «зеленій» трансформації. Доцільно посилити цю роботу через систематичне залучення муніципалітетів, центрів зайнятості й університетів до спільних дорожніх карт, створення регулярних регіональних форумів EDIH–МСП та розвиток програм співфінансування прикладних проектів, що дозволить масштабувати успішні кейси та поглибити вплив EDIH на стійку конкурентоспроможність нідерландської економіки.

Запропоновані напрями дають змогу перетворити EDIH на ядро «зелено-цифрової» політики щодо МСП, поєднуючи підтримку інновацій, міжнародну інтеграцію та чітко вимірювані результати (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Рекомендовані напрями посилення ролі EDIH у сталому розвитку МСП Нідерландів

Напрямок політики	Конкретний інструмент реалізації	Цільові стейкхолдери	Очікувані результати для конкурентоспроможності та зеленої трансформації
1	2	3	4
Інтеграція «зелених» технологій у цифрові проекти МСП	Окремі «зелено-цифрові» лінії фінансування в EDIH; пріоритет проектів з енергоефективністю, smart energy, circular manufacturing; включення критеріїв CO ₂ /ресурсоємності в відбір проектів	«МСП в обробній промисловості та агро секторі» логістиці; галузеві кластери; регіональні агентства розвитку	Зростання інноваційної активності та продуктивності МСП; скорочення енергоємності процесів, зменшення відходів, формування «зеленого» бренду нідерландських виробників на зовнішніх ринках

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4
Розширення доступу до тестування технологій до інвестування для «зелених» рішень.	Субсидовані пакети послуг EDIH для пілотів енергоефективності й ВДЕ; створення/масштабування fieldlabs з енергоаудиту, управління відходами, цифрового моніторингу викидів	МСП, промислові парки, енергетичні й логістичні кластери	Зменшення інвестиційних ризиків для МСП; прискорене впровадження «зелених» цифрових рішень; досягнення вимог ЄС щодо декарбонізації, підвищення привабливості для міжнародних партнерів
Поглиблення інтеграції EDIH у глобальні ланцюги доданої вартості	Формування «цифрових коридорів» між BOOST Robotics EastNL та EDIH у Фландрії, Баден-Вюртемберзі, Данії тощо; спільні платформи smartindustry.nl, Think East Netherlands; стимулювання участі МСП у Horizon Europe, Interreg	МСП та стартапи, кластери smart industry, університети, європейські EDIH-партнери	Зростання експорту високотехнологічних рішень, інтеграція МСП у транснаціональні ланцюги доданої вартості; поширення «зелених» стандартів і технологій в європейських виробничих мережах
Запровадження системи KPI впливу EDIH	Уніфікований набір показників: частка МСП, для яких проведено сканування цифрової зрілості; кількість «зелених» цифрових проєктів; приріст експорту МСП-партнерів; зміна енергоємності та викидів CO ₂ у пілотах; регулярна звітність на національному рівні	EDIH, національні й регіональні органи влади, кластери, асоціації МСП	Підвищення прозорості та керованості політики підтримки; фокусування ресурсів на найефективніших інтервенціях; поступове поліпшення позицій Нідерландів у рейтингах інноваційності та «зеленої» конкурентоспроможності

Джерело: складено автором

Системне впровадження таких інструментів посилюватиме експортний потенціал нідерландського бізнесу й одночасно пришвидшуватиме перехід до ресурсоефективної, низьковуглецевої моделі розвитку.

Цифровізація та «зелена» трансформація дедалі більшою мірою формують структурну основу міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів, оскільки забезпечують одночасне підвищення продуктивності, інноваційності та відповідності зобов'язанням Європейського зеленого курсу й кліматичної політики ЄС. У цьому контексті мережа European Digital Innovation Hubs, і насамперед BOOST Robotics EastNL, виступає ключовим операційним механізмом реалізації політики подвійного переходу щодо МСП: через

використання інструментів сканування цифрової зрілості, тестування технологій до інвестування, програм розвитку цифрових і управлінських навичок та підтримку доступу до фінансування EDIH трансформують стратегічні орієнтири Європейського зеленого курсу, Політичної програми «Цифрове десятиліття» та програми «Цифрова Європа» в конкретні проєкти модернізації виробництва, агросектору, логістики й охорони здоров'я.

Отже, вирішальним чинником стійкої міжнародної конкурентоспроможності є синергія цифрового та «зеленого» переходу, коли роботизація, ШІ, сенсорика, розумні енергетичні рішення та циркулярні моделі виробництва взаємно підсилюють продуктивність, експортний потенціал і екологічні результати. Розширення та глибша інтеграція EDIH у соціальні й економічні ініціативи, у програми інтеграції біженців на ринку праці, розвиток людського капіталу та підвищення цифрових навичок населення створюють передумови для формування інклюзивної цифрової економіки, орієнтованої на довгострокову стійкість.

3.3 Перспективи та сценарії міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року

Нідерланди демонструють рівень ВВП на душу населення близько 134,3% від середнього показника по Європейському Союзу, що відповідає групі країн з дуже високими доходами. Середньорічне реальне зростання ВВП у 2022–2024 роках оцінюється на рівні приблизно 0,5% проти 0,8% у середньому по Європейському Союзу, тоді як прогнознi оцінки вказують на приріст реального ВВП близько 1,3% у 2025 році та 1,2% у 2026 році. Рівень зайнятості населення віком 20–64 років становить приблизно 83,5%, що суттєво вище орієнтовного середнього рівня зайнятості в Європейському Союзі близько 75,8% та підтверджує високий ступінь включення населення у ринок праці.

Структура зайнятості в Нідерландах характеризується низькою часткою промисловості (8,2% проти 15,6% у середньому по ЄС), високою питомою вагою

знаннєво інтенсивних послуг (39,2% проти 28,5%) і часткою високотехнологічних та середньо високотехнологічних секторів близько 35% (проти 38,1% у середньому по ЄС), що означає домінування сервісної та знаннєво орієнтованої спеціалізації за збереження вагомого, але не домінуючого промислово технологічного компонента. Частка доданої вартості, створюваної іноземними підприємствами (17,3% проти 13,3% у середньому по ЄС), відображає високу відкритість економіки та глибоку інтегрованість у транснаціональні виробничі й фінансові структури.

У контексті міжнародної торгівлі це посилює участь Нідерландів у глобальних ланцюгах створення доданої вартості, але підвищує чутливість до зовнішніх шоків, змін попиту та геополітичних обмежень (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Ключові макроекономічні та структурні параметри міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів

Показник	Значення для Нідерландів	Середнє значення по Європейському Союзу	Відхилення Нідерландів від середнього по ЄС	Інтерпретація для міжнародної конкурентоспроможності
ВВП на душу населення (індекс, Європейський Союз = 100)	134,3	100,0	34,3	високий дохід
Середньорічне реальне зростання ВВП (оцінка останніх років), %	0,5	0,8	-0,3	помірне зростання
Рівень зайнятості населення 20–64 років, %	83,5	75,8	7,7	висока участь у зайнятості
Частка виробництва у зайнятості, %	8,2	15,6	-7,4	низька виробнича залежність
Частка знаннєво інтенсивних послуг у зайнятості, %	39,2	28,5	10,7	сервісна спеціалізація
Частка високотехнологічних і середньо високотехнологічних секторів у зайнятості, %	35,0	38,1	-3,1	обмежений промислово технологічний компонент
Частка доданої вартості іноземних підприємств, %	17,3	13,3	4,0	відкритість економіки

Джерело: складено автором на основі [66;68;69]

Нідерланди поєднують дуже високі доходи та зайнятість із сервісною й знаннєво інтенсивною структурою економіки та відкритістю до іноземного капіталу; порівняно із середнім по ЄС це означає вищу купівельну спроможність, активнішу участь у ринку праці й сильніші позиції знаннєвих послуг за нижчої частки промисловості й дещо повільнішого зростання, що одночасно формує потенціал високо доданої торгівлі послугами й технологіями та залежність від зовнішнього попиту й стійкості глобальних ланцюгів постачання.

Глобальна фрагментація торгівлі до 2030 року, за оцінками ОЕСР, проявляється через розриви у глобальних ланцюгах доданої вартості, посилення санкцій і протекціонізму, геополітичну нестабільність та перебудову логістичних маршрутів, унаслідок чого на перший план виходять стійкість, безпека й контроль над критичними ресурсами, а не мінімізація витрат.

Для відкритої економіки Нідерландів, де експорт є значною складовою ВВП, а транспортно-логістичний комплекс виконує функцію воріт до внутрішнього ринку ЄС, посилюється вразливість до порушень транспортних коридорів, змін торговельних бар'єрів і збоїв в імпорті сировини та енергоносіїв. За оцінкою ОЕСР, до 2030 року пріоритетами стають диверсифікація торговельних і інвестиційних партнерств, посилення стійкості ланцюгів постачання й цифровізація логістики для збереження міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Ключові глобальні тренди до 2030 року та їхній вплив на торговельну конкурентоспроможність Нідерландів

Глобальний тренд	Основні прояви до 2030 року	Потенційний вплив на Нідерланди	Ступінь ризику	Необхідні напрями політики
1	2	3	4	5
Фрагментація ланцюгів постачання	Регіоналізація виробництва, friend-shoring, подовжені строки та збої поставок	Перебої імпорту сировини й компонентів, потреба у резервних маршрутах	високий	диверсифікація постачальників; стійкі логістичні вузли
Геополітична напруженість	Санкційні режими, конфлікти, формування блоків країн	Втрата окремих ринків, перенаправлення потоків, зростання транзакційних витрат	високий	багатовекторна торгівля; економічна дипломатія

Продовження таблиці 3.11

1	2	3	4	5
Зелений перехід	Жорсткіші кліматичні стандарти, вуглецеві коригувальні механізми, попит на чисті технології	Додаткові витрати на модернізацію, нові ніші для зеленого експорту	середній	зелена модернізація; підтримка екоінновацій
Цифровізація торгівлі	Електронні документи, цифрові платформи, автоматизована аналітика й управління логістикою	Потреба в інвестиціях у цифрову інфраструктуру, ризик відставання конкурентів	середній	цифрова логістика; розвиток торговельних платформ
Посилення протекціонізму	Нові тарифи, нетарифні бар'єри, локалізаційні вимоги	Ускладнення доступу на окремі ринки, необхідність зміни структур експорту	середньо високий	диверсифікація ринків; інструменти підтримки експорту

Джерело: складено автором на основі [66]

Таким чином, до 2030 року зовнішнє середовище для Нідерландів характеризуватиметься підвищеною фрагментованістю, жорсткішими екологічними та протекціоністськими вимогами і швидким переходом до цифрових форматів організації торгівлі. Для відкритої логістично орієнтованої економіки це означає поєднання значних ризиків перебоїв у ланцюгах постачання та ускладнення доступу до окремих ринків із одночасним відкриттям нових можливостей у сфері зелених і цифрових рішень. Стратегічна адаптація торговельної та промислової політики до цих трендів є критичною умовою збереження й посилення міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів у середньостроковій перспективі.

Секторальна структура економіки Нідерландів свідчить, що міжнародна конкурентоспроможність спирається на кілька опорних блоків: високотехнологічне й середньо високотехнологічне машинобудування та обладнання, знаннєво інтенсивні послуги (ІКТ, фінанси, професійні й бізнесові), потужний транспортно-логістичний комплекс із вузлами Роттердам – Схіпгол та інноваційний агропродовольчий сектор, які забезпечують основну частку

експорту, участь у глобальних ланцюгах доданої вартості й високий рівень продуктивності.

Умови зростаючої фрагментації торгівлі, посилення вимог до екологічних стандартів та цифрової безпеки висувають до цих секторів нові вимоги: адаптацію виробничих і логістичних ланцюгів, перехід на ресурсоефективні технології, нарощування цифрових рішень, а також диверсифікацію ринків збуту і постачання.

Секторальна структура торговельної конкурентоспроможності Нідерландів поєднує високотехнологічне виробництво, знаннєво інтенсивні послуги, логістичний комплекс і агропродовольчий сектор, які разом формують стійку експортну базу (табл. 3.12) Найбільший потенціал до 2030 року мають логістика та послуги, де країна вже виконує функцію ключового європейського центру, однак високі вимоги до екологічних стандартів і безпеки ланцюгів постачання потребують системного оновлення інфраструктури та технологій.

Таблиця 3.12 – Секторальні переваги та вразливості торговельної конкурентоспроможності Нідерландів

Сектор	Основні експортні позиції /	Ключові конкурентні переваги	Структурні вразливості	Потенціал до 2030 року
1	2	3	4	5
Високо-технологічне та середньо високотехнологічне виробництво (машинобудування, електроніка, обладнання)	Обладнання для мікроелектроніки, машинобудування, медичні прилади, промислове устаткування	Потужна інженерна база, участь у європейських ланцюгах доданої вартості, висока продуктивність праці	Залежність від імпортованих компонентів, ризики збоїв у глобальних ланцюгах постачання, конкуренція інших інноваційних економік	Високий: поглиблення участі в технологічних ланцюгах, спеціалізація на складних нішах
Знаннєво інтенсивні послуги (ІКТ, фінанси, професійні та бізнес послуги)	Експорт фінансових, ІКТ та консалтингових послуг, регіональні офіси міжнародних компаній	Висока частка знаннєво інтенсивних послуг у зайнятості, розвинена цифрова інфраструктура, сприятливе бізнес середовище	Кадровий дефіцит у цифрових професіях, конкуренція з іншими європейськими фінансовими та ІКТ центрами	Дуже високий: розширення цифрового експорту, формування спеціалізованих сервісних кластерів

Продовження таблиці 3.12

1	2	3	4	5
Транспортно логістичний комплекс (порти, хаби, логістичні центри)	Оброблення значної частки вантажів, що надходять до ЄС; транзит енергоносіїв, промислових і споживчих товарів	Географічне розташування, порти світового рівня, густа транспортна інфраструктура, високий рівень цифровізації логістики	Чутливість до геополітичних шоків, зміни маршрутів, екологічний тиск на транспорт, потреба у великих інвестиціях в інфраструктуру	Дуже високий: зміцнення статусу ключового логістичного вузла Європейського Союзу, розвиток стійких і «зелених» логістичних рішень
Агро-продовольчий сектор	Експорт продукції рослинництва, тваринництва, готових харчових продуктів, насіння, квітів	Висока продуктивність, інноваційні технології вирощування й перероблення, розвинена дослідницька база, інтеграція з логістичними мережами	Екологічні обмеження, вимоги до скорочення викидів, залежність від зовнішніх ринків збуту, суспільна напруга щодо впливу агросектору на довкілля	Високий: перехід до циркулярних моделей, біотехнологій та продукції з високою доданою вартістю

Джерело: складено автором на основі [66;67;68;69]

Для високотехнологічного виробництва й агропродовольчого сектору пріоритетом стає зміцнення позицій у глобальних нішах із високою доданою вартістю та одночасне зменшення структурних вразливостей, пов'язаних із зовнішніми шоками й екологічним тиском.

Інституційне середовище Нідерландів поєднує високі показники сприйняття корупції, якості уряду та верховенства права з розвиненою підприємницькою освітою (5,3 проти 2,4 у середньому по ЄС), активною політикою у сфері навичок і якісною транспортною та цифровою інфраструктурою (порти, аеропорти, логістичні коридори з цифровими рішеннями). Такі параметри формують довіру інвесторів, підвищують передбачуваність регулювання, знижують транзакційні витрати міжнародних компаній і створюють умови для впровадження нових технологій у транспорті й

логістиці та адаптації робочої сили до цифрової й зеленої трансформації (табл. 3.13).

Таблиця 3.13 – Інституційні чинники торговельної конкурентоспроможності Нідерландів

Чинник	Оцінка для Нідерландів	Порівняння із середнім рівнем по ЄС / OECD	Вплив на торговельну конкурентоспроможність	Пріоритетні напрями удосконалення до 2030 року
Рівень корупції	Індекс сприйняття корупції близько 79	Вищий за середній рівень по ЄС ($\approx 63,3$)	Зменшення транзакційних ризиків, підвищення довіри інвесторів	Підтримання антикорупційних стандартів, прозорість регулювання
Верховенство права та якість уряду	Близько 1,7; оцінки якості уряду серед найвищих у ЄС	Вище середніх значень по ЄС	Правова визначеність, захист контрактів, стабільність умов торгівлі	Подальше вдосконалення судових процедур і регуляторної узгодженості
Інфраструктура та цифровізація логістики	Висока якість портової, транспортної та цифрової інфраструктури	Вище середнього рівня по ЄС та OECD	Скорочення часу й витрат на переміщення товарів, привабливість як логістичного вузла	Розвиток «зелених» і цифрових рішень, інвестиції в стійкість інфраструктури
Навички та людський капітал	Високі показники участі у навчанні впродовж життя, цифрових навичок, підприємницької освіти (5,3 проти 2,4 у ЄС)	Вище середнього рівня по ЄС	Підтримка високо-технологічного експорту, швидка адаптація до змін	Розширення програм підготовки кадрів для логістики, ІКТ, зелених технологій
Регуляторне середовище та публічні закупівлі	Інноваційні публічні закупівлі 8,8% проти 9,2% у ЄС	Трохи нижче середнього рівня по ЄС	Обмежений вплив державного попиту на просування нових технологій	Активізація інноваційних закупівель, спрощення процедур для експорто-орієнтованих компаній

Джерело: складено автором на основі [66;67;68;69]

Інституційні чинники підтверджують, що Нідерланди мають сприятливе середовище для міжнародної торгівлі: низький рівень корупції, висока якість уряду, верховенство права, розвинена інфраструктура й сильна база навичок

забезпечують переваги в залученні інвестицій та розміщенні складних логістичних і технологічних видів діяльності. Посилення інноваційних публічних закупівель, цифровізації транспортно-логістичних процесів і інвестицій у людський капітал до 2030 року здатне підвищити торговельну конкурентоспроможність і стійкість країни до зовнішніх шоків.

У межах прогнозу до 2030 року сценарний аналіз міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів ґрунтується на поєднанні висновків EIS-2025 щодо інноваційного профілю країни, оцінок OECD стосовно зростання геополітичних ризиків і фрагментації світової торгівлі, а також результатів екстраполяції макроекономічних та інноваційних показників. Для обґрунтування сценаріїв використано динаміку ВВП на одного жителя Нідерландів та прогноз до 2027 року, подані у Додатку Б, що дає змогу окреслити орієнтовні траєкторії зміни рівня добробуту відносно середнього показника Європейського Союзу.

Додатково враховано інтегральний індекс інноваційності Нідерландів за EIS-2025 та його прогнозну динаміку до 2030 року, узагальнену у системі кількісних орієнтирів трьох сценаріїв (Додаток В). У цьому контексті Нідерланди розглядаються як інноваційний лідер з високою цифровою зрілістю та відкритою економікою, яка глибоко інтегрована у глобальні ланцюги створення доданої вартості, але є чутливою до зовнішніх шоків, торговельних бар'єрів і перебоїв постачання (табл. 3.14).

Таблиця 3.14 – Сценарії міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року

Параметр	Базовий сценарій «адаптивне збереження позицій»	Активний сценарій «посилення конкурентоспроможності»	Ризиковий сценарій «фрагментований спад»
1	2	3	4
Зовнішні умови	Помірне посилення фрагментації, обмежені нові бар'єри, стабільне, але низьке зростання ЄС	Керована фрагментація, посилення координації в ЄС, розширення угод про торгівлю та інвестиції	Глибока фрагментація, ескалація геополітичних конфліктів, посилення протекціонізму

Продовження таблиці 3.14

1	2	3	4
Інноваційна політика	Підтримка поточних програм, вибіркові стимули, інерційне використання результатів EIS-2025	Активне масштабування інструментів підтримки інновацій, посилення зв'язків наука–бізнес, системна комерціалізація розробок	Обмежене фінансування, затримка реформ, зниження участі бізнесу й університетів у спільних проєктах
Зелений перехід	Поступове скорочення викидів, вибіркові проєкти в промисловості та транспорті	Прискорена декарбонізація, модернізація енергоємних секторів, експорт рішень для циркулярної економіки	Уповільнення зелених інвестицій, збереження високої вуглецевої інтенсивності, посилення регуляторних ризиків
Торговельна й логістична політика	Підтримання існуючої інфраструктури, точкове посилення стійкості ланцюгів постачання	Стратегічна диверсифікація маршрутів і партнерів, інвестиції в порти й хаби як європейський транзитний центр	Відкладена модернізація, часткова втрата вантажопотоків, посилення конкуренції інших хабів
Цифрова трансформація торгівлі	Поширення цифрових рішень у великих компаніях, часткове використання аналітики	Широке впровадження цифрових платформ, автоматизованої логістики та штучного інтелекту у торгівлі	Фрагментарна цифровізація, розрив між лідерами та рештою бізнесу, зростання операційних ризиків
Роль малих і середніх підприємств	Помірна участь у зовнішній торгівлі, обмежений доступ до складних ринків	Активна підтримка експорту, інтеграція МСП у глобальні ланцюги, розвиток експортних кластерів	Висока чутливість до шоків, скорочення виходу на зовнішні ринки, посилення залежності від внутрішнього попиту
Позиція у глобальних ланцюгах створення доданої вартості	Збереження високої участі в GVC з незначним зміщенням потоків	Посилення ролі як високотехнологічного та логістичного вузла, зростання частки доданої вартості у високих сегментах	Зниження ролі у GVC, перерозподіл високодохідних сегментів на користь альтернативних центрів

Джерело: складено автором на основі [66-72]

Узагальнюючи структуру сценаріїв, можна зробити висновок, що активна комбінація інноваційної, зеленої та торговельної політики створює для Нідерландів найбільш сприятливу траєкторію посилення міжнародної

конкурентоспроможності до 2030 року. Базовий сценарій зберігає нинішній статус країни як відкритої торговельної економіки без повного усунення накопичених ризиків фрагментації, енергетичної напруженості та конкуренції інших логістичних хабів, тоді як ризиковий сценарій показує, що відсутність своєчасних реформ і слабка адаптація до глобальних змін можуть спричинити поступове зменшення ролі Нідерландів у світовій торгівлі, навіть за збереження високого стартового рівня розвитку.

До 2030 року Нідерланди входять у період, коли їхня позиція високодохідної, відкритої, сервісно та знаннево орієнтованої економіки поєднується з підвищеними ризиками глобальної фрагментації торгівлі та власними структурними обмеженнями. Високий рівень ВВП на душу населення, значна частка знаннево інтенсивних послуг, розвинений транспортно логістичний комплекс і сильний інноваційний профіль створюють потужну базу для збереження ролі одного з провідних торговельних центрів Європейського Союзу. Зростають виклики, пов'язані з переборами у ланцюгах постачання, волатильністю енергетичних ринків, екологічними вимогами до промисловості та транспортної інфраструктури, а також з потребою швидкого оновлення навичок робочої сили.

У цих умовах пріоритетами торговельної політики до 2030 року мають стати диверсифікація географії торгівлі та інвестиційних партнерств, цільові інвестиції в модернізацію логістичної, цифрової та енергетичної інфраструктури, розширення підтримки малих і середніх підприємств та інноваційних компаній з їхнім включенням у глобальні ланцюги створення доданої вартості. Важливо узгодити національні стратегії з пріоритетами Компаса конкурентоспроможності Європейського Союзу, орієнтуючись на посилення комерціалізації інновацій, прискорення зеленої трансформації та зміцнення стійкості торговельних і логістичних зв'язків, що дасть змогу не лише зберегти, а й посилити міжнародну конкурентоспроможність Нідерландів.

ВИСНОВКИ

Обґрунтовано, що міжнародна конкурентоспроможність держави є багатовимірним явищем, яке не зводиться до експортної активності чи зростання ВВП, а формується комбінацією інституційних, ресурсних, інноваційних та соціальних чинників. Показано еволюцію теоретичних підходів — від класичних моделей конкурентних переваг до «національного ромба» М. Портера, OLI-парадигми Дж. Даннінга, концепцій національних інноваційних систем і модерних інтерпретацій для малих відкритих економік. Узагальнено, що сучасні трактування обов'язково включають здатність держави створювати сприятливе бізнес-середовище й підтримувати високу продуктивність у довгостроковому періоді.

Проаналізовано принципи та ключові фактори нарощення глобальної конкурентоспроможності: якість інститутів, макроекономічну стабільність, розвинену інфраструктуру (у т.ч. цифрову), людський та інтелектуальний капітал, ефективність ринків, інноваційність бізнесу та інтегрованість у глобальні ланцюги вартості. Підкреслено, що перехід від факторної до інноваційної стадії розвитку можливий лише за умови поєднання державної політики (промислової, інноваційної, інвестиційної) з внутрішньою конкуренцією та кластеризацією, а також за умови врахування зовнішніх обмежень для малих відкритих економік.

Показано, що сучасна методологія оцінки конкурентоспроможності базується на індексному та бенчмаркінговому підходах (IMD, GCI 4.0, GII, GSCI), які дозволяють не тільки фіксувати поточний рівень, а й виявляти структурні слабкі місця — ресурсну вразливість, інституційні розриви, низьку інноваційну віддачу. Саме поєднання кількісних індикаторів із порівняльним аналізом кращих практик дає можливість формувати цільову політику підвищення міжнародної конкурентоспроможності з урахуванням специфіки країни.

Досліджено глобальну конкурентоспроможність Нідерландів у парадигмі сталого розвитку на основі індексу глобальної стійкої конкурентоспроможності,

встановлено стабільне перебування країни у верхній частині першої двадцятки світу за поєднання високого соціального, інтелектуально-інноваційного капіталу та якості врядування з довгостроковими обмеженнями природного капіталу й ресурсної ефективності, що підвищують чутливість до кліматичних, енергетичних та геоекономічних ризиків.

Оцінено конкурентні позиції Нідерландів за методикою Інституту менеджменту та розвитку у 2020–2024 роках, показано зміщення загального рейтингу з 4 до 9 місця за умов різкої волатильності блоку економічної результативності за збереження стійко високих показників ефективності уряду, бізнесу та інфраструктури, а також виявлено структурний розрив порівняно з Швейцарією, Данією та Сінгапуром, де поєднання інституційних і бізнесових переваг є більш збалансованим.

Проаналізовано диспозицію Нідерландів за критерієм інноваційної конкурентоспроможності за Глобальним інноваційним індексом у 2020–2024 роках, встановлено стабільне входження країни до першої десятки світу з узагальненим балом близько 58–59 балів і сильними позиціями за розвитком бізнесу, результатами знань і технологій та креативною діяльністю, при відносно слабших стовпах інфраструктури, людського капіталу й розвитку внутрішнього ринку, що узгоджується з виявленими обмеженнями економічної результативності у рейтингу Інституту менеджменту та розвитку.

Доведено, що інноваційна модель Нідерландів у межах European Innovation Scoreboard 2025 характеризується стійким статусом інноваційного лідера ЄС на основі переваг у людському капіталі, цифровізації, привабливості дослідницької системи та підприємницької активності, за одночасної наявності обмежень у комерціалізації інновацій, експорті високотехнологічних товарів, публічному фінансуванні досліджень та екологічних параметрах. Простежено, що структурні відмінності економіки й інституційного середовища Нідерландів від середніх показників ЄС зумовлюють високодохідну сервісну й знаннєво-інтенсивну спеціалізацію та високу відкритість економіки, що посилює роль країни у глобальних ланцюгах створення доданої вартості й одночасно підвищує

чутливість до зовнішніх шоків. Обґрунтовано, що в логіці Компаса конкурентоспроможності ЄС до 2030 року ключовими пріоритетами Нідерландів стають посилення комерціалізації інновацій, прискорення декарбонізації промисловості й енергетики, а також зміцнення стійкості та диверсифікації ланцюгів постачання за підтримки сильних інституційних і регуляторних засад.

Розглянуто роль цифровізації та «зеленої» трансформації як системного чинника сталої міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів, зокрема показано, що через мережу EDIH (у тому числі BOOST Robotics EastNL) сформовано інфраструктуру сканування цифрової зрілості МСП, тестування технологій до інвестування, розвитку компетенцій і доступу до фінансування, яка безпосередньо підсилює продуктивність, експортний потенціал і декарбонізацію виробничих та логістичних кластерів. Проаналізовані інструменти підтримки, динаміка підприємницької екосистеми та ключові виклики цифрової трансформації свідчать, що за умов послідовного посилення ролі EDIH, розширення «зелено-цифрових» програм та інтеграції з ринком праці й освітніми ініціативами Нідерланди здатні не лише утримувати, а й зміцнювати позиції серед лідерів глобальної інноваційної та «зеленої» економіки.

Проведено комплексний аналіз макроекономічних, структурних, секторальних та інституційних чинників торговельної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року з урахуванням висновків European Innovation Scoreboard 2025 та ОЕСР щодо посилення фрагментації світової торгівлі. Узагальнено ключові глобальні тренди, ризики й можливості, визначено роль високотехнологічних секторів, знаннєво інтенсивних послуг, транспортно-логістичного комплексу та інституційного середовища у підтримці експортного потенціалу. Сформовано три сценарії міжнародної конкурентоспроможності, які окреслюють межі збереження, посилення або послаблення позицій Нідерландів і слугують основою для рекомендацій щодо диверсифікації торгівлі, модернізації інфраструктури, підтримки МСП та узгодження національної політики з пріоритетами Компаса конкурентоспроможності ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смоляр Л.Г. Стратегічні напрями інноваційного розвитку України в індустрії 4.0. *Підприємництво та інновації*. 2019. № 8. С25-29.
2. Economy Profile of Sweden Doing Business 2020 Indicators. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/s/sweden/SWE.pdf>
3. Denmark Competitiveness Index 2007-2019 Data. *Trading economics*. URL: <https://tradingeconomics.com/denmark/competitiveness-index>
4. Фармер Р. Н., Річман М. A Model for Research in Comparative Management. *California Management Review*, Winter 1964, Vol. II, No. 2. P. 55-68.
5. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації Монографія. – К.: КНЕУ, 2004, 273 с.
6. Сала-і-Мартін Х., Бланке Й., Држенієк Ханууз М., Гайгер Т., Міа І., Пауа Ф. The global competitiveness index: pri-oritizing the economic policy agenda. // The Global Competitiveness Report 2017—2018. Geneva: World Economic Forum, 2018
7. Фрімен К. Structural Crises of Adjustment: Business Cycles and Investment Behaviour. *Technical Change and Economic Theory*. Edited by Dosi G. et al. L: Pinter Publishers, 1988. P. 38-66.
8. Шиллер Р. Дж. Narrative Economics, *NBER*, Working Paper 23075. 2017. URL: <http://www.nber.org/papers/w23075>
9. Портер М. Economic Development Depends on Competitiveness. Harvard Business School. 2014. *India Development*. URL: <https://www.hbs.edu/ris/download.aspx?name=20140926++Porter+Prize+India+Development+Presentation-FINAL.pdf>
10. Global Innovation Index 2020. Who Will Finance Innovation? Cornell University, INSEAD, WIPO. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020_keyfindings.pdf
11. Каболіс К. Incorporating industrial robots in the forthcoming IMD World. Digital Competitiveness Ranking. *IMD* URL:

<https://www.imd.org/contentassets/5dc92b4c5c7049afb9aad0a7361151bb/tc047-19-print.pdf>

12. Prognostic Report IMD World competitiveness center. URL: <https://www.imd.org/wcc/country-customized-solutions/prognostic-report/>

13. World Competitiveness ranking 2020. *IMD*. URL: https://www.imd.org/contentassets/6333be1d9a884a90ba7e6f3103ed0bea/wcy2020_overall_competitiveness_rankings_2020.pdf

14. Проц Т.А. До питання про стимулювання інтернаціоналізації ділової активності. *Наука XXI століття: актуальні напрямки розвитку*. 2019. № 2-1. С. 3-6.

15. Кахович О.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю на світовому ринку. *Економічний простір*. 2019. № 141. С. 76-88.

16. Norway Competitiveness Index2007-2019 Data. *Trading economics*. URL: <https://tradingeconomics.com/norway/competitiveness-index>

17. Томашук І. В. Інноваційна складова конкурентоспроможності національних економік на сучасному етапі глобального розвитку. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Економіка і управління. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 78-83.

18. Соломніков І. В. Чинники забезпечення міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств малого і середнього бізнесу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 59-65.

19. Енрайт М. Дж. The geographical Scope of Competitive Advantage. Changing scales for regional identity. Utrecht, 1993. P. 87-102.

20. Фрімен К. Structural Crises of Adjustment: Business Cycles and Investment Behaviour. *Technical Change and Economic Theory*, 1988. P. 38-66.

21. Doing Business. Measuring Business Regulations. URL: <https://www.doingbusiness.org>.

22. The Global Sustainable Competitiveness Index 2024. URL: [file:///C:/Users/natad/Downloads/The-Global-Sustainable-Competitiveness-Index-Report-2024%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/natad/Downloads/The-Global-Sustainable-Competitiveness-Index-Report-2024%20(2).pdf)

23. Sustainable development in the European Union: monitoring report 2024. *Eurostat*. URL: <https://agenda2030.castillalamancha.es/sites/default/files/2025-01/sustainable%20development%20in%20the%20european%20union-KS0524071ENN.pdf>

24. Performance Review Body Monitoring Report Netherlands - 2023. URL: https://www.sesperformance.eu/download/2023/PRB-Annual-Monitoring-Report_Netherlands_2023.pdf

25. Офіційний сайт World Inequality database. URL: <https://wid.world/>

26. UN E-Government Survey 2024. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>

27. The Global Sustainable Competitiveness Index. *Solability*. URL: <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index>

28. Social Capital Index. *Solability*. URL: <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/social-capital>

29. The Intellectual Capital Index. *Solability*. URL: <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/intellectual-capital>

30. The Global Governance Index. *Solability*. URL: <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/governance-capital>

31. Resource Intensity & Resource Efficiency. *Solability*. URL: <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/resource-intensity-index>

32. The Natural Capital Index. *Solability*. URL: <https://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/natural-capital>

33. Research and development statistics at regional level. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Research_and_development_statistics_at_regional_level

34. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2024. *World Competitiveness Center*. URL:

<https://cedakenticomedia.blob.core.windows.net/cedamediatest/kentico/media/attachments/2024/2024-digital-competitiveness-full-report-final.pdf>

35. IMD World Competitiveness Center. World Competitiveness Yearbook 2020. Lausanne: International Institute for Management Development, 2020.

36. IMD World Competitiveness Center. World Competitiveness Yearbook 2021. Lausanne: International Institute for Management Development, 2021.

37. IMD World Competitiveness Center. World Competitiveness Yearbook 2021. Lausanne: International Institute for Management Development, 2022.

38. National Competitiveness and Productivity Council Bulletin 25-4 IMD World Competitiveness Rankings 2025. *NCPC*. URL: <https://www.competitiveness.ie/media/rosnl3s2/bulletin-25-4-imd-world-competitiveness-rankings-2025.pdf>

39. IMD World Competitiveness Booklet 2025. URL: <https://ru.scribd.com/document/893397458/IMD-World-Competitiveness-Booklet-2025-1750238081>

40. Netherlands (Kingdom of the) ranking in the Global Innovation Index 2024. *Global Innovation Index*. URL: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/nl.pdf>

41. Switzerland ranking in the Global Innovation Index 2024. *Global Innovation Index*. URL: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/ch.pdf>

42. Sweden anking in the Global Innovation Index 2024. *WIPO*. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/sweden/section/economy-profile>

43. Singapore ranking in the Global Innovation Index 2024. *Global Innovation Index*. URL: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/sg.pdf>

44. United Kingdom ranking in the Global Innovation Index 2024. *Global Innovation Index*. URL: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/gb.pdf>

45. Netherlands (Kingdom of the) ranking in the Global Innovation Index 2025. *WIPO*. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/netherlands-kingdom-of-the->

46. Denmark ranking in the Global Innovation Index 2025. *WIPO*. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/denmark/section/economy-profile>

47. Science, technology and innovation indicators. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/science-technology-and-innovation-indicators.html>
48. European Innovation Scoreboard 2024. Annex B - Performance by indicator. *European Commission*. URL: https://www.adcoesao.pt/wp-content/uploads/eis_performance.pdf?
49. European Innovation Scoreboard 2024 Country Profile Netherlands. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2024/ec_rtd_eis-country-profile-nl.pdf?
50. Strengthening the EU's semiconductor ecosystem – Chips Act. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/strengthening-the-eu-s-semiconductor-ecosystem-chips-act.html>
51. Funding Programmes & Incentives. *IDA Ireland*. URL: <https://www.idaireland.com/scale-with-ida/funding-programmes-incentives>
52. Denmark's national business grant strategy. *1st mile*. URL: <https://1stmile.dk/grants/denmarks-national-business-grant-strategy/>
53. Innovation Fund Denmark Strategy 2024-2026. URL: <https://innovationsfonden.dk/sites/default/files/2024-05/Innovation%20Fund%20Denmark%20-%20Strategy%202024-2026%20%28ENG%29.pdf?>
54. Research Innovation Enterprise (RIE). *IEA*. URL: <https://www.iea.org/policies/20302-research-innovation-enterprise-rie>
55. Research, Innovation and Enterprise 2025 *Plan*. URL: <https://file.go.gov.sg/rie-2025-handbook.pdf?>
56. Netherlands - Global Innovation Index. *Country Economy*. URL: <https://countryeconomy.com/government/global-innovation-index/netherlands>
57. The Dutch startup investment records reached in 2021 continue this year. *DSA*. URL: <https://dsa.pr.co/209495-the-dutch-startup-investment-records-reached-in-2021-continue-this-year/>
58. Global Challenges Smart Solutions. *Holland High Tech*. URL: <https://hollandhightech.nl/en/we-are-holland-high-tech>

59. 7 Reasons Dutch Tech Faces an AI Turning Point in 2025: Stagnation or Growth? *Female switch*. URL: <https://www.femaleswitch.com/startup-news/tpost/10e04js871-7-reasons-dutch-tech-faces-an-ai-turning>

60. Regulation (EU) 2021/694 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 establishing the Digital Europe Programme and repealing Decision (EU) 2015/2240. *Official Journal of the European Union*. 2021. L 166. P. 1–35. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R0694>

61. Decision (EU) 2022/2481 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030. *Official Journal of the European Union*. 2022. L 323. P. 4–43.

62. Report on the State of the Digital Decade 2023. Communication from the Commission COM(2023) 570 final. *Brussels: European Commission*, 27.09.2023. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-state-digital-decade-2023>

63. Digital Decade 2024: Country Report – Netherlands. *Brussels: European Commission*, 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-country-reports>

64. Commission Implementing Decision (EU) 2023/1534 of 24 July 2023 selecting the entities forming the initial network of European Digital Innovation Hubs in accordance with Regulation (EU) 2021/694. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 186. P. 33–47. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023D1534>

65. European Digital Innovation Hubs (EDIHs). European Commission, DG CNECT, 2025. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/edihs>

66. OECD Economic Surveys: Netherlands 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: <https://doi.org/10.1787/2dd1f4aa-en>

67. European Innovation Scoreboard 2025. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/068225>

68. European Commission. European Innovation Scoreboard. Country and regional profiles, datasets and indicators. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. URL: <https://research-and->

innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

69. Eurostat database. National accounts, employment by activity, structural business statistics, population and social conditions. Luxembourg: Eurostat, 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>

70. Corruption Perceptions Index 2023. Berlin: Transparency International, 2024. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>

71. Rule of Law Index 2023. Netherlands country profile. Washington, DC: World Justice Project, 2023. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/netherlands>

72. Eco-innovation scoreboard and index. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eco-innovation_en

73. Даннінг Дж. Multinational Enterprises and the Global Economy. 2nd ed. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2008. 920 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рейтинг Глобального індексу сталого розвитку 2024 року

Країна	Рейтинг сталого конкуренто- спроможності	Бал	Природний капітал (Рейтинг)	Природний капітал (Бал)	Інтенсивність ресурсів (Рейтинг)	Інтенсивність ресурсів (Бал)
Швеція	1	61,2	10	56,4	3	57,5
Фінляндія	2	59,9	11	56,3	18	54,7
Данія	3	59,1	68	46,4	4	56,9
Швейцарія	4	58,7	83	44,0	11	55,7
Норвегія	5	58,1	21	53,2	25	53,7
Австрія	6	58,0	65	47,0	35	51,7
Франція	7	57,3	94	42,7	20	54,5
Естонія	8	57,1	35	50,6	42	51,4
Німеччина	9	56,9	137	37,8	36	51,7
Японія	10	56,7	101	41,7	109	45,0
Ірландія	11	56,2	95	42,5	19	54,5
Люксембург	12	56,0	118	39,8	14	55,4
Португалія	13	56,0	55	47,7	22	54,2
Велика Британія	14	55,6	126	39,2	1	59,6
Словенія	15	55,3	61	47,2	104	45,7
Корея	16	55,3	139	37,6	148	39,2
Польща	17	55,1	37	50,5	57	49,7
Ісландія	18	54,9	32	50,8	168	36,5
Нідерланди	19	54,9	167	33,3	43	51,2
Бельгія	20	54,7	149	35,6	61	49,5

Додаток Б

Таблиця 1.Б – Динаміка ВВП на одного жителя Нідерландів та прогноз на 2027 рік (дол. США)

Рік	ВВП на одного жителя, дол. США	Статус
2015	45794	факт
2016	46809	факт
2017	49514	факт
2018	53955	факт
2019	53555	факт
2020	53468	факт
2021	60142	факт
2022	59123	факт
2023	64572	факт
2024	68219	факт
2027	72182	прогноз

Прогнозне значення ВВП на одного жителя Нідерландів у 2027 р. на рівні близько 72,2 тис. дол. США отримано шляхом екстраполяції фактичного показника 2024 р. – 68,2 тис. дол. США із застосуванням консервативного середньорічного темпу приросту 1,9% на 2025–2027 рр. Обраний темп відповідає нижній межі історичного діапазону зростання ВВП на душу населення Нідерландів за останнє десятиріччя (2–3% на рік), узгоджується з помірними макроекономічними прогнозами для розвинених економік Єврозони та відображає базовий сценарій без урахування додаткових зовнішніх шоків. Математично прогноз визначено за формулою складного приросту:

$$GDPpc_{2027} = GDPpc_{2024} * (1 + g)^3$$

де, $g = 0,019$

$$GDPpc_{2027} = 68,2 * 1,019^3 = 72,2 \text{ тис. дол. США}$$

Загалом висхідну траєкторію ВВП на одного жителя Нідерландів у 2015–2024 рр.: за десятирічний період показник зріс майже на 49%, із короткочасним зниженням у 2019–2020 рр. та подальшим різким відновленням у 2021–2023 рр. Середньорічний темп приросту близько 4,5% у 2015–2024 рр. та помірний прогноз на рівні 72,2 тис. дол. США у 2027 р. відображають стабільне нарощування економічного добробуту у зрілій високорозвиненій економіці, яка

входить до групи країн з найвищими значеннями ВВП на душу населення у світі та ЄС.

Додаток В

Таблиця 1.В – Кількісні орієнтири сценаріїв міжнародної конкурентоспроможності Нідерландів до 2030 року

Показник	2024 рік (оцінка, факт)	Базовий сценарій 2030 року	Активний сценарій 2030 року	Ризиковий сценарій 2030 року
ВВП на душу населення, індекс (Європейський Союз = 100)	134,3	133–135	135–140	120–125
Зведений індекс інноваційності EIS, % до середнього по ЄС	129,1	128–132	135–140	115–120
Частка зайнятості у знаннєво інтенсивних послугах, %	39,2	40–42	42–45	37–39
Орієнтовна позиція у глобальних ланцюгах створення доданої вартості	високий рівень участі	збереження високої участі з помірним зростанням частки високих сегментів	посилення ролі високотехнологічного й логістичного вузла, зростання частки високих сегментів	поступове зниження ролі, перехід частини високодохідних сегментів до альтернативних центрів

Джерело: складено автором

Додаток Д

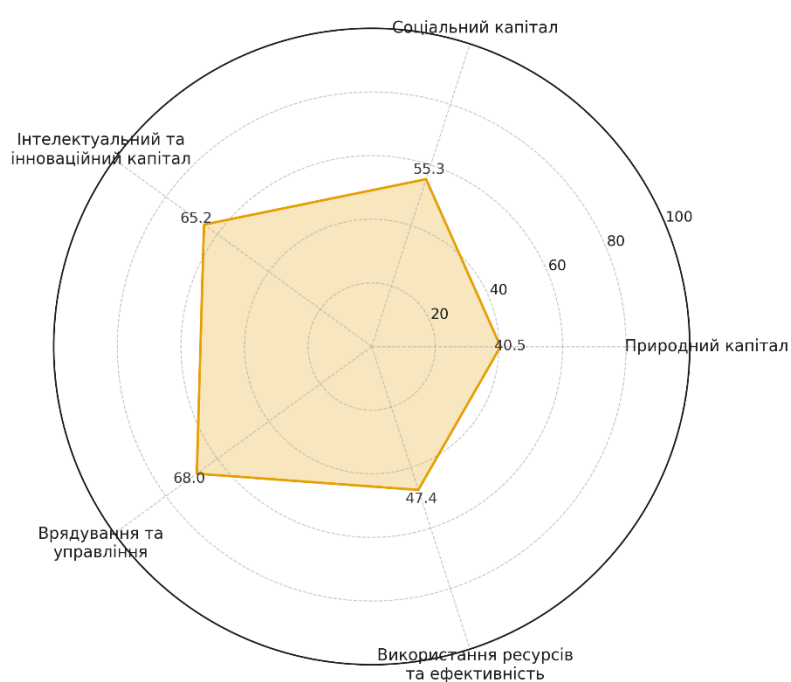

Рисунок 2.2 – Багатокутник глобальної стійкої конкурентоспроможності Німеччини за компонентами індексу у 2024 році

Джерело: побудовано автором

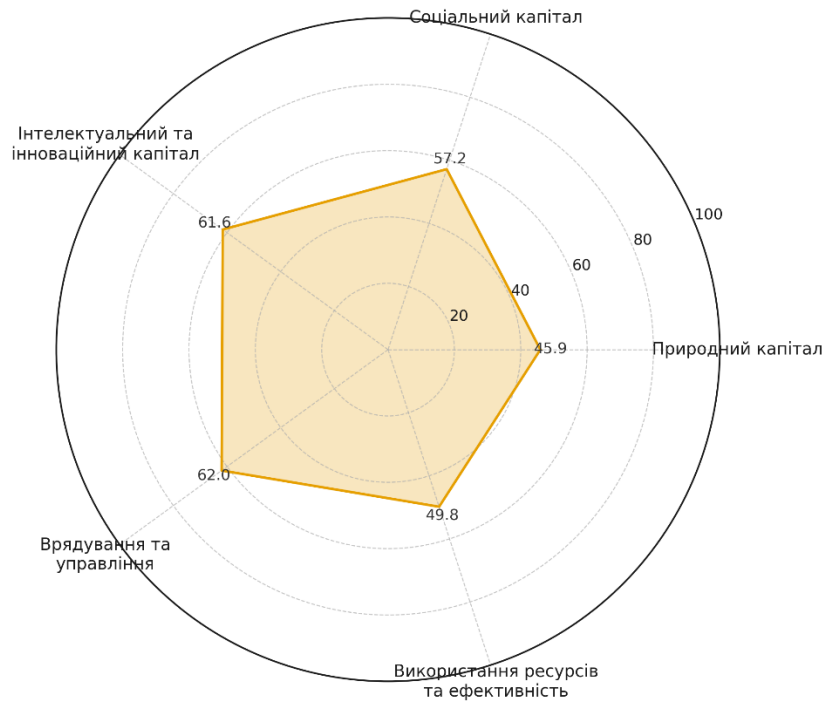

Рисунок 2.3 – Багатокутник глобальної стійкої конкурентоспроможності Франції за компонентами індексу у 2024 році

Джерело: побудовано автором

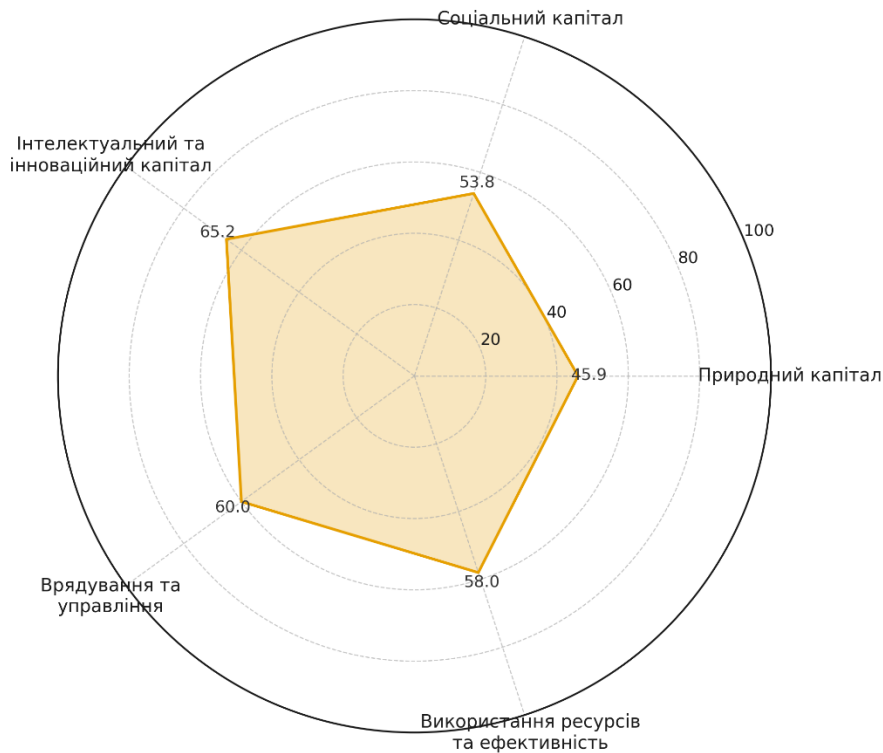

Рисунок 2.4 – Багатокутник глобальної стійкої конкурентоспроможності Сполученого Королівства за компонентами індексу у 2024 році

Джерело: побудовано автором

Звіт подібності

Метадані

Назва організації		підрозділ		
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU		кафедра міжнародної економіки		
Заголовок				
«Міжнародна конкурентоспроможність Нідерландів в умовах глобальних викликів»				
Автор		Науковий керівник / Експерт		
Оксюта Богдан Юрійович		проф. Антонюк Л.Л.		
Кількість слів	Кількість символів	Дата звіту	Дата редагування	ID документу
23019	188953	12/17/2025	12/17/2025	332885726

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

23019

Кількість слів

КЦ

188953

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	B	5
Інтервали	A	0
Мікропробіли	i	14
Білі знаки	@	0
Парафрази (SmartMarks)	a	29

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копію тексту

порядковий номер	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	кількість ідентичних слів (фрагментів)
1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	24 0.10 %

2	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	23 0.10 %
3	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	21 0.09 %
4	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	19 0.08 %
5	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	18 0.08 %
6	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	12 0.05 %
7	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	12 0.05 %
8	Розроблення аналітичного інструментарію оцінювання міжнародної конкурентоспроможності банківської установи 12/2/2025 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	11 0.05 %
9	Лощинін А.О._ФБСФРм_21_2025 12/8/2025 Lutsk National Technical University (Lutsk National Technical University)	11 0.05 %
10	http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%97%D0%B1%D1%98%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-3-2017-2-1.pdf	11 0.05 %
з бази даних RefBooks (0.08 %)		
порядковий номер	заголовок	кількість ідентичних слів (фрагментів)
джерело: RePEC		
1	Coordination & cooperation in financial regulation: Do regulators comply with banking culture? Carretta, Alessandro, Schwizer, Paola, Farina, Vincenzo;	7 (1) 0.03 %
джерело: Paperity		
2	ANALISIS PERBAIKAN TERHADAP TATA LETAK GUDANG PRODUK JADI PT SPM DENGAN MENGGUNAKAN METODE DEDICATED STORAGE Rurhanudin Rurhanudin	6 (1) 0.03 %

з домашньої бази даних (1.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
4	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 9/10/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	221 (18) 0.96 %
5	Kulshinal-plagiat 12/10/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра фінансів імені Віктора Федосова)	10 (1) 0.04 %

з програми обміну базами даних (0.21 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
6	Лощинін А.О._ФБСФРм_21_2025 12/8/2025 Lutsk National Technical University (Lutsk National Technical University)	22 (2) 0.10 %
7	Розроблення аналітичного інструментарію оцінювання міжнародної конкурентоспроможності банківської установи 12/2/2025 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	11 (1) 0.05 %
8	Костак К.І., ЕУПм -21 10/31/2025 West Ukrainian National University (West Ukrainian National University)	10 (1) 0.04 %
9	Ефективність діяльності підприємства.docx 7/1/2020 Kharkiv National University of Economics named after S.Kuznets (KNUE) (KNUE)	6 (1) 0.03 %

з Інтернету (0.26 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
10	https://pastebin.com/bBzQszFN	22 (4) 0.10 %
11	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/720/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%90.%20%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B0%D0%B3%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3.pdf?sequence=1&isAllowed=y	16 (2) 0.07 %
12	http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-3-2017-2-1.pdf	11 (1) 0.05 %
13	https://www.wessa.net/rwasp_surveyscores.wasp	5 (1) 0.02 %
14	http://virtual.urhe.edu/tesisqub/0107057/conclu.pdf	5 (1) 0.02 %

Список прийнятих фрагментів

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
УКРАЇНИ»**

**КИЇВ
КНЕУ-2025**

Міжнародний менеджмент-консалтинг: стан розвитку та глобальні перспективи Онанченко О.Є.	121
Формування цінової політики як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку Ковбасюк В. П.	123
Конкурентоспроможність українських агропромислових підприємств на світовому ринку: виклики та перспективи Сторожук О.В.	126
Сутність та перспективність віртуального бізнесу Бобко А.М.	129
Україна в системі глобального ринку праці: виклики, можливості та шляхи інтеграції Коваленко С.В..	134
Цифрові трансформації малого та середнього бізнесу в контексті підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва Корзун О.О.	136
Роль європейських фінансових організацій у забезпеченні економічного зростання України Літвінов О.В.	138
Розвиток українського ринку освітлювального обладнання у контексті переходу до стандартів ЄС Мазун А. Р.	141
Розвиток ринку зелених облігацій у контексті глобальної стратегії сталого розвитку Машевський Д.Р.	144
Євроінтеграційні вектори розвитку зовнішньої політики України в умовах глобальних викликів Мегей А.О.	146
Відновлювана енергетика як пріоритетний напрям залучення прямих іноземних інвестицій у контексті євроінтеграції України Моргуліс М.К.	148
Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі Наконечний М.Ю.	150
Кон'юнктура ринку приватного капіталу Ожик К.М.	153
Промислова політика держав в умовах становлення індустрії 4.0 Оксюта Б.Ю.	156
Європейські цифрові інноваційні хаби в підприємницькій екосистемі Нідерландів	

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЙНІ ХАБИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ЕКОСИСТЕМІ НІДЕРЛАНДІВ

У Нідерландах процеси цифровізації та «зеленої» трансформації розглядаються не як сукупність розрізнених ініціатив, а як цілісний стратегічний вектор розвитку, інтегрований із Європейським зеленим курсом та Політичною програмою «Цифрове десятиліття до 2030 року» [1]. У межах зазначених рамкових політик Європейські цифрові інноваційні хаби (European Digital Innovation Hubs, EDIH) функціонують як інституційна інфраструктура реалізації подвійного переходу — цифрового та кліматично-нейтрального, трансформуючи загальноєвропейські пріоритети в комплекс конкретних сервісів для суб'єктів малого і середнього підприємництва (МСП) та публічного сектору [2].

У праві Європейського Союзу Європейські цифрові інноваційні хаби (European Digital Innovation Hubs, EDIH) інституціоналізовані як ключовий інструмент реалізації програми «Цифрова Європа» (Digital Europe Programme) з чітко окресленими чотирма блоками послуг: «тестування перед інвестуванням», забезпечення доступу до фінансування, розвиток цифрових навичок та підтримка інноваційної екосистеми [3]. Нормативне закріплення через Регламент (ЄС) 2021/694, Політичну програму «Цифрове десятиліття до 2030 року» та спеціальні робочі програми для EDIH забезпечує узгодженість діяльності хабів із кількісними орієнтирами ЄС щодо розвитку цифрових компетентностей, впровадження штучного інтелекту, цифровізації бізнесу та публічних послуг [4].

Згідно зі звітами про стан реалізації «Цифрового десятиліття» за 2023–2024 рр., Нідерланди стабільно належать до групи цифрових лідерів ЄС, демонструючи високі значення індикаторів підключення, рівня цифрових навичок, інтеграції цифрових технологій у бізнес-процеси та розвитку цифрових публічних послуг [5]. Спеціальна країнова доповідь щодо Нідерландів засвідчує високу частку МСП, що застосовують хмарні рішення та аналітику даних,

розвинений ринок венчурного капіталу та високу щільність стартапів у кластерах Амстердама, Ейндговена та східних регіонів країни [6]. За таких умов EDIH функціонують не в середовищі «цифрової пустелі», а в уже сформованій підприємницькій екосистемі, посилюючи її через орієнтацію на структурну модернізацію МСП та підвищення їхньої інноваційної спроможності.

Виконавче рішення Європейської Комісії 2023 р. щодо формування початкової мережі EDIH закріпило функціонування шести хабів на території Нідерландів, розміщених у різних макрорегіонах країни [7]. До мережі належать EDIH BOOST Robotics East Netherlands, EDIH NN (Northern Netherlands), EDIH-NWNL (North-West Netherlands), EDIH-SMITZH (Zuid-Holland), EDIH-SNL (South Netherlands) та VNG NL DigiHub. Зазначені хаби спеціалізуються на таких технологічних доменах, як робототехніка та автономні системи, штучний інтелект і високопродуктивні обчислення, «розумна» промисловість, агро-фуд, логістика, медіа та цифрові публічні послуги [8].

Подібна конфігурація мережі забезпечує, з одного боку, територіальну повноту покриття країни, а з іншого – концентрацію вузькопрофільної експертизи в провідних регіональних інноваційних кластерах, що мінімізує дублювання функцій і посилює взаємодоповнюваність спеціалізацій [9]. За допомогою цього EDIH у Нідерландах виступають не лише точками доступу МСП та органів влади до передових цифрових рішень, а й координаційними вузлами, які інтегрують регіональні ініціативи в загальноєвропейську мережу підтримки подвійного переходу.

Показовим прикладом є хаб EDIH BOOST Robotics EastNL, діяльність якого зосереджена на робототехніці, автономних системах, цифрових двійниках і концепції «розумної» промисловості. Спираючись на партнерства з університетами (Twente, Radboud, HAN), технопарками та системними інтеграторами, хаб пропонує МСП наскрізний комплекс сервісів: від діагностики цифрової зрілості та аудиту бізнес-процесів до спільної розробки дорожніх карт автоматизації, тестування рішень у випробувальних лабораторіях і реалізації пілотних проєктів у реальному виробничому середовищі [10;11]. У межах

підходу «тестування перед інвестуванням» підприємства мають змогу попередньо оцінити продуктивні, безпекові та екологічні наслідки впровадження роботизованих систем до здійснення капітальних інвестицій, що знижує ризики інноваційного інвестування та підвищує ймовірність масштабування успішних практичних проєктів.

Особливістю нідерландської моделі EDIH є системна інтеграція цифрової та «зеленої» трансформації. У промислових та аграрно-логістичних кластерах послуги хабів із цифрового аудитування доповнюються енергоаудитом, оптимізацією використання ресурсів, впровадженням систем моніторингу викидів, «розумної» логістики та циркулярних бізнес-моделей, що прямо корелює з цілями Європейського зеленого курсу та показниками «Цифрового десятиліття» [12]. Комбінація автоматизації, підвищення енерго- та ресурсоефективності, а також доступу до «зелених» фінансових інструментів формує довгостроковий мультиплікативний ефект для регіонального розвитку та стійкості бізнесу.

У дослідженнях мережевої організації EDIH підкреслюється, що хаби функціонують не як ізольовані інституції, а як багаторівневі вузли інноваційних екосистем, у яких поєднуються внутрішні операційні процеси, регіональні кластери та європейський рівень координації [12]. Через спільні проєкти, транскордонні «коридори» цифрових рішень, участь у заходах EDIH Network та програмах EDIH Academy хаби інтегрують МСП у ширший європейський підприємницький та інноваційний простір [13]. Паралельно інструменти на кшталт Digital Transformation Accelerator уніфікують підходи до збору даних, обміну передовими практиками та координації тематичних робочих груп, що знижує ризики фрагментації політики підтримки.

Попри високі стартові позиції Нідерландів, звіти ЄС та мережі EDIH фіксують низку системних викликів: нерівномірність цифрової зрілості між секторами, дефіцит висококваліфікованих кадрів, складність звітності за ключовими показниками (KPI) та ризики дублювання сервісів між інституціями підтримки [13]. У відповідь формуються вдосконалені системи моніторингу

результативності на основі стандартизованих наборів індикаторів (кількість обслуговуваних МСП, структура послуг, економічні ефекти, залучене фінансування), що дає змогу перетворювати стратегічні орієнтири політики на вимірювані результати та оперативно коригувати мережеву архітектуру EDIH.

Отже, європейські цифрові інноваційні хаби в підприємницькій екосистемі Нідерландів виконують функцію операційного ядра подвійного переходу, транслуючи орієнтири Європейського зеленого курсу, Політичної програми «Цифрове десятиліття» та програми «Цифрова Європа» у портфель проєктів цифрової та «зеленої» модернізації МСП, інтегруючи регіональні кластери в єдину європейську мережу й забезпечуючи інституційну узгодженість фінансових інструментів, експертизи та локальних потреб бізнесу, що формує вимірюваний внесок у довгострокову міжнародну конкурентоспроможність Нідерландів.

Список літератури:

1. The European Green Deal: Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2019) 640 final, 11.12.2019. *Brussels: European Commission*, 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> (дата звертання: 09.11.25).

2. Regulation (EU) 2021/694 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 establishing the Digital Europe Programme and repealing Decision (EU) 2015/2240. *Official Journal of the European Union*. 2021. L 166. P. 1–35. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R0694> (дата звертання: 09.11.25).

3. Decision (EU) 2022/2481 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030. *Official Journal of the European Union*. 2022. L 323. P. 4–43. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D2481>

lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D2481 (дата звертання: 09.11.25).

4. Report on the State of the Digital Decade 2023. Communication from the Commission COM(2023) 570 final. *Brussels: European Commission*, 27.09.2023. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-state-digital-decade-2023> (дата звертання: 09.11.25).

5. Report on the State of the Digital Decade 2024. *Brussels: European Commission*, 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-state-digital-decade-2024> (дата звертання: 09.11.25)

6. Digital Decade 2024: Country Report – Netherlands. *Brussels: European Commission*, 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-country-reports> (дата звертання: 09.11.25).

7. Commission Implementing Decision (EU) 2023/1534 of 24 July 2023 selecting the entities forming the initial network of European Digital Innovation Hubs in accordance with Regulation (EU) 2021/694. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 186. P. 33–47. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023D1534> (дата звертання: 09.11.25)

8. Digital Europe Programme – Work Programmes and Calls for European Digital Innovation Hubs. European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, 2021. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/work-programmes-digital> (дата звертання: 09.11.25).

9. European Digital Innovation Hubs (EDIHs). European Commission, DG CNECT, 2025. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/edihs> (дата звертання: 09.11.25).

10. BOOST Robotics East Netherlands. BOOST Yearmagazine 2024–2025. Enschede: BOOST Robotics EastNL / partners, 2025. URL: <https://european-digital-innovation-hubs.ec.europa.eu/edih-catalogue/boost-robotic-eastnl> (дата звертання: 09.11.25).

11. Serrano-Ruiz J. C., Ferreira J., Jardim-Goncalves R., Ortiz Á. Relational network of innovation ecosystems generated by digital innovation hubs: a conceptual framework for the interaction processes of DIHs from the perspective of collaboration within and between their relationship levels. *Journal of Intelligent Manufacturing*. 2025. Vol. 36, No. 3. P. 1505–1545. URL: <https://doi.org/10.1007/s10845-024-02322-5> (дата звертання: 09.11.25)
12. Toma-Constantin I., Brumă I. S., Coca O., Ștefan G. European Digital Innovation Hubs and the agri-food sector: a scoping review of current knowledge and sectoral gaps. *Agriculture*. 2025. Vol. 15, Iss. 21. Art. 2305.
13. EDIH CTU. D1.5 Periodic Report on Collaboration with Digital Transformation Accelerator (DTA). Prague: European Digital Innovation Hub at the Czech Technical University in Prague, 2025. URL: https://www.edihctu.eu/wp-content/uploads/2025/03/EDIH-CTU_D1.5_Periodic-Report-on-Collaboration-with-Digital-Transformation-Accelerator_V1_final_240630.pdf (дата звертання: 09.11.25).